

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

שנה ה' (תשפ"א)

מאמרים נבחרים משכונות חמדה, שווים לכל נפש מכוונים ומרוממים
מכתבם וכלשונם מותוך הספרים הקדושים

בראשית

זהר המבואר
הפּתּוּר וְהַפּוּד

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר שמחה" נהריה
על שם כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זיע"א

מהדורת 'קרוֹן מלפני ברבור'

ישיבת אביר יעקב
אור מאיר שמחה
נהריה

מכון אור לישרים

ירושלים - נהריה

אוצר פניני החסידות

אוצר כלום
לפרשת השבוע

בראשית

קבלתי מפי הרב המוכיח ז"ל מפולנאי, שאם ירצה השם בבוא משיח צדקנו יהיה כל התורה. תבה אחת, ויִדְרֹשׁ לְפָנַי יִשְׂרָאֵל על הצרופים שִׁיכוֹל לְהִיּוֹת מִכֹּל אוֹתוֹת הַתּוֹרָה בְּתֵבָה אַחַת שֶׁהוּא מְסַפֵּר רַב וְעֵצוֹם מֵאֵד, כִּי בְּמֵלֶת בְּרֵאשִׁית לְבַד יֵשׁ תִּשְׁרֵי צְרוּפִים. וְכַמְדָּמָה לִי הַפּוֹתֵב שֶׁאֵמֵר זֶה הָרֵב הַמוֹכִיחַ בְּשֵׁם הַבַּעַל שֵׁם טוֹב ז"ל (תשואות חן)

אוצר מניני החסידות

א דָּגַל מַחְנֵה אֶפְרַיִם | האור הראשון נִגְנָו בתורה והצדיקים מסתכלים בו מסוף העולם ועד סופו
ב לְקוּטֵי יָמֵי | כָּל מַעֲשֵׂי הַצְּדִיקִים נִגְנָו אור ודבקות גדולה בהסתר
א שֵׁם מִשְׁמוּאֵל | הַתְּפִלָּה קִיָּם עַל יְדֵי אור הַגְּנִזוּ הַיָּא וְהַנִּיחַ
ב עֲרוּגַת הַבֶּשֶׂם | יֵשׁ לַלְמַד לַעֲנֹן הַקְּשֵׁי בַעֲבוּדַת הַבוּרָא מְבִרְיַת הָעוֹלָם שְׂבֻתְחָלָה עֲלֶיהָ בְּמַחְשָׁבָה לְבִרְאוֹתָו בְּקִישֵׁי וְדִין וְלְבִסּוּף נִבְרָא בְּרַחֲמִים
ג טַל חַיִּים | וְהִסְרֵן שְׁטוֹן מְלִפְנֵינוּ וּמֵאַחֲרֵינוּ - תּוֹאֲנוֹת הַיָּצֵר לְבִטֵּל הָאֲדָם כִּסֵּם עֲשִׂיתָ הַמְּצוֹת וְלֵאחֲרָי קִיָּמָם
ד תּוֹלְדוֹת אֶהְיֶן | רְמֹז הַעַץ עַל הָאֲדָם | עֲבוּדַת הַבוּרָא בְּיָרְאָה וְהִבְהֵא נְחֻשְׁבַת כְּטַעַם עֲצוּ וּפְרִיָו שׁוּה
ה פְּתוּחֵי חוֹתֵם | הַתְּפִלָּה קִיָּם הָעוֹלָם וְכָל תְּפִלָּה פּוֹעֶלֶת תְּקוּן אַחַר
ו לְקוּטֵי הַלְכוֹת | עַל אִף הָאֲמוּנָה שֶׁהֵלַל לְטוֹבָה יֵשׁ צָרָךְ בַּתְּפִלָּה פִּי עַל יְדֵי כֵן עוֹשֶׂה כְּלִי לְקַבֵּל הַשְּׁפַע
ז אֲמֵרֵי נֵעָם | יֵשׁ לְהַתְּפִלָּה עַל כָּל דְּבָר וְדָבָר בְּנִשְׁמִיּוֹת וְכִרְוִחִיּוֹת
ח אֲמֵרֵי הַיְהוּדָה | אֲגֻדוֹת הַשֵּׁם הַבְּלָתִי מוֹכּוּנֹת אִין לומר שְׂבִאוּרָם הוּא רַק עַל פִּי הַסּוּד אֵלָא הֵם אֲמַת כְּפִשׁוּטִם מַפְשֵׁ
ט אָרוֹן עֲדוֹת | בְּרֵאשִׁית בְּרֵא - רְמֹז לְכֵנִי חַיִּי מוֹזוּנֵי שְׁהֵם רֵאשִׁית צְרָכֵי הָאֲדָם
י אור החיים | הָאֲדָם הוּא עֶפֶר תְּכֵלֵית הַבְּרִיאָה
יא רִיזוֹן דְּאוּרִיָּתָא | לְעוֹלָם יְכוּל אֲדָם לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה וְלַתְּקוּן כֹּל מַעֲשָׂיו, וְלֹא יִשְׁגִּיחַ עַל הַיָּצֵר הַרוּחָה לְהִבְיָא עֲצוּבוֹת וְיֵאוּשׁ
יב דְּבִרֵי שִׁלּוֹם | בְּאוּר נִפְלָא בְּדִבְרֵי הַמְדַרְשׁ שֶׁהֵינָה הוּא אֲמִינָא שְׁחַפֵּץ הַכְּבִיָּה בְּמַעֲשֵׂי הַרְשָׁעִים
יג לְקוּטֵי שִׁיחוֹת | דְּקִדּוֹק לְשׁוֹן הַמְשָׁנָה וְהַמִּיקָה מִדּוּעַ מְקַדִּימָה 'לְהַפְרֵעַ מִן הַרְשָׁעִים' קִסֵּם 'לְתוֹן שֹׁכֵר טוֹב לְצִדִּיקִים'
יד תּוֹרַת שְׂמֹאֵל | אֵלּוּלָא הַחֲשֵׁף תַּחֲלָה אִין נִקְרַת מַעֲלַת הָאוּר | בְּחִינַת הַתְּהוּוֹ קִסֵּם בְּחִינַת הַתְּקוּן
יז שְׁפַע חַיִּים | תְּכֵלֵית בְּרִיאַת הָאֲדָם כְּדִי שִׁיחֲפֹר אֶת גְּשִׁמִּיתוֹ לְרוּחִיּוֹת
יח פְּתוּחֵי חוֹתֵם | הַבְּחָשׁ שֶׁהוּא הַשְּׁטוֹן מְסִית אֶת הָאֲדָם לְעֵבֵר עַל הַגְּזוּרוֹת וְגָדַר כְּחִמִּים
יט תּוֹלְדוֹת יִצְחָק | מִדּוּעַ הוֹסִיפָה עַל הַצּוּרֵי וַיִּפְנֵי מֵהַ סְבִירָה לְהַתִּיר הָאֲכִילָה אַחַר רְאוּתָהּ שֶׁלֹּא מִתְּהָ מִהַנִּיעָה
כ מַעְגְּלֵי יָצֵק | וְהַשְׂאִנָּה תְּקוּן לְהַשְׂאִנָּה | אֲכִילַת הַמוֹצֵאִים תְּקוּן לְאֲכִילַת עֵץ הַדַּעַת
כא דְּבִרֵי יוֹאֵל | אֵלּוּ הֵיוּ בְּבִרְיוֹת נְהַיִּים וּמִתְּהַבְרִים אֶל הַבְּחָשׁ הַיָּה מְסִית וּמִדִּיחַ אוֹתָם בְּעִרְמוּמִיּוֹת
כב אֲמֵרֵי קֹדֶשׁ | בְּאוּר שְׂעֻנַת קוֹן עַל פִּי מִשָּׁל נֵאָה מְאֹרֵי שְׂדֵר עִם כְּבֵשׁ
כג פְּתוּחֵי חוֹתֵם | הַעוֹסֵק בַּתּוֹרָה לְשִׁמְהָ נִקְרָא 'חֲתוּן הַמְּלָךְ' וְהַתְּפִלָּה נִשְׁמַעַת
כד יִשְׂרָאֵל יִעֲבֹד | הַקְּבִיָּה מִתְּחַנֵּם עַל כֹּף שְׂבָרָא אֶת הָאֲדָם בַּפְּחִיחוֹת וּמִסִּיעַ לוֹ לְהַתְּגַבֵּר עַל יָצְרוֹ
כה בֵּית אֲבִרְהָם | בְּשִׁשְׁבַת בְּרֵאשִׁית נִמְשַׁכַת עֲדוּן הָאֲרַת שְׂמַחַת תּוֹרָה
כו מְהַרְיָד מִבְּעֻלָּא | בְּשִׁשְׁבַת בְּרֵאשִׁית אֶפְסָר לְתַקּוּן וְלַעֲלוֹת אֶת כָּל מַעֲשֵׂי יָמֵי נוֹרָאִים שֶׁלֹּא הֵיוּ בְּשִׁלְמוֹת
כז לֵב שְׂמוּחָה | מַעְלָתָה הַעֲצוּמָה שֶׁל 'שִׁבַּת בְּרֵאשִׁית'
כח לְחֻזוֹת בְּנֵעָם | 'שִׁבַּת בְּרֵאשִׁית' עַל שֵׁם שְׁפָל אֲחֻד נְעִשָׂה בְּרִיָּה חֲדָשָׁה אַחַר הַיָּמִים הַגּוֹרָאִים וְכֵן כָּל הָעוֹלָם כְּבִיכּוֹל לְבָרָא מִחֲדָשׁ
כט חֲקֵי חַיִּים | מַעֲלַת סַעֲדָה שְׁלִישִׁית שְׁאִין כָּה כָּל כֹּף תַּאֲוָה לְאֲכִילָה וְשִׁתְּיָה וְכִלְהָ עַת רְצוֹן וְקוֹבֵל עַל מַלְכוּתוֹ | טַעַם נִפְלָא עַל אֲמִירַת ה' מְלַךְ בְּסַעֲדָה שְׁלִישִׁית

אוצרות גאוני הדורות

א נְחֻלַת שְׂמֵעוֹן | עֶפֶר עֲבוּדַת ה' הַתְּחַלַּת עֲשִׂית הַמְּצוּה
ב בְּגִדֵי שֵׁשׁ | הַנֵּאֵר הַנְּשָׂמָה מִהַתּוֹרָה וּמִצְוֹתֶיהָ
ג בֵּן אֲבִרְהָם | יִשְׂרָאֵל דְּוּנִים בְּרֵאשׁ הַשְּׁנָה רֵאשׁוּנִים, וְבוּיָם וְלֹא בְּלִילָה
ד זְכוּת הַרְבִּים | הָעוֹלָם קִסֵּם בְּשִׁבְלֵי יִשְׂרָאֵל
ה שְׂמַע שְׁלֵמָה | עוֹר נִגְנָו - וְהִזְקַת חוּן לְאֲדָם אֶסוּר עַץ הַדַּעַת
ו יוֹסֵף אֲבִרְהָם | קִיָּם הַתּוֹרָה וּמִצְוֹתֶיהָ עַל יְדֵי שְׂתוּף הַגּוֹר
ז חֲמֻדַת יִשְׂרָאֵל | צָלַם אֱלֹהִים גוֹרֵם שִׁיָּרְדוֹ חֲחִיּוֹת מַפְנִיָּהם
ח בֵּית אָבוֹת | מַפְלָה גְּדוּלָה לְאֲדָם שְׂצוּרֵף אֲכִילָה וְשִׁינָה
ט מִיָּם חֻזְקָל | פְּתוּחֵי הַבְּחָשׁ שְׂעַל יְדֵי אֲכִילַת עֵץ הַדַּעַת וְכֵן לְהַגִּיעַ לְאַחַר מִיתַתָם מְלֻדְגַת מְלֵאךְ
י קַתַב סוֹפֵר | עַל יְדֵי אֲכִילַת הָעֵץ עֲצוּמוֹ נִתְּפַתוֹ לְאֶכָל גַּם מִפְרוֹתָיו
יא בֵּן אִישׁ חֵי - דְּרִשׁוֹת | פְּתוּחֵי הַבְּחָשׁ לְאֶכָל פַּעַם אַחַת מַעַץ הַדַּעַת וְלַדַּעַת אֶת טַעְמוֹ הַעֲרֵב כְּדִי שִׁיִּבְכּוּ שֹׁכֵר גְּדוֹל עַל פְּרִישְׁתָם מִכָּאן וְלְהַבָּא
יב בֵּן אֲבִרְהָם | מַמְצוּת הַתְּפִלּוֹן הוֹכִיחַ ה' לְקוֹן שֶׁהֵרַג אֶת הַבֵּל
יג נִחַל קְדוּמִים | הַתְּגַבְרִית עַל יָצֵר הַרַע עַל יְדֵי שְׁאִין נִשְׁמַעִים לְדְבָרֵי אֶפְלֹ כַּחֲדוֹ שֶׁל מַחֵס
יד אֲדָרַת אֱלֹהֵי | אֲכִילַת הָאֲדָם מַעַץ הַדַּעַת לְלֹא נְטִילָה בְּיָדָם
טו הָרִי בְּשִׁמְיָם | צִצְרוֹ שֶׁל הַבֵּל עַל בְּטוֹל עֲבוּדַת ה' מִחֻמַּת עֲבוּדַת הַצֹּאן
טז קוֹל אֱלֹהֵי | נִפְאוּתוֹ שֶׁל קוֹן שְׂקָרָא תְּמִיד לְהַבֵּל 'אֲחִיו' כְּדִי שֶׁלֹּא יִשְׁמַר מַמְנוּ
טז יוֹדַע בּוֹר | הַמְּסַטְרָה הַבְּבִירָא מַעֲבִרָה אִינוּ עוֹלָה מִיָּד לְמַעַל שֶׁמָּא יִשׁוּב הָאֲדָם בַּתְּשׁוּבָה וּיִבְטְלוּ
טז אור החיים | בְּשִׁכְרֵ שְׁהָאֲמִין קוֹן בְּהַשְׁנָחָת הַבוּרָא זָכָה לְאוֹת שְׂמִיָּה
טז אָבוֹ יִשְׁפֹּה - אֲמֵרֵי יִצְחָק | חֲרַטַת קוֹן עַד שֶׁמָּאֵם בַּחֲחִיו וְרָצָה שְׁפָל הַמוֹצָאוֹ יִהְרַגְנוּ
טז לְקוּטֵי רִצְבָּא | נִדּוּן קוֹן כְּהוֹרֵג נִפְשׁ בְּשִׁנְגָה וְלֹא כְּמוּיֵד שְׂדִינוֹ בְּמִיתָה
טז מַקְוָה מִיָּם | אֶסוּר הַרְיַת קוֹן מִשׁוּם בְּטוֹל הַעֲלֵשׁ שֶׁל 'עַע וְגַד תְּהִיָה בְּאֶרֶץ'
טז מַעֲשֵׂי צִדִּיקִים
טז יוֹמָא דְּהִילּוּלָא
טז סְפִיר וְהִילּוּם | הָאֵרָה חֲסִידִית מִן הַפְּרַשָׁה
טז זוּהַר הַקְּדוּשׁ | עִם פְּרוּשׁ הַכַּתֵּר וְהַכּוּכּוּד

נשאים בפרשת בראשית

אור הגנוז לצדיקים

דגל מחנה אפרים

רבי משה חיים אפרים מסדילקוב זיע"א

האור הראשון נגנו בתורה והצדיקים מסתכלים בו מסוף העולם ועד סופו

וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת הָאוּר כִּי טוֹב (א ה), וַיֵּאֱתָא בַּמִּדְבָּר (כ"ד יב ו) כִּי טוֹב לְגַזְזוֹ, וּגְנִזּוֹ לְצַדִּיקִים וְבוּ מִשְׁתַּמְשִׁין צַדִּיקִים בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, עֵינַי שָׁם. וְשִׁמְעֵתִי מֵאֲדוּנֵי אָבִי זְקֵנֵי נִחוּ עֵדֶן זֶלֶה"ה, הֵיכָן נִגְנֵז הָאוּר הַהוּא, וְאָמַר שְׁהֵי תִתְבָּרַךְ גְּנִזּוֹ בַּתּוֹרָה, וְלִכְּנָן מִשְׁתַּמְשִׁין צַדִּיקִים בְּכָל דּוֹר וָדוֹר בְּאוּר הַהוּא, הֵינֵנו עַל יְדֵי הַתּוֹרָה שְׂיֵשׁ בָּהּ אֹתוֹ הָאוּר שְׂיִכּוֹלִין לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ.

עדות על צפית הבעל שם טוב זיע"א מסוף העולם ועד סופו

כְּמוֹ שָׂרְאוּ עֵינַי מִמַּשׁ כַּמָּה מַעֲשִׂיּוֹת מֵהַ שִׁכְתָּב לְדוּדֵי זְקֵנֵי הַמְּנוּחַ ר' גִּרְשׁוֹן קוֹטִיבּוֹר וְז"ל שְׁנִסְעָ לְאַרְצָא הַקְּדוּשָׁה, אֵיף שָׂרְאָה אֹתוֹ בְּשִׁבְתָּ בְּחוּץ לְאַרְצָא וּמֵה זֶה עָשָׂה בְּחוּץ לְאַרְצָא, וְהִשִּׁיב לוֹ דוּדֵי זְקֵנֵי בְּאַגְרַת שְׂבָאוֹתוֹ שִׁבְתָּ עָשָׂה אֵיזָה גְבִירַת מִיֵּלָה בְּחוּץ לְאַרְצָא וְשִׁלַּח אֲחֵרָיו לְהִיּוֹת מוֹהֵל אֲצִלוֹ, וְכִהְנֶה וְכִהְנֶה אֲשֶׁר קָצְרָה הִרְיָעָה מִהִכִּיל, אֲשֶׁר הִסְתַּכֵּל מִמַּשׁ מִסּוֹף עוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ, וְהִכֵּל הֵיךְ עַל יְדֵי אֹתוֹ אֹר שְׁנִגְנֵז בַּתּוֹרָה.

הרמז בפסוק

וַיֵּשׁ לוֹמַר שְׁנֵה מְרָמֵז פֶּאֶן בְּפִסּוּק, כִּי הַבְּעַל הַטּוֹרִים פִּרְשׁ, אֶת הָאוּר בְּגִימְטְרִיאַת בַּתּוֹרָה, נִמְצָא מְבָאָר מִמַּשׁ בְּפִסּוּק, וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת הָאוּר כִּי טוֹב לְגַזְזוֹ, וְהֵיכָן גְּנִזּוֹ, בְּאֵת הָאוּר מִמַּשׁ, הֵינֵנו בַּתּוֹרָה שְׁהוּא מִסְפֵּר אֶת הָאוּר וְהִבֵּן:

לקוטים יקרים

רבי דב בער ממעזריטש זיע"א

ככל מעשי הצדיקים נגזו אור ודבקות גדולה בהסתדר

אָמַרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְז"ל (כ"ד ב ה) אֹר זֶה מַעֲשִׂיהֶם שֶׁל צַדִּיקִים. פֶּרוּשׁ כִּי אָדָם הִחֲכֵם יְכוֹל לְאָכַל דְּבָרִים טוֹבִים וּשְׂאָרֵי תַעֲנוּגִים וּמְכַל מְקוּם יְכוֹל הוּא לְסַגֵּף עֲצָמוֹ עִם זֶה, וְכֵן יְכוֹל לְרִאוֹת בְּכָל מְקוּם שְׂרִצָּה, וְעִם כָּל זֶה שְׁלֵא לְהִסְתַּכֵּל חוּץ לְאַרְבַּע אַמוֹת, הֵינֵנו לְרִאוֹת תְּמִיד בְּשֵׁם בֶּן ד' אוֹתִיּוֹת שְׂיֵשׁ בְּאוֹתוֹ דְּבָר, בְּסוֹד 'שְׂוִיתֵי ה' לְגַדְדֵי תְּמִיד' (תהלים טו ח), בְּסוֹד אֵל תִּסְתַּכֵּל בְּקִנְיָן אֵלָא בְּמֵה שְׂיֵשׁ בּוֹ (אבות פ"ד מ"ט), דַּעֲקַר כָּל דְּבָר שֶׁבְּעוֹלָם הוּא הַרוֹחֲנִיּוֹת שְׂבוּ, הִבָּא מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שְׁנוֹתָן בּוֹ טַעַם וּמִקְיָמוֹ.

וְכֵן בְּדַבּוּר פְּנִי, יְכוֹל הוּא לְדַבֵּר אֶפְלוֹ דְּבָרִים בְּטָלִים בְּאֵיזָה פַּעַם וְלִהְיוֹת דְּבוּק בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְכֵן בַּתְּפִלָּה, יְכוֹל הוּא לְעַבֵּד עֲבוּדַת הַתְּפִלָּה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שְׁלֵא יִהְיֶה עֲבוּדָתוֹ נֶרְאָה בְּפָנֵי בְּנֵי אָדָם כְּלָל, שְׁלֵא יַעֲשֶׂה שׁוּם תְּנוּעָה בְּאַבְרָיִם, רַק בְּפִנְיִמִיּוֹת בְּנִשְׁמָתוֹ יִהְיֶה בּוֹעֵר בְּלָבוֹ, וְצוּעֵק בְּלַחַשׁ מִחֲמַת הַתְּלַבּוּת, בְּעִנְיָן שִׁתְּהָא עֲבוּדָתוֹ שֶׁבְּפִנְיִמִיּוֹת הַלֵּב יוֹתֵר גְּדוֹל מִשְׁתְּהָא עֲבוּדָה נֶרְאִית בְּאַבְרָיִם הַחִיצוֹנִיִּים:

שם משמואל

רבי שמואל מסוקטשוב זיע"א

ההכטה על ידי אור הגנוז היא רוחנית

הִנֵּה אֹר שְׁנִבְרָא בְּיוֹם הָרִאשׁוֹן שְׂאָדָם מִבֵּיט בּוֹ מִסּוֹף הָעוֹלָם עַד סוֹפוֹ, אֵינן הַפְּרוּשׁ

גדולה בין החסידים כמו בדרות הראשונים. והשיב, שיש בשמים היכל אהבה והוא סתום, אך הרבי רבי לוי יצחק זצ"ל מברדיטשוב הרמיק על ההיכל ההוא ונפתח לו, ומזה נשפעה אהבה גדולה בעולם, אך באשר הרשעים השתמשו באהבה לאהבות חיצוניות ונתרבה גלוי עריות בעולם עמדו צדיקי הדור וסגרוהו.

כן ממש יש לבאר שלכן נגזו האור שנברא ביום ראשון - שהיא אהבה ודבקות פנ"ל, ובשביל הרשעים שלא יקחוהו לטנופת שלהם עמד ונגזו (פרשת תצוה - שנת תרע"ג):

חזוק בעבודת הבורא

ערוגת הנשים

רבי משה מחוסט זיע"א

יש ללמד לענין הקשי בעבודת הבורא מבריאת העולם שבתחלה עלה במחשבה לבראותו בקשי ודיו ולכסוף נברא ברחמים

בראשית ברא אלקים (א א). פּרש רש"י בתחלה עלה במחשבה לפניו לבראות העולם במדת הדיו וכו' ושוב צרף מדת רחמים למדת הדיו. יש לפרש, כל מה שנהג השם יתברך בבריאת העולם נקח ממנו להשפיל רמיזא לתקמתא בעניני עבודת השם יתברך, דהא התורה הקדושה היתה כלי אמנותו פדדרשו ו"ל בבראשית רבה (א א) בפסוק וְאֵהָיָה אֲצִלוֹ אֲמוֹן' (משלי ה ל).

והנה בכל עת שאדם רוצה לקבל על עצמו ללקת בדרכי ישרים ולקבל עליו על תורה ומצוות ולקבע עתים לתורה, היצר הרע מכביד עליו הענין כמשא כבדה עד שמדמה בנפשו שאי אפשר לו בשום אופן להתקיים על דרך זה.

כפשוטו שהיה אור רב מאד ועל פן היו יכולין להביט בו בתכלית הרחק, דהא תינח אם היתה הארץ שטחית, אבל הארץ היא בדרית ואם פן חלקי הארץ וגבשושיתה מפסיקים.

אך יובן על פי ברייתא דמלאכת המשכן - הובאה בתוס' (שבת כב:), הנה מסתפל בטפיח ויודע מה בתוכו בקבית ויודע מה בתוכה. והנה ראיה זו איננה ראיה גשמית, כי הגשם חוצץ ומפסיק בפני הגשם, אלא על כרחך היא ראיה רוחנית, וכעין הוואה ברוח הקדש שצופה ומביט כאלו היה עומד לפניו ואין הגשם מפסיק וחוצץ בפני הרוחני.

הזכיה להכטה באור הננוז היא על ידי הדבקות והאהבה

והנה שרש אור זה הוא בהתדבק העולו בעילה בדבקות עצומה, וכמו שכתב הרמב"ם בפירקי העלטה לתלמידו 'אז תראה ותשמע מה שאין בו ספק', וזהו כח שנתן בנבראים שיהיה בנדם להתדבק בדבקות עצומה פז.

וזהו הפרוש שנברא ביום ראשון, שיום ראשון שמשה מדת חסד, פנודע שכל שבעת ימי בראשית שמשה בכל יום מדה אחת על הסדר, וביום ראשון חסד ובשני גבורה וכו'. והנה חסד היא אהבה ודבקות, ונשפעה מדה זו בנבראים שיהיה ביכלתם להדבק באהבה, ובשביל זה היה צופה ומביט מסוף העולם ועד סופו. אך באשר צפה הקדוש ברוך הוא במעשיהם של רשעים עמד ונגזו.

מענה הרב הקדוש מווצק זיע"א מדוע אין בדרותינו אהבה גדולה בין החסידים

והינו על פי מה שהגיד כבוד קדשת זקני האדמו"ר הגדול זצלה"ה מקאצק לאיש ששאלו למה אין פעת האהבה כל כך

להתנשאות ונגאווה, ואם לא תטיב, הנה לפתח חטאת רבץ, הינו גם קדם העשייה שדומה אז לעומד בפתח עדין, גם שם החטאת הוא היצר הרע רבץ בעצות ופתוים למנע ולקצר אותה מעשות הטוב בטענת חטאים הקודמין לומר מי אנכי שאזכר ללמד תורה הקדושה, או לעשות שום מצוה, וכונתו שלא תגיע לידי מעשה.

הרמז בנע נגד תהיה בארץ

והעצה הנכונה לזה רמז לו נע נגד תהיה **בארץ** (פסוק יד טו), פעם כף ופעם כף, הינו בתחלה וקודם המעשה צריך להיות עז פנמר וכארי ותגבר לעשות רצון אבינו שבשמים, ויגבה לבו בדרכי ה', אמן אחר העשייה לקיים מאד מאד הוי שפל רוח, ובכלבד שלא להתליף השיטה, ועל זה צריכים תמיד לשים עיני פקיהא:

תולדות אהרן

רבי אהרן מז'טומי זי"ע"א

רמז העץ על האדם | עבודת הבורא ביראה ואהבה נחשבת כטעם עזו ופריו שוה

האדם נקרא 'עץ' כמו שנאמר בסדר שפטים 'כי האדם עץ השדה' (דברים כ ט), מטעם שפמו שאילן הוא עושה פרות, כף האדם בונה עולמות על ידי מעשיו הטובים, כשעובד השם.

ועקר עבודת השם הוא היראה וכו', וכשיש לאדם יראה ומתקן מדותיו ומקדש עצמו, אזי הבורא פותח לו עולם האהבה ועובד הבורא בהתפללות שני הבחינות יראה ואהבה וכו', וכשעובדים הבורא באלו בחינות אז הוא טעם העץ בטעם הפרי כמו שצוה הבורא לתברך עץ פרי וכו'.

אבל באמת אל תאבה לשמע לו בנה, כי אפלו אם בתחלה יכבד עליו, כן הוא הדרך, דכל התחלות קשות ושוב יעזר לו השם לתברך שימתק לו מדבש ונפת צופים. דהכי אשפחן גם בראשית הבריאה, מתחלה עלה במחשבה לפניו לתברך שמו לבראות במדת הדין, ושוב שתף הקדוש ברוך הוא מדת הרחמים, ולא עוד אלא שהקדים מדת הרחמים למדת הדין:

טל חיים

רבי חיים מאטיגא זי"ע"א

'והסר שטן מלפנינו ומאחרינו' – תואנות היצר לבטל האדם קדם עשית המצות ולאחרי קיומם

אנחנו מבקשים 'והסר שטן מלפנינו ומאחרינו' (תפילת מעריב). דהנה בקרב האדם לעשות דבר טוב, תורה, תפלה, או איזה מצוה, עצת היצר הוא למנע אותו שלא יגיע לידי מעשה, כי יקרר אותו עם העננה הפסולה, כי יאמר אליו: האיך מלאך לךך קרוץ מחמר המלא עון ופשע רב לגשת לעבד שום עבודה להבורא לתברך שמו אל גדול ונורא ותחשב עוד כי תגרם לו נחת רוח בעבודתך.

אמן בראותו אם האדם לא סר למשמעתו, יחשב אחרת לפרש רשת לרגלו לרגל הגאווה, וכאשר עשה האדם איזה דבר טוב אז תכף ההדיוט קופץ בראש כי תנשא לאמר מי כמני שומר מצוה ועובד ה', ואפלו לא למד רק דף אחד או הלכה אחת, והמוסיף גורע עוד, כי יתנשא ביותר, ולכן אנו מתפללין 'והסר שטן מלפנינו, ומאחרינו'.

הרמז בפסוק 'אם תיטיב שאת'

ואפשר לומר שכל זה מרמז בענין קנן באמר לתברך שמו אליו הלא אם תטיב שאת (ד ט), הינו אחר מעשה הטוב, ישאף לךך

שמתפאר עמו בכל העולמות ואומר חמי ברא קדישא דאית לי, שנולד במדות רעות, ואף על פי כן משבר עצמו במסירות נפש בשביל כבודי.

הרמז בפסוקי הפרשה

וזהו ויאמר אלהים תדשא הארץ כו', עץ פרי (א יא), שיהא טעם העץ כטעם הפרי, כי בשעת בריאת עולם היתה עקר בשביל זה שיהא טעם העץ כטעם הפרי כמבאר לעיל שיקדש האדם את המדות וכו'.

ובאמת צריך כל אדם וכל הניצוצות לבוא לבחינה זו, שאף על פי שלפעמים אין אדם מתקן מדותיו עליו, אבל עתיד הוא לבוא בגלגול כמה פעמים עד שיבוא לזה הבחינה, לפי שזוהי הוא עקר הבריאה של העולמות, אלא מקמת שיש בחירה לאדם ואין הכל יכולין לתקן בפעם אחת - אבל סוף דבר יבוא לתקון זה.

ולכך נאמר על צווי הבורא שאמר עץ פרי ויהי כו' כי בודאי סוף כל סוף יהא בן עץ פרי כמבאר, אבל לפי שיש בחירה לאדם ואין הכל מתקנין זה בפעם אחד לכך נאמר ותוצא הארץ עץ עושה פרי, שלעת עתה הנה בן - ולעתיד יתקן הדבר שיהא עץ פרי. השם יצננו לתקן לבבנו לעבודתו ויראתו ברב חסדו במהרה אמן בן יהי רצון:

מעלת התפלה

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

התפלות קיום העולם וכל תפלה פועלת תקון אחד

ויאמר אלהים יהי מארת ברקיע השמים להבדיל בין היום ובין הלילה והיו לאת ולמועדים

שלשה אילנות שטעם העץ כטעם הפרי והרמז בסוגי בני אדם

ואמרינו (סוכה לה. עיין שם בתוס') שיש שלשה דברים שטעם העץ כטעם הפרי: א' הוא אתרוג, ב' פלפלין, ג' תלתן. ויש שלשה סוגים בבני אדם: סוג אחד, אדם שנולד כמגו טוב ובמדות טובות ובר שכל גדול, שעבודת הבורא בא לו בנקל, מפני שאינו צריך מסירות נפש על המדות, לפי שהמדות מתקנים אצלו מתולדתו ועובד הבורא במחין גדולים והוא בחינת אתרוג טעם העץ כטעם הפרי.

ויש סוג שני, באדם שנולד כמגו רע ובמדות רעות, ושובר עצמו במסירות נפש על כל מדה מקמת יראת הבורא ותעלה, ומקבל הבורא ותברך מזה האדם נחת רוח שאמר ונעשה רצונו, והוא בחינת פלפלין - שהוא בעצמו מר מאד כמו זה שנולד במדות רעות, ואף על פי כן רואה שיהא טעם עץ כטעם הפרי על ידי מסירות נפש כמבאר.

ויש סוג שלישי, אדם שנולד גם כן במדות טובות, רק שאין לו שכל, ואדם זה עושה מצות ולומד תורה רק שהוא בשכל קטן, זהו בחינת תלתן - שטעם העץ הוא גם כן כטעם הפרי, אבל הוא מאכל בהמה בלי שכליות.

הנולד במדות רעות ומשבר עצמו במסירות נפש לעשית רצון ה' הבורא מתפאר בו והשיבותו יתרה מהנולד בטבע נח העובד את ה' במחין גדולים

נמצא בודאי זה שנולד במדות רעות, ושובר עצמו במסירות נפש ומתקן מדותיו בשביל יראת הבורא הוא טוב מכלם, מפני שמתחלה לא נולד בבחינת טעם העץ כטעם הפרי, ומשבר עצמו על ידי מסירות נפש גדול כדי שיעשה רצונו ותברך כמו שהיתה עקר בריאת עולם שיהא טעם העץ כטעם הפרי, מזה האדם מקבל הבורא כביכול תפארת

ולמים ושנים, והיו למאורת ברקיע השמים להאיר על הארץ ויהי כן (א יד-טו).

כתב רבנו האר"י ו"ל (פרי עין חיים שער התפילה פ"ו) תפלת שחרית אינה דומה לשל מנחה, ושל מנחה אינה דומה לשל ערבית, ותפלות היום אינן דומות לשל מחר, וכן על זה הדרך. ותפלות של חל אינן דומות לשל שבת, ושל שבת אינן דומות לשל ימים טובים, וכן של ראש השנה ויום הכפורים. ומצינו דעקר קיום העולם הוא על התפלה, משום דתפלה במקום קרבן, וכל קיום העליונים והתחתונים הוא על התפלה.

וזהו שאמר ויאמר אלהים יהי מארת, הם התפלות, דהתפלות הם אורות, לפי שהם מאירות למעלה. ועוד, מארת אותיות 'אמרת', לפי שהם 'אמרות ה' אמרות טהורות' (תהלים יב ז), ופעלתם תלויה באמירה.

וזהו ויאמר אלהים יהי מארת הם התפלות, ברקיע השמים, דהתפלות בוקעות הרקיע ועולות, וזהו ברקיע השמים, דהינו עולות לשמים. להבדיל בין היום ובין הלילה, דבתפלה הוי הבדלה בין היום והלילה, דבתפלת השחר אנו מברכים 'יוצר אור' ובתפלת ערבית אנו מברכים 'מצריב ערבים'.

והיו לאתת ולמועדים, בא לרמוז כמו שפכתנו דהתפלות אינם דומות זו לזו, וזהו והיו לאתת, אתת הם השבתות, דהשבת נקראת 'אות', שגאמר (שמות לא יז) 'אות הוא לעלם'. ולמועדים, כמשמען. ולמים, הם מי השנה, שאין תפלת יום דומה לתברו. ושנים, הם ראשי שנים, שתפלות ראש השנה גם כן משנים.

והיו למאורת ברקיע השמים, דהינו שהתפלות הם שעושים אורות בעולמות עליונים, ועל ידיהם יורד שפע בכל העולמות

לקוטי הלכות

רבי נתן מברסלב זיע"א

על אף האמונה שהכל לטובה יש צרך בתפלה כי על ידי כן עושה כלי לקבל השפע

לכאורה קשה, מאחר שבאמת כל מה שששם יתברך עושה עם האדם הכל הוא לטובתו, כמו שאמרו רז"ל שצריך האדם לומר כל מה דעבדין מן שמיא לטב עבדין (ברכות ג:), אם כן למה צנונו ה' יתברך להתפלל על הצרה ורמנא לצלן, הלא כל היסורין והצרות חס ושלום הם טובות גדולות באמת לזכותו על ידם לחיים נצחיים.

אך באמת בודאי מה שה' יתברך עושה להאדם הכל לטובה, ואף על פי כן הוא צריך להתפלל ולבקש מה' יתברך לצאת מהצרה לרנחה, פי עקר בריאת העולם היה בשביל האדם הבעל בחינה, הינו שה' יתברך ברא את העולם שיהיה הכל נמסר בידי האדם, שהאדם יקא יעשה כלים וצנורות להמשיך שפעו וחסדו יתברך למטה.

ובלא תקוני הכלים הנעשים על ידי האדם, אין שפע חסד יכול לירד למטה. פי אם ירד חסד קדם תקוני הכלים, יהיה בבחינת רבוי השמן הגורם כפוי הנר, ואזי חסד נתהפך לדין קשה חס ושלום. ועקר תקון הכלים הוא על ידי תורה ותפלה, והעקר על ידי תפלה. וכמו שכתוב (ב ה) וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וכו' כי לא המטיר ה' וכו' ואדם אין, ופרש רש"י שאדם אין להתפלל וכו', הינו כנ"ל:

אמרי נעם

רבי מאיר מדו'קוב זיע"א

יש להתפלל על כל דבר ודבר בגשמיות וברוחניות

על כן יעזב איש את אביו כו' (כ כד). הינו 'אביו' נקרא רצון ו'אמו' נקרא ספקות ושקולי הדעת של אדם אם לעשות כן או כן ואינו יכול לתן עצות בנפשו, לזאת העקר בזה היא התפלה – להתפלל שיתמלא רצונו גם להאיר עיניו איזה דרך ילך להנצל מספקות. וזה הוא הן בצרכי גופניות והן בצרכי עבודה.

וזהו על כן יעזב איש את אביו ואת אמו ודבק ב'אשתו' רומז על התפלה ראשי תבות א'רנ"י ש'פתי תפתח ו'פי פנודע, והיו לבשר אחד כי 'בשר אחד' עולה 'תפלה', ואז על ידי תפלה בדבקות שהוא לשון 'צמיד פתיל' (במדבר יט טו) ויתחד כאחד ברזא דאחד, על ידי זה יהיה לו ישועה בכל ענינים וינחהו במעגלי הצדק והטוב:

פרשת בראשית

בראשית ברא ונו' (אין המקרא הזה אומר אלא דרשוני וכו', ואם באת לפרשו כפשוטו כך פרשהו וכו', רש"י) (א א)

אמרי יהודה

רבי יהודה לייבוש מבנין זיע"א

אגדות הש"ס הבלתי מוכנות אין לומר שבאורם הוא רק על פי הסוד אלא הם אמת כפשוטם ממש

אפשר לפרש, בהקדים שנשאלתי בענין אגדות חז"ל בש"ס וכמה מעשיות אשר אי אפשר לפרשם על פי פשוט ומסתמא המה על פי סוד. והשבתי שחס ושלום לומר כן, כי באמת בכל התורה הן שבכתב והן שבעל פה יש פרד"ס, פ'שט ר'מז דר'ש ס'וד, והם נגד ד' אותיות שמו יתברך פנודע מספרים הקדושים.

דרש לך, או על פי פשוט לכד הוי מקצץ בנטיעות חס ושלום באות אחד משמו יתברך.

על כן אנו מאמינים שקל התורה הקדושה שבכתב ושבעל פה יש בהם פרד"ס, ואם תראה לפעמים איזה מאמר שאינך יודע פרושו על פי הפשוט, לא תאמר חס ושלום שאין בו פרוש הפשוט, רק תתלה התסרון בידיעתך וכו'א חכם ממך ויורך או אתה בעצמך תעמד על פרושו לאתרי זה.

תמיהה וקשי בכאור מאמר הנמרא בחסיד שלן בכית הקברות כליל ראש השנה

וישאלוני השואל: אם כן מה תענו על מאמר חז"ל (ברכות יח:) המעשה בחסיד אחד שהקנשתו אשתו ולן בבית הקברות כו' עין שם, והקשו במפרשים דסתם חסיד רבי יהודה בר עלאי ואיך יאמר עליו שלן בבית הקברות הלא אסרו חז"ל.

ולכן פרשו המפרשים על פי דרוש עין בהפכותב. ואם כן איך יפרש כאן על

ואם אומר אדם על איזהו מאמר בתורה שבכתב או שבעל פה שאינו על פי פשוט רק על פי רמז לכד או סוד לכד או

באיזהו מקום שלא ימצא הפשט במהרה יאמר שאין כאן פשט רק על פי דרש או סוד.

לכן כגון רש"י ז"ל להורות זה שאסור לומר בן, רק כנ"ל. וכן פרושו: אין המקרא הזה אומר אלא – לשון רק – דרשוני כמו שדרשו חז"ל כו' כי תאמר שעל פי פשוטו אי אפשר לפרשו. לא כן הוא, רק ואם באת לפרשו כפשוטו כך פרשהו ויש גם בן פשט על פי פשוט, ואחר כך תוכל לפרש על פי דרש וסוד ורמז גם כן, אבל מהפשט לא תזוז. וניחא ששנה רש"י ז"ל לשונו להורות לנו כנ"ל, והבן:

אין עדות

רבי שרגא יאיר מביאלפרזיג זיע"א

'בראשית ברא' – רמז לכני חיי ומזוני שהם ראשית צרכי האדם

אמר בשם אבי אדוני זקני הקדוש הרב רבי ירחמיאל זצ"ל מפרשיס"תא שבראשית ברא רמזו לכני חיי מזוני שהם העקר והראשית בצרכי האדם. פי 'ברא' מלשון בריאות רמז לחיים. וגם מלשון 'בר בטני' (משלי לא ב) רמז לכני, ומלשון 'לשבר בר' (בראשית מב ג) רמז למזוני. והוסיף הוא זצ"ל רמז לזה כי מלת בן"א גימטריא בגי' חיי' מזוני':

בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ

(א א)

אור החיים

רבי חיים בן עטר זיע"א

האדם הוא עקר תכלית הבריאה

עוד תרמו הפרשה פלה על בריאת האדם פי הוא עקר תכלית הבריאה, על זה

פי פשוט. ולא ידעתי להשיבו על אתר, והשכתי מאמנותנו הנ"ל אין לזוז, ולעת עתה נעלם מאתי פרוש על פי פשוט מחסרון ידיעתנו.

שוב המאמר על פי החלוק בין 'בית הקברות' ל'חצר מות'

ויחי לשבעת הימים האיר ה' עיני בנה לפרשו גם על פי פשוטו, והוא, כי על מה דאמר שם בגמרא להוכיח דמתים יודעים בצערא דחיי מביא בגמרא שם המעשה הנ"ל ועוד שני מעשיות, ובמעשה הנ"ל איתא בגמרא בנה הלשון: ואזיל ולן בבית הקברות. ובמעשה השני ושלישי איתא בנה הלשון: אזיל בתריה לחצר מות. ויש להבין שגוי הלשון דאמר במעשה ראשונה 'בית הקברות' ובשתי מעשיות השניים איתא הלשון 'חצר מות'.

אך אפשר לומר, ד'בית הקברות' פרושו הבית שאצל החצר של המתים שדר שם האיש השומר הבית של מקום הקברות, אבל המקום ששם נקברים המתים זה נקרא 'חצר מות' - חצר ששם נקברים המתים.

ולכן במעשה ראשונה איתא דיקא לשון 'בית הקברות' ולא חצר מות, ופרושו שהלך ולן בבית דירה של השומר, וזה נקרא בית הקברות ושם מתר ללין, אבל בשתי מעשיות האחרים שהיה ביום וגם לא לן שם, שם הפרוש שהלכו לחצר שהמתים קבורים, לכן איתא 'חצר מות'. ונמצא הפרוש נכון גם על פי פשוט.

הרמז הנפלא בלשונו הזהב של רש"י בפסוק שלפנינו

ולדברינו הנ"ל אפשר לומר שלזה כגון רש"י ז"ל במחקר לשונו, להורות בהתחלת התורה כשייתחיל האדם ללמד, ויעלה חס ושלוש על דעתו שאין התורה הקדושה על פי פשוט רק לש בנה סודות ודרושים, ובפרט

רזין דאורייתא

רבי בנמין זאב מזאבירי זיע"א

לעולם יכול אדם לעשות תשובה ולתקן כל מעשיו, ולא ישגיח על היצר הרועה להביא עצבות ויאוש

יקוו המים מתחת השמים וגו' ותראה היבשה ויהי כן. הינו כשאדם עשה עברות הרבה, היצר הרע אומר לו שאי אפשר לו לעשות תשובה, וזהו יבשה לשון יבשות, שאומר לו שאין לו שום מעשים טובים, על פן מזהיר אותו שלא ישמע לו, פי בודאי בתשובה יכול לתקן כל העברות שבועולם. וזהו ותראה היבשה, שיהיה יכול להיות כלי מחזיק וראוי לכל טוב על ידי התשובה, אף שנראה בעיניו שיש בו יבשות, אמר:

והארץ היתה תהו ובהו וחשך על פני תהום וגו' ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור (והארץ היתה תהו ובהו אלו מעשיהו של רשעים ויאמר אלהים יהי אור אלו מעשיהו של צדיקים אבל אינו יודע באיזה מהם חפץ אם במעשה אלו ואם במעשה אלו כיון דכתיב ורא אלהים את האור כי טוב הוי במעשיהו של צדיקים חפץ ואינו חפץ במעשיהו של רשעים, כ"ר כ ה) א

(ג)

דברי שלום

רבי שלום מבראיהו זיע"א

כאור נפלא בדברי המדרש שהיתה הוא אמר שחפץ הקב"ה במעשי הרשעים

הנה הוא מדרש פליאה. וראיתי על זה שני פרושים בספר פתח שם טוב בשם רבנו הקדוש הבעל שם טוב לך קחנו משם. ואענה גם אני את חלקי, ואמשל לך משל. כי הנה יש שני מיני תענוג במאכלים, אחד ממאכל מתוק וטוב בעצם, ואחד מדרב שבעצם אינו טוב כמו חרדל וכדומה, אך כשמתקנו ברכש הוא טוב ונהנה מהחרדל.

הדרך: בראשית לשברא ה' את האדם, בראו מקור הרוחניות הרמוז בתבת השמים, ומקור הגשמיות הרמוז בתבת הארץ, ותמצא שרמזו רבותינו ו"ל (סנהדרין צא): במה שאמר הכתוב (תהלים נ ד) 'קרא אל השמים מעל', שהיא הרוח, ואל הארץ' הוא הגוף הבנוי מהארץ, ורצונו יתברך בזה הוא, שעל ידי מעשה האדם יתעצם להפך החמר, שהוא הגוף, עד שיהיה נחשב צורה.

והנה תמצא (שבת קנב): שהצדיקים אינם חוזרים עפר, להיות פי זכנו החמר שלהם עד שנעשה רוחני, כמו שכתב הר"י עראמה ז"ל וזה לשונו: והתעצמות השלמים להפך החמר לצורה. עד כאן לשונו.

ה' שולח את הנשמה שאורה רב להאיר לאדם לכל יטבע בטיט היצר הרע

וכראותו הקדוש ברוך הוא פן יאמר אלהים יהי אור, שולח אל האדם עזר נגד יצרו, וזה היה בהגיעו לארבע עשרה שנה יופיע עליו ממועון קדשו רוח אלהין קדישין נשמה קדושה וטהורה. או ירמו אל התורה כי היא האור הנערכ, ולה קרא אור דכתיב (משלי ו כג) 'ותורה אור', והמכנה אחד, כי בחינת הנשמות הקדושות הם בחינת אור התורה, ובעל נפש הוא בעל תורה.

והוא אומר ויאמר אלהים יהי אור שהיא הנשמה שאורה רב להיותה חצובה מתחת פסא כבודו יתברך חלק אלוה ממעל, שולחה ה' להאיר אל האדם לכל יטבע בטיט היצר הרע, או גם פן למה שאמרנו שהיא התורה המאירה לנפש אדם:

יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחר ותראה היבשה ויהי כן (א ט)

יֵאמֵר אֱלֹהִים יְהִי אֹר וְיִהְיֶה אֹר (א. א.)

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א

דקדוק לשון המשנה ותמיהה מדוע מקדימה להפירע מן הרשעים קדם 'לתן שכר טוב לצדיקים'

בעשירה מאמרות נבכא העולם, ומה תלמוד לומר והלא במאמר אחד יכול להבראות, אלא להפירע מן הרשעים שמאבדין את העולם שנבכא בעשירה מאמרות ולתן שכר טוב לצדיקים שמקמיין את העולם שנבכא בעשירה מאמרות (אבות פ"ה).

יש לתמה מה שהמשנה מקדימה ענין זה לפני 'ולתן שכר טוב לצדיקים', כאלו שהענין ד'להפירע מן הרשעים' דוקא הוא עקר פגנת הבריאה בעשירה מאמרות.

והנה דיקו המפרשים בלשון המשנה 'להפירע מן הרשעים' (ולא - להעניש), שהפגנה בזה היא - לגבות דיליה בדרך פירעון. כלומר, אין הפגנה (לעגש את החוטא לשם) נקמה, אלא עגש המביא את החוטא 'לפרע' את החוב' שמחייב 'לשלם' עבור מעשהו הרע.

דהנה כל נשמה נדרה למטה בשליחותו של הקדוש ברוך הוא לעשות לו יתברך דירה בתחתונים, והוא - על ידי קיום התורה ומצוות. אמן מי שחטא ופגם ועבר את הדרך רחמנא לצלן, הרי נעשה על ידי זה 'בעל חוב' להקדוש ברוך הוא, פי צריך הוא להשלים את השליחות המטלת עליו.

ותשלום חוב זה הוא ענין התשובה, שבה ועל ידה הוא מתקן כל התסורנות שפעל על ידי חטאיו. וזהו תכן הענין ד'להפירע

כמו כן כביכול התורה והמצוה הוא מזונא דשכינתא, כמו שמבאר בזה הקדוש (ח"א רב.) על פסוק 'כי ממנו תאכל', ההוא טנרא קדישא [ההיא דכל רוחין פקיפין וקדישין נפקין מנה, דלית הנאה ותיאובתא לרוח קודשא בהאי עלמא, אלא אורייתא דההוא זפאה, כביכול איהו מפרנס לה, ויהיב לה מזונא בהאי עלמא יתיר מפל קרבנין דעלמא, עד פאן].

והנה פרוש במעשיהו של רשעים רצה לומר במעשיהו הטובים שבהם שעושים לפעמים, כגון שיושב ומצחק בקארטיין ורחמנא לצלן, והגיע עת התפלה או קדוש לבנה וכדומה, ומניח את הקארטיין ועושה המצוה, ועצם המצוה אינו עושה פראוי. וצדיק אחד קדש את הלבנה ביחד עמו בכונה גדולה.

על זה מסתפק המדרש איזה קדוש לבנה חביב יותר אצלו. כי יש סברא לומר כי כפית יצרו של הרשע חביב יותר, וכמו שמבאר בזה הקדוש (ח"ב טו.) על פסוק 'כל פעל ה' למענהו', וגם רשע ליום רעה (משלי טו ד) ענין שם. והנה אמינא קדוש לבנה של הרשע פועל יותר למעלה, ומתענג הקדוש ברוך הוא כביכול יותר משל הצדיק.

אבל כשהוא אומר 'יבא אלהים את האור כי טוב' - הוי אומר במעשיו של צדיקים חפץ יותר, כי על כפית יצרו נותנים לו שכר. וגם שעל צחוק הקארטיין דנים אותו בעמקה של גהנם, מפל מקום על כפית יצרו נותנים לו שכר, כמאמר ר"ל (יבמות עה.) על פסוק 'באשר משפטו פעלו' (צפניה ב ג) כפירוע.

אך עשיה של זה משל זה רחוק כחשף מן האור. כי המצוה של רשע הוא תוהו ובהו, ועשיה של הצדיק הוא אור, וכדאי הקדוש ברוך הוא מתענג מהמצוה של הצדיק ביותר:

למטה (מגנו') נעשים 'דירה' לו יתברך (חלק ל עמ' 6):

וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר (רבי זינא אשכח לרב יהודה דהנה קאי אפיתחא דכי חמוה וחוה דהנה בריחא דעתיה ואי בעי מניה כל חללי עלמא הנה אמר ליה אמר ליה מאי טעמא עיזי מסנן ברישא והדר אמרי ליה כברייתו של עולם דברישא חשוכא והדר נהורא, שבת (עז: א) ה)

תורת שמואל

רבי שמואל מליובאוויטש זיע"א

אלולא החשך תחלה אין נכרת מעלת האור | כחינת התהו קדם בחינת התקון

אמר רבותנו זכרונם לברכה (שבת עז: ז) מאי טעמא עיזי מסנן ברישא והדר אמרי, כברייתו של עולם ברישא חשוכא והדר נהורא כמו שנאמר ויהי ערב ויהי בקר. ולכן לפני בחינת התקון היה בחינת התהו תחלה, כמו שנאמר ואלה המלכים אשר כו' לפני מלך מלך לבני ישראל' (בראשית לו לא) שהם בחינת ז' מלכין קדמאין דתהו שקדמו לתקון.

והיננו כי קלפה קדמה לפרי, וכמו שאנו רואים שפאשר זורעין תבואה, הגם שעקר המבון מהזריעה הוא החטים, מפל מקום צומח תחלה התבון והקש, ולאחר שנצמח מבררין התבואה מן הפסלת.

וכמאמר רז"ל במדרש רבה (ב"ר פג ה): החטים והתבון והקש מדינין זה בזה, אמר להם החטה תבוא הגרן כו', שכאשר כבוא זמן הגרן אז מלקטין התבואה מן התבון והקש, שאז נראה ונגלה שהעקר הוא התבואה, וכן הוא בנטיעות אילנות גם כן, שהעקר הם הפרי הצומח על האילן, מפל מקום צומח תחלה האילן והענפים והעלין ואחר כך הפרי.

מן הרשעים, שהקדוש ברוך הוא תובע מן הרשעים שישלמו לו כפיכול החוב – על ידי עשיית תשובה [וזהו גם כן ענין הענשים כפשוטו, שתכליתם אינה בשביל הענש עצמו, אלא כדי להביא את האדם לידי תשובה].

באור לשון המשנה וישוב הרקדוקים

ועל פי זה ובאר המשך דברי המשנה: בתחלת המשנה אמר התנא 'בעשרה מאמרות נברא העולם ומה תלמוד לומר והלא במאמר אחד יכול להבראות' – שפזה מבאר שני הענינים שבאפן הבריאה: (א) ההגבלה שישנה בהבריאה מצד זה שנברא בעשרה מאמרות, (ב) ביחד עם זה ישנו ה'מאמר אחד (שבו) יכול להבראות', וכלתו יתברך שאינו מגדר בשום גדר, שגם היא פועלת בהבריאה.

ובהתאם לזה ממשיך בשני סוגי העבודה – העבודה ד'להפרע מן הרשעים שמאבדין את העולם שנברא בעשרה מאמרות, כלומר עבודת התשובה הבאה מה'מאמר אחד יכול להבראות' (ולכן היא מבטלת את ההגבלה שנשתלשלה מהעשרה מאמרות למטה). ולתן שכר טוב לצדיקים שמקיימין את העולם שנברא בעשרה מאמרות' – שעל ידי עבודתם בקיום התורה ומצוות, פועלים קיום וחיוב (בעשרה מאמרות, ועל ידי זה) בהבריאה עצמה.

ועל פי זה מתרץ מדוע הקדים התנא 'להפרע מן הרשעים' לפני 'לתן שכר טוב לצדיקים' – כי נוסף על זה שעבודת התשובה היא למעלה מעבודת הצדיקים (כמאמר: מקום שפעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורין יכולין לעמד בו) – הנה גם בנוגע לפעולתה בעניני העולם (שנברא בעשרה מאמרות) יש מעלה בעבודת התשובה, שדוקא על ידי גם ענינים של 'ודונות' הנפכים לזכיות, כך שגם דברים תחתונים אלו (תחתון שאין תחתון

**וַיִּצַד ה' אֱלֹקִים אֶת הָאָדָם עֹפֵר מִן הָאֲדָמָה
וַיִּפֹּחַ בְּאָפִיו נִשְׁמַת חַיִּים (כ ז)**

שִׁפְעַת חַיִּים

רבי יקותיאל יהודה מצאנז זי"ע א

תכלית בריאת האדם כדי שיהפך את גשמיותו לרוחניות

תכלית עבודת האדם ומטרת ירידתו לעולם נועדה להגביר את חלק הרוחני של נשמתו על הפח הגשמי שבו, שבא מן הגוף העכור, והאדם בעצמו, ככח מעשיו ופעולותיו, קובע את עתידו. אם הוא בר דעת, הולך בדרך הישר והטוב ועובד את בוראו עבודה תמה וישרה, יזכה בסופו של דבר להפך גם את גופו הגשמי לחלק רוחני, עד שיהיה כליל השלמות כמו מלאך, ואז לא ישלט עליו יצרו הרע, כי גם הוא יתהפך לצד הטוב וכו'.

צדיקים זככו את גופם לרוחניות גמורה | קדשת גופו של רבי אלימלך מליז'נסק זי"ע א

עד היכן יכול האדם לקדש את גופו הגשמי, נלמד מהמובא בספרים (ראה כוזרי מאמר א אות קג), שגוף הצדיק למעלה מארבע יסודות הבריאה, דומם צומח חי מדבר. בן אנו רואים בדרך הרב הקדוש רבי אלעזר זי"ע, בנו של הרב הקדוש הרבי רבי אלימלך זי"ע, בספרו ארח לצדיק (תוריע ד"ה מדרש אשה כז), ששמע מאביו הקדוש שאמר פמה פעמים על עצמו, הלואי שיהיה לבני אדם נשמה טהורה מזדככת כמו הגוף שלי, עד כאן לשון קדשו.

נוראים הדברים עד היכן יכול לוד אשה להגיע ועד לאיזה מדרגה הוא יכול להתעלות. אין לנו שום משג בקדשת גופו של הרב הקדוש הרבי ר' אלימלך זי"ע:

אז כמו אהד שמבקש איזה דבר מחברו, מקדים לו תחלה הקדמות מענינים אחרים ואחר כך מבקש הבקשה שגזרף לו - שזהו עקר מבין ביאתו, או שמקדים עוד לבקש איש אחר שיבקש גנו ואחר כך בא בעצמו לבקש הטובה הנצרכת לו כו'. וגם בענין השפעת שכל עמוק זולתו מקדים תחלה לאמר משלים עד שמתוף המשלים יבין זולתו הנמשל. הרי שעקר המבין בא לבסוף.

וכמו כן יובן ענין קלפה קדמה לפרי, שבבדי להיות הפרי בהכרח שיצמח תחלה הקלפה, כמו באגוז שיש ארבע קלפות סביב הפרי והקלפות גדלים תחלה, ואחר כך צומח הפרי בתוכם, וכשיגמר בשול פרות האגוז משברים את קלפת האגוז ונוטלים האגוז שבתוכה.

ועל דרך זה יובן בענין התהו שקדמה לתקון, שהעבודה שבעולם התקון הוא לתקן מה שנפל בשבירה בשבירת הכלים דתהו, ואם בן בהכרח שקדים התהו לתקון, כמו בכריתו של עולם נאמר ויהי ערב' תחלה.

ובאמת אם לא היה קדימת החשף לאור לא היה נפר ונגלה כלל שזהו אור, וכמאמר רז"ל באדם הראשון שפאשר חשף כמוצאי שבת נתיאר אדם הראשון ואמר אף חשף שופני' (תהלים קלט יא), וכאשר האיר ביום א' אמרו רבותנו זכרונם לברכה במדרש רבה שאמר - אם בן מנהגו של עולם הוא.

הרי דאדם הראשון שנברא ביום ו'א, וליל שבת לא היה חשף, שהאור דיום ו' ערב שבת קדש שמש לוי שעות כמאמרם ז"ל במדרש רבה בראשית פרשה י"א, ואם בן מובן שבלא קדימת החשף לא נפר מעלת האור כלל, ואם בן בהכרח שיהיה תחלה ערב ואחר כך בקר כו' (תרכ"ט עמ' קיח):

ותאמר האשה אל הנחש מפרי עץ הגן נאכל, ומפרי העץ אשר בתוך הגן אמר אלהים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו פן תמתון (הוסיפה על הצווי לפיכך באה לידי גרעון, הוא שנאמר אל תוסף על הכריו, רש"י), ויאמר הנחש אל האשה לא מות תמתון (החפה עד שנגעו בו אמר לה בשם שאין מיתה כנגיעה כך אין מיתה באכילה, רש"י) (ג ב-ד)

והנחש היה ערום מכל חית השדה אשר עשה ה' אלקים ויאמר אל האשה אף כי אמר אלקים לא תאכלו מכל עץ הגן (ג א-ב)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

הנחש שהוא השטן מסית את האדם לעבר על הגזרות וגדר חכמים

והנחש היה ערום. הנחש הוא השטן הוא יצר הרע, היה ערום מכל חית השדה, דאין ערום ורמאי כמו יצר הרע שמביא עצות מרחוק. ויאמר אל האשה הוא הגוף, אף כי אמר אלהים לא תאכלו מכל עץ הגן, הפוננה היא שאומר יצר הרע לאדם, היכי דמי שהגדרים והסגים שהוסיפו חכמים תחשב אותם כמו המצות שצוה הקדוש ברוך הוא בתורה, זה לא יעלה על הדעת, דאם איתא דמאת ה' היה הדבר היה לו לכתבם בתורה, ומדלא כתבם לא מאת ה' היו, וכיון שכן, אם תעבר עליהם אין עליך עגש ועון אשר חטא, ולא תתן עליהם דין וחשבון.

וזהו אומרו אף כי אמר אלהים לא תאכלו מכל עץ הגן, והפוננה היא דהתורה נקראת גן משום דיש בה ג"ן פרשיות, ומלת מכל בא לרבות הגדרים והסגים שהוסיפו חכמים. ובתחבולתו, פה רשע ופה מרמה, כך אומר לאדם: באמת אתה שומע לדבר זה שמאת ה' יצא הדבר שלא תאכלו מכל עץ הגן. דהינו שלא תעברו על שום מצוה מן המצות, בין שפתיובים בגוף התורה בין שהוסיפו חכמים.

ודבר זה לא יעלה על הדעת, דבשלמא הפתיובים בתורה לא יש לי טענה עליהם, דאלה דברי אלהים חיים ואין לנטות מהם ימין ושמאל. אבל שהוסיפו חכמים, אין סברא להם כלל, דאם אמת היה הדבר הזה, מפני מה לא נכתבו בתורה, אלא ודאי דבר פשוט הוא שאין העובר עליהם יענש כלל:

תולדות יצחק

רבי יצחק אייזיק מסנואלינא זיע"א

מדוע הוסיפה חנה על הצווי ומפני מה סברה להתיר האכילה אחר ראותה שלא מתה מהנגיעה

ויש להתבונן, מה ראתה חנה באמת להוסיף על הצווי ולומר שאף הנגיעה אסורה מה שהשם יתברך לא צוה אותם. שנית, מה שעמדו המפרשים רבם ככלם ובראשם רבנו המהרש"א ז"ל, דאחר שתנה ידעה באמת שהנגיעה לא נאסרה להם כי לא נצטווה עליה, אם כן מה עלה בדעתה להורות לעצמה החר אכילה ממה שראתה שלא מתה בנגיעה.

כאור הענין על פי מעשה נשגב מהרה"ק מסטרעליסק זיע"א

ונראה לעניות דעתי שיוכן הדבר על מתכנתו, על פי אשר שמעתי בשם הרב הקדוש מורנו הרב אורי מסטרעליסק זצוקללה"ה, איך שפעם אחת נתנו לו קאווע לשתות ונתנו לו גם כן חתיכת צוקער למתק הקאווע, ולקח הצוקער והחזיקו בידו ובידו השנית שתה הקאווע בלי צוקער, ואחר כך פתח את ידו והראה להאנשים שאצלו את חתיכת הצוקער איך שהוא פתחית עפר בעלמא ואין בו שום מתיקות כלל, והיה הדבר לפלא בעיניהם.

ואמר להם שהסבה לזה הוא, כי הנה פתיב 'אין שלום בעצמי מפני חטאתי', פי השעם שיש פרוד וחלוק בין כחות הנפש

אֶל־הַיְנוּ, וְדָנְחָנוּ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁרוֹ שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְנִנְחָנוּ אוֹמְרִים לוֹ עֲשֵׂה לָנוּ נְשׂוּאִין עִמָּךְ שֶׁהֵם נְשׂוּאִין אֲמִתִּיִּים שֶׁל הַתָּר הַגָּמוּר בְּקִדְשָׁה וּבְטַהְרָה, עַל יְדֵי אֲכִילַת תַּעֲנוּג שְׂאֵנוּ אוֹכְלִין בְּמוֹעֲדֵיךְ הַקְדוּשִׁים (אות ח):

וַיֹּאמֶר ה' אֱלֹקִים אֶל הַנְּחֹשׁ וְגו' עַל גַּחְגַּח תַּלְךְ (תניא רבי שמעון בן מנסיא אומר, חכל על שמש גדול שאבר מן העולם, שאלמלא (לא) נתקלל נחש, כל אחד ואחד מישראל היו מזדמנין לו שני נחשים טובים, אחד משגרו לצפון ואחד משגרו לדרום להביא לו סנדלבונים טובים ואכנים טובות ומרגליות, ולא עוד אלא שמשפילין רצועה תחת זנבו ומוציא בה עפר לגנתו ולהרבותו, סנהדרין נט: (ג יד)

דברי יואל

רבי יואל מסאטמר זיע"א

אלו היו הבריות נהנים ומתחברים אל הנחש היה מסית ומדיח אותם בערמומיותו

רְאוּי לְהִבִּין, דָּאֵם נַעֲנֵשׁ הַנְּחֹשׁ בְּחֻטְאוֹ, אֶבֶל מְדוּעַ נִמְנָעָה הַתּוֹעֵלַת מַמְנוֹ לְכָל הָעוֹלָם שְׂאֵבְרוּ מִשְׁמֵשׁ גְּדוֹל, וְהָיָה יָכוֹל הַנְּחֹשׁ לְקַבֵּל עֲנָשׁוֹ גַם בְּאֶפֶן אַחַר מִבְּלֵי שְׂיֵאבְרוּ כְּשֵׁרוֹנָיו לְשִׁמְשׁ הָעוֹלָם.

אִמָּנִים אֵין זֶה תַּמָּה, דָּאֵין זֶה בְּגֵדֵר עֲנֵשׁ כָּלֵל מַה שְׂאֶבְרָה מֵהֵם תְּשַׁמִּישׁ הַנְּחֹשׁ לְהַנּוֹת מַמְנוֹ, אֲרִבְרָה חֶסֶד גְּדוֹל עֲשֵׂה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עִם בְּרִיּוֹתָיו כְּמָה שְׁלֵקָה מִסִּית זֶה, בְּאֶפֶן שְׁלֵא יִכְלּוּ אֲנָשֵׁי הָעוֹלָם לְהַנּוֹת מְשַׁלְּיחוֹתוֹ, דָּאֵם הָיוּ נְהָנִים מַמְנוֹ הָיוּ מִתְחַבְּרִים אֵלָיו וְהָיָה מוֹשֵׁף חֵס וְשְׁלוֹם כָּל הָעוֹלָם אֶל הַסְטֵרָא אַחְרָא רַחֲמָנָא לִיַּצְלוֹ, דָּאֵם נְהָנִים מַמְנוֹ נַעֲשִׂים מְשַׁחְדִּים אֵלָיו בְּהַכְרַח:

בְּאֵיבְרֵי הָאָדָם וְחוּשֵׁיהֶם אֵף כִּי כָּלֵם הַמָּה מְרַכְבִּים מְאַרְבַּע יְסוּדוֹת וְחֹמֶר אֶחָד לָהֶם, הוּא מִפְּאֵת חֻטְא אָדָם הָרָאוּשׁוֹן אֵין בִּינֵיהֶם שְׁלוֹם, זֶה הוּא הַסְפָּה שְׂאֵין יְכוּלִים לְרֹאוֹת רַק בְּאֶבֶר הָעֵינַן וְלִשְׁמַע רַק בְּאֶבֶר הָאָזְנוֹ וְכַמוֹ כֵּן בְּשְׂאֵרֵי הַחֻשׁוֹים.

אֲבָל מִי שְׂמַתְקַן כָּל הַחֻטְאִים עַד שֶׁרֶשׁ נִפְשׁוֹ לְגַמְרֵי בְּחֻטְאוֹ שֶׁל אָדָם הָרָאוּשׁוֹן, הִנֵּה נַעֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּאֵיבְרָיו וְעַצְמוֹתָיו, וְלִזְה הוֹצִיא כָּל הַמִּתְיָקוֹת מִן הַצּוֹקְעַר אֵף שְׁלֵא בָּא כָּלֵל לְתוֹף פִּיּוֹ, עַד כָּאֵן שְׂמַעְתִּי וְזֶה מִפְּרָסֵם אֶצֶל אֲנָשָׁיו שֶׁל הַצַּדִּיק הַנִּזְכָּר.

באור הענין שלפנינו על פי הנ"ל

וּמַעֲתָה דַּעַת לְנִבּוֹן נִקְל שְׁזָהוּ הֵיחָד טַעוֹת תְּוָה, כִּינֵן שְׂעַדִּין הָיָה קָדָם הַחֻטְא הִנֵּה שְׂפֻטָה בְּדַעַתָּה שְׁגַם הַנְּגִיעָה הוּא כְּכֹלֵל הָאָסוּר, שְׂהַרִי עַל יְדֵי הַנְּגִיעָה בְּעֻלְמָא גַם כֵּן יְכוּלִים לְהַמְשִׁיף טַעַם הַפְּרִי אֵף שְׁלֵא עַל יְדֵי אֲכִילָה כַּפַּעַל, וְלִזְה כְּשֶׁדְּחַפְּהָ הַנְּחֹשׁ עַד שְׁנַנְעָה אָמַר לָהּ רְאוּ כְּשֵׁם שְׂאֵין כּוֹ, אֶבֶל בְּאֶמֶת לֹא אָסַר הַשֵּׁם יְתַבְרַף רַק הָאֲכִילָה, וְלִזְה אָמְרוּ כָּל הַמוֹסִיף גּוֹרַע. וְהַדְּבָר נִכּוֹן לְעֲנִיּוֹת דַּעַתִּי:

הנחש השיאני ואכל (ג יג)

מעגלי צדק

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

'והשיאנו' תקון להשיאני | אכילת המועדים תקון לאכילת עץ הדעת

אֲכִילַת הַמוֹעֲדִים וְהַשְּׁבֻתוֹת הֵם תַּקְנֵה מְאֻכִּילַת הָאָסוּר שְׂאֶכְלוּ תְּוָה וְאָדָם וְכוּ', דְּתָוָה אֲמָרָה הַנְּחֹשׁ הַשִּׂיאֵנִי וְאֲכַל, וּמִלַּת הַשִּׂיאֵנִי הִיא לְשׁוֹן נְשׂוּאִין, וְהִינֵנו שְׂהַטִּיל בָּהּ זֶה־מָא.

וּלְתַקֵּן זֶה אָנוּ אוֹמְרִים בְּמוֹעֲדִים שְׂאֲכִילְתֶּם תַּקוּן לְאֲכִילַת תְּוָה יְהִישִׂאֵנוּ ה'

דומה מי שעוסק בה שלא לשמה לעוסק בה לשמה, שהעוסק בה לשמה מקרי באמת וישר חתן המלך, שהרי עושה לבת המלך כל תכשיטיה ועל פיה יצא ועל פיה יבוא. לא כן מי שעוסק בה שלא לשמה, אין בו מלתא מוכחא דלקח בת המלך. אבל אמרו חכמים (סנהדרין קה:) לעולם יעסק אדם בתורה אפלו שלא לשמה, דמתוך שלא לשמה בא לשמה.

והנה פשוט הוא דאינה דומה תפלת שאינו עוסק בה לשמה לתפלת שעוסק בה לשמה, דזה שעוסק בה לשמה תפלתו קרובה להקדוש ברוך הוא, ומי שאינו עוסק בה לשמה תפלתו רחוקה מהקדוש ברוך הוא. והנה השמיעה רחוקה וההאזנה קרובה.

והנה האדם הזה שזכה לתורה שבכתב ותורה שבעל פה ומתחלה היה עוסק בה שלא לשמה ועכשיו חזר לעסוק בה לשמה, שמח בחלקו ונותן הודאה להקדוש ברוך הוא, ואומר החלוק שבין עת שהיה עוסק בה שלא לשמה לעכשיו שעוסק בה לשמה.

וזהו שאומר ויאמר למך לנשיו, הוא מלך האדם הזה, שמלך בשתי תורות, לנשיו קרי בה 'על נשיו'. ומה אומר עליהן, כשהייתי עוסק בכך שלא לשמכם צדין לא נקראתן נשי, רק עדה וצלה דעלמא, ולפיכך תפלתו היתה מרחוק לפני הקדוש ברוך הוא כשמיעה שהיא רחוקה, וזהו שמען קולי. אבל עכשיו שאני עוסק בכך לשמכם, עתה נקראים נשי באמת.

וזהו נשי למך, אם כן עכשיו האזנה אמרתי, תעשו האזנה לתפלתי להקדוש ברוך הוא שתהיה קרובה לו, פי כבר נצחתי יצר הרע והרגתי אותו בשביל שהמתי עצמי על דברי תורה. וזהו כי איש הרגתי, איש שהוא יצר הרע, הרגתי, בשביל שפציתי וצערתי עצמי על דברי תורה באמת. וילד, שהוא יצר הטוב

ויאמר קין אל ה' גדול עוני מנשוא (בתמיה, אתה טוען עליונים ותחתונים ועוני אי אפשר לטעון, רש"י) (ד יג)

אמרי קדש

רבי יצחק מאמטינוב זיע"א

באור טענת קין על פי משל נאה מארי שדר עם כבש

וצריך באור טענת קין. ואמר (בשם רבי יואל משה פינטער) על דרך משל, שחכם אחד הראה למלך שגרים אריה עם כבש ואין שום מלחמה ביניהם (שעשה בחכמה שלא יאכל הארי את הכבש), וראה המלך חלון שבו, הבין חכך שכבר היה קצת מלחמה.

ושאל את החכם מה זה. אמר לו החכם: האף יעלה על דעתך שיגור ארי עם כבש ואפלו חלון אחד לא ישבר, בתמיה. "א לייב מיט א שעפסיל וואוינען צוזאמען ווילסטו אז אפלו איין שארבעל זאל זיך נישט צוברעכען".

והנמשל מוכן, שטענת קין היתה, לקחת נשמה מעליונים וגוף מתחתונים והם גרים ביחד ועדין אתה רוצה שאפלו עברה אחד לא יעשו, בתמיה. וזהו מה דאיתא שם ברש"י עליונים ותחתונים אתה סובל ואני אין אתה סובל:

ויאמר למך לנשיו עדה וצלה שמען קולי נשי למך האזנה אמרתי כי איש הרגתי לפצעי וילד לחברתי. כי שבעתים יקם קין ולמך שבעים

ושבעה (ד כג-כד)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

העוסק בתורה לשמה נקרא 'חתן המלך' ותפלתו נשמעת

הרמז בזה, דהעוסק בתורה נקרא חתן מלך, לפי שלקח בתו של מלך. באמת, אינו

שבת בראשית

בית אברהם

רבי אברהם מסלונים זיע"א

כ'שבת בראשית' נמשכת עדין הארת שמחת תורה

שבת בראשית יש בו הארת חג שמחת תורה, על פי מה שאמר אדמו"ר אבי ז"ל בשם הרב הקדוש מטש"ר קוב"ז ז"ל על שבת שאחרי חג השבועות שהעולם קוראין אותו 'שבת נאף (אחרי) שבועות', ואמר כי השבת הנה הוא נאף (עוד) א שבועות, כי בשבת שאחרי החג עדין נמשכת הארת החג. ואותו דבר בכל שבת שאחרי חג, אם פן בשבת זה יש בו הארת שמחת תורה. ואדמו"ר אבי זקני בעל יסוד העבודה ז"ל אמר כי שבת בראשית הוא נגד ראש השנה, נח נגד יום הכפורים, לך נגד סכות:

מהרי"ד מבעלזא

רבי ישכר דב מבעלזא זיע"א

כ'שבת בראשית' אפשר לתקן ולהעלות את כל מעשי ימים נוראים שלא היו בשלמות

אחרי שעברו עלינו הימים הקדושים והנוראים האלו, והיה לפנינו מצות רבות, במחשבה ובדבור ובמעשה, מצות עשה דאורייתא ומצות עשה דרבנן, וכשאדם נותן אל לבו שהיה אפשר לקיים אותם המצות ביותר קדשה וטהרה, וביותר השתוקקות ונענועים, מורא יעלה על ראשו, שחש ושלום אי אפשר לתקן עוד, אחר שפבר עברו הימים הקדושים הנ"ל, אל יאמר פן ואל יתיאש מלשוב, כי פעת היא השבת הראשונה משנה זו, שהוא שיף עוד לימים הקדושים הנ"ל, על פן יש בכת שבת זה לתקן הכל על נכון:

שנקרא (קהלת ד יג) 'ילד מסבן', הוא לחברתי, שנתחבר עמי ומסיעני:

וירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ וכל יצר מחשבת לבו רק רע כל היום (ו ה)

ישרש יעקב

רבי יעקב יהודה מנדרזין זיע"א

הקב"ה מתנחם על כך שכרא את האדם בפחיתות ומסיע לו להתגבר על יצרו

וירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ וכל יצר מחשבת לבו רק רע כל היום. להבין וכי פל בני אדם חושבים רע פל הימים, הלא יש צדיקים גמורים שיש להם רק מחשבות טובות, וגם בינונים על פל פנים מחצה, וגם הרשעים יש להם גם פן לפעמים הרהור תשובה. גם תבת 'רק' לכאורה מיתר.

אמנם כונת הכתוב וירא ה' כי רבה רעת האדם בארץ, פרוש ראה השם יתברך והסתכל שיש לו להאדם רבות רעות ורמנא לצלן, והוא מסוכב בסבות הרבה המונעים אותו מעבדות ה'. וכל יצר מחשבת לבו רק רע, פרוש שלבו של אדם חושב פל היום ומחפש צד ואפן האיהף למעט את הרע - כי 'רק' הוא לשון מעוט ואיהף יוכל להתגבר על יצרו.

וינחם ה' כי עשה את האדם בארץ, פרוש נתחרט השם יתברך שעשה את האדם במקום שפל וגרוע פנה. ויתעצב אל לבו, פרוש שגנת השם יתברך והתעצב עם לבו של אדם, שהשם יתברך עזרו וסיעו לגנוח אתו יחד. משל לאב שהשיא את בנו בבית איש קשה, גונח אחר כך ואומר אני בעצמי גרמתי לו זאת:

לב שומחה

רבי שומחה בונם מגור זיע"א

מעלתה העצומה של 'שבת בראשית'

שבת בראשית, שבת גדולה, שבת ראשונה, ובתורה עצמה נרמז 'בראשית' – 'רא שבת בראשית וכו' ובגין דא הקא צריך דחילו ודא איהו בראשית ירא שבת וכו', ובשבת בראשית בודאי ירא שבת. ואיתא בגמרא אלמלי שמו ישראל שבת ראשונה וכו', הרמז לשבת זו - שבת ראשונה.

על ידי שיום השבת משבח את הבורא יכולים

אף כל הברואים לשבחיו

החדושי הרי"ם ז"ל הגיד בשם הרב מאפסאט ז"ל, 'לאל אשר שבת מכל המעשים וכו' ויום השביעי משבח ואומר מזמור שיר ליום השבת וכו'', השבת עצמה אומרת, 'לפיקך יפארו ויברכו לאל כל יצוריו וכו'', שעל ידי שיום השבת עצמו משבח ואומר וכו' יכולין כבר כל יצוריו לפאר ולברך וכו'.

ואמר החדושי הרי"ם ז"ל שאחרי ששמע זה המאמר מהרב מאפסאט ז"ל נשאר הטעם בפיו חדשים רבים אחר כך (וזה דכתיב בשבת בראשית 'כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלקים לעשות', דכתיב 'לעשות', שבכח השבת דלעלא שבת של השם יתברך 'כי בו שבת וגו'' נתן הפח לישראל לעשות את השבת):

לחזות בנעם

רבי אברהם מסטריקוב זיע"א

'שבת בראשית' על שם שכל אחד נעשה בריה

הרעה אחר הימים הנוראים וכן כל העולם

כביכול נברא מחדש

הטעם שקוראים לשבת זו בשם מיוחד 'שבת

בראשית', ואין נוהגין בן בכל שבת, שהרי לא כל שבת נתיחדה בשם מיוחד, ומצינו זאת רק בשבתות מיוחדים כשבת תשובה או שבת הגדול.

ונראה, דיש בונה מיוחדת בזה שקוראים את פרשת בראשית מיד אחרי הימים טובים, ולא בכדי הוא, כי אחרי היום טוב נעשה כל אחד מישראל בבחינת בעל תשובה גמור ונקי מעוונות, וכידוע שראש השנה ויום הכפורים הם ימי תשובה ודין, ונרמז בספרים הקדושים לבחינה של תשובה מיראה.

ואחר כך באים ימי הספוח שהם זמנים של תשובה מאהבה כמבאר בקדשת לוי (פרשת האזינו), ואחר כך שוב פעם הסדר של ימי הדין הושענא רבה ושמני עצרת, ובכל אלו הימים האדם שב בתשובה שלמה ומזדבב מכל חטאיו ועוונותיו אשר חטא לה'.

וידוע שעל ידי התשובה נהפך האדם לבריה חדשה, וכדברי הרמב"ם (תשובה פ"ב ה"ד) וימשיך שמו, כלומר אני אחר, ואיני אותו האיש, ודבר זה נשגב מביתנו האידן הופך החוטא להיות אדם אחר לגמרי על ידי תשובתו שבלב, אבל כל זה בזכות שהקדוש ברוך הוא חותר לו חתירה מיוחדת שישוב אליו בתשובה, ובכח החתירה נעשה בבריה חדשה וכאלו נולד מחדש.

ונראה להוסיף על זה עוד, שמלבד מה שהבעל תשובה הופך להיות בריה חדשה, הלא האדם שחטא ופגם בתטאיו, אין לו עוד מקום בעולם שחטא בו, וגם כל עוד החטא נמצא בעולם, אין הוא יכול להמחל ולהסלק.

ועוד הרי גם המקום שנמצא בו, גם הוא נפגם והשפע מהחטא, ואם בן מכרח

שְׁזָה הִיָּה בַשְּׁבֵת הַרְאֵנוּהָ בְּטָרֵם כֹּל יָצוּר
נִבְרָא בְּיוֹם רֵאשׁוֹן שְׁכַל בְּרִכְאֵין דְּלַעֲלֵא
וּלְתַמָּא שֶׁל יְמֵי מַעֲשֵׂה הַבְּרִיאָה בְּיוֹמָא
שְׁבִיעָאָה זֹה תַלְמִיז, וְאֵז עֲרַף הַקְדוּשׁ בְּרוּף
הוּא שְׁלַחַן לֵיל שְׁבֵת יַחַד עִם נִשְׁמוֹת
הַצְּדִיקִים, וּבַתּוֹף הַסְּעוּדָה נִמְלָף עִמָּהֶם עַל
בְּרִיאַת הָעוֹלָם.

אך הַצְּדִיקִים אָמְרוּ שְׁלֵא לְבָרָא מִצַּד רְאוּתָם
מָה שִׁיתְהוּנָה לְאַחַר מִכֵּן בְּעוֹלָם. וְגַם
כְּשֶׁהֲרָאָה לָהֶם כִּכְנֹכֹל אֵינָה נַחַת רוּחַ יַעֲלֶה
לְפָנָיו יִתְבַּרֵּךְ מִצְרִיכַת שְׁלַחַן שֶׁל לֵיל שְׁבֵת שֶׁל
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, עֲדִין פִּקְקוּוּ בְּדַבְרֵי, כִּינּוֹן שְׁעִלוּלִים
לְהַמְשִׁיךְ לְתַעֲנוּגִים גְּשָׁמִיִּים שֶׁל בְּרַבּוּרִים וְשִׁלּוֹ
וְדַגִּים.

וְאֵז הֲרָאָה לָהֶם כִּכְנֹכֹל הַתַּעֲנוּג שִׁתְהִיָּה
לוֹ בְּסַעֲוֹדַת יוֹם הַשְּׁבֵת, וּבְכָל זֹאת
לֹא צָדְדוּ בְּכַף מַחֲמַת תַּעֲנוּגֵי אֲכִילַת הַחֵמֶן
וְכַדוּמָה. עַד שֶׁנּוֹכַחוּ בְּשַׁעֲשׁוּעֵין דְּמַלְכָּא
שֶׁל עֵידֵן רַעְוָא דְרַעְוִין שְׁבוּ הָאָדָם אֵינּוּ
תָאֵב לְאָכַל וְלִשְׁתּוֹת, וְאֵז מִיַּד הַסְּכִימוּ
לְבְרִיאַת הָעוֹלָם, וּפְתַחוּ וְאָמְרוּ יַחַד ה' **ה'**
מְלֹךְ ה' מְלֹךְ ה' יִמְלוֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד.
וּמִטַּעַם זֶה אָנוּ אוֹמְרִים פְּסוּק זֶה דִּיקָא
בְּסַעֲוֹדָה שְׁלִישִׁית.

וְהִנֵּה כִּי כֵן בְּזִמְנֵי הַנְּעִלָה וְנִשְׁבָּה הַלְלוּ, **ה'**
הוּא עַת רַצוֹן לְאָדָם הַנִּלְכָּב לְקַבֵּל
עַל עֲבוֹדָתוֹ יִתְבַּרֵּךְ שְׁמוֹ וְלְהַמְלִיכוֹ עַל כֹּל
אֵיבָרָיו. וְזֶהוּ 'בְּרֵאשִׁית', יָרָא שְׁבֵת, שְׁבוּ בְּיוֹם
הַיְתָה הַהִסְכָּמָה עַל בְּרֵאשִׁית יָמֵים אֶת הַשְּׁמַיִם
וְאֵת הָאָרֶץ:

הוּא, דְּבִכְחַת הַתְּשׁוּבָה גוֹרֵם הַפְּעֵל
תְּשׁוּבָה, שְׁלֵא רַק הוּא נִחְשָׁב לְבְרִיָּה
חַדְשָׁה, אֲלֵא כֹּל הַמְּקוֹם שְׁעוֹמֵד עָלָיו
וְהָעוֹלָם שְׁנִמְצָא בוֹ, כֹּלֵם נִהְיִים כְּבְרִיָּה
חַדְשָׁה מִמֶּשׁ, וּכְאֵלוֹ הָעוֹלָם כֹּלוֹ נִבְרָא
מִחֲדָשׁ.

וְלָכֵן תִּכְרַף אַחֲרֵי יָמֵים הַנוֹרָאִים וְהַיּוֹם
טוֹב, שְׁבִנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁבוּ בַתְּשׁוּבָה
אֶל ה', נִחְשָׁב זֹאת כְּאֵלוֹ כֹּל הָעוֹלָם
נִבְרָא מִחֲדָשׁ בְּכַח הַתְּשׁוּבָה, וְהִיא בְּחִינָה
שֶׁל בְּרִיאַת הָעוֹלָם מִחֲדָשׁ, וְלָכֵן קוֹרְאִים
לְשְׁבֵת זֹה בְּשֵׁם 'שְׁבֵת בְּרֵאשִׁית', כִּי יֵשׁ לָהּ
יְחוּס מִיַּחַד, שְׁכַל הַבְּרִיּוֹת וְכֹל הַבְּרִיאָה הֵם
פְּנִים חַדְשׁוֹת:

שבת קדש - סעודה שלישית

חקי חיים

רבי אברהם חיים משומרי אמונים זיע"א

מעלת סעודה שלישית שאין בה כל כך תאוה
לאכילה ושתייה וכלה עת רצון וקבול על
מלכותו | טעם נפלא על אמירת ה' מלך
בסעודה שלישית

מוֹכָא בְּתַקוּנַי זֶהר כִּי 'בְּרֵאשִׁית' הוּא אוֹתִיּוֹת
יָרָא שְׁבֵת, וְכֵן בְּרָא שִׁית. וְיֻכַּן עִם
נַחֲמַת הַטַּעַם שְׁנֵהוּג אֲצֵל הַרְבֵּה צְדִיקִים
לוֹמַר הַפְּסוּק ה' מְלֹךְ בַּעַת רַעְוָא דְרַעְוִין,
וְיֵשׁ לְהַבִּין מֵאֵינָה טַעַם אוֹמְרִים זֹאת דִּיקָא
בְּסַעֲוֹדָה שְׁלִישִׁית וְלֹא בְּסַעֲוֹדַת לֵיל שְׁבֵת אוֹ
בְּסַעֲוֹדַת הַיּוֹם.

וְיִתְכַן לְהַמְלִיץ דְּאִיתָא בְּמִדְרָשׁ (כ"ד ח
ז) שְׁקוּדָם בְּרִיאַת הָעוֹלָם נִמְלָף
הַקְדוּשׁ בְּרוּף הוּא בְּנִשְׁמוֹת הַצְּדִיקִים, וְנִרְאָה

אוצרות גאוני הדורות

בראשית כרא אלהים את השמים ואת הארץ

(א א)

נחלת שמעון

רבי שמעון אשכנזי זצ"ל

עקר עבודת ה' התחלת עשית המצוה

הנה בריאת העולם היתה בשביל ישראל שיקימו את התורה, כמו שדרשו ז"ל בשביל התורה שנקראת ראשית ובשביל ישראל שנקראו ראשית, הנה רז"ל (סוכה נב:) דרשו על פסוק (תהלים לו לב) 'צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו ה' לא יעזבנו כידו' כי האדם אינו יכול לעמד נגד יצר הרע, אמנם ה' לא יעזבנו כידו, וכמו שאמרו רז"ל (שבת קד-) הבא לטהר מסיעין לו.

הינו, שהשם יתברך אינו רוצה מן האדם כי אם התחלה שיתחיל לעשות מצוה, והש"י יעזר לו לגמר המצוה, דבלא עזר מן הש"י ודאי אי אפשר לעשות שום מצוה, וכינן שהש"י עזר לו אם בן במה עובד להש"י, הלא לא עשה כלום אלא הש"י עזר לו, ודאי דעקר עבודת ה' הוא התחלה שמתחיל לעשות המצוה, אבל אחר כך אינו שלו כיון שמסיעין לו מן השמים.

זהו פרוש הפסוק בראשית, בשביל ראשית מפל מצוה שפני ישראל מתחילין לעבד ה', בשביל זה כרא אלהים את השמים ואת הארץ, הינו כל בריאת העולם, 'את' אתי לרבוני טפל לשמים וארץ.

ורוח אלהים מרחפת על פני המים (א א)

בגדי שיש

רבי יוסף גבאי זצ"ל

הנאת הנשמה מהתורה ומצוותיה

נראה לי לפרש, כי הגוף נקרא ארץ, כי הוא מחמר קרץ, והוא רודף אחר הכלי העולם הזה, והיא תאוותו, והנשמה שהיא חלק אלוה ממעל, אין לה הנאה מהנאות הגוף כלל, ואין נהנית אלא מן התורה והמצוות, אשר יעשה אותם האדם, שעל מנת בן באה לעולם הזה.

ואם בן זהו פונת הכתוב והארץ היתה, פרוש הארץ שהוא הגוף, היתה תאוותו תהו ובהו, שהוא הכלי העולם, שאינם מועילים לו כלום אחר המיתה, וכמו שכתב בזהר הקדוש (ח"ב קצט:) 'זוריתי פרש על פניכם', שאחר המיתה פרסו מתבקעת ומשלקת הפרש על פניו, ואומרת לו טול מה שבחרת. ומי גרם לו זה, וחשך הוא יצר הרע, דמחשיף פניו של אדם, על פני תהום, כדכתיב (להלן ד ז) 'לפתח חטאת רבץ', שהתהום הוא בית הרחם.

אבל ורוח אלהים שהיא הנשמה, מרחפת על פני המים, אינה מתאנה אלא פני המים, שהיא התורה ומצוותיה, שהתורה נקראת מים, כמו שכתוב (ישעיה נה א) 'הוי כל צמא לכו למים', שמהם היא נהנית, ועל התורה והמצוות שהם מעשה הצדיקים, נאמר 'וירא אלהים את האור כי טוב'.

והארץ היתה תהו ובהו וחשך על פני תהום

להיות שני ימים, כְּדִי שִׁישְׂרָאֵל יִהְיוּ נְדוּנִים ראשונים בְּיוֹם הַרְאָשׁוֹן, וְאַמּוֹת הָעוֹלָם אֲחֵרֵיהֶם בְּלִילָה, כְּלוֹמַר בְּלִיל הַיּוֹם הַשֵּׁנִי שֶׁל ר"ה, וּמִכַּאֲן שְׂרָאֵשׁ הַשֵּׁנָה שְׁנֵי יָמִים'. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

תְּרַשָּׁא הָאֲרֵץ דְּשָׂא (א, יא)

זְנוּת הַרְבִּים
כִּי יִצְחָק פָּרְחֵי זַ"ל
הָעוֹלָם קִים בְּשִׁבִיל יִשְׂרָאֵל

מוֹכָא בְּמַדְרַשׁ פְּלִיאָה 'כְּשֶׁאָמַר הַקַּב"ה "תְּדַשָּׁא הָאֲרֵץ דְּשָׂא", תַּמָּה מִשֶּׁה. וְכִשְׁאָמַר לוֹ 'עֲתִיד אָנִי לְהַחְרִיב אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, נָחָה דַעְתּוֹ. וְגַשׁ לְהַבִּין מֵהִי תַמִּיהַתּוֹ שֶׁל מִשֶּׁה, וּמִדּוּעַ כְּשֶׁאָמַר לוֹ ה' שֶׁיַּחְרֹב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ נָחָה דַעְתּוֹ. וְגַשׁ לְבָאֵר עַל פִּי הַמוֹכָא בְּמַדְרַשׁ (רמ"ד לו, ד), 'אָמַר רַבִּי בְּרַכְיָה, שְׁמִים וְאֲרֵץ לֹא נִבְרָאוּ אֶלָּא בְּזִכּוֹת יִשְׂרָאֵל, שְׁנֵאָמַר "בְּרִאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים" (בראשית א, א), וְאִין "רִאשִׁית" אֶלָּא יִשְׂרָאֵל, שְׁנֵאָמַר "קִדְשׁ יִשְׂרָאֵל לְה' רִאשִׁית תְּבוּאָתָה" (ירמיה ב, ג). ע"כ. וְעַם הַיּוֹת שְׁפַל הָעוֹלָם כְּדָאֵי הוּא בְּשִׁבִיל יִשְׂרָאֵל, הַתְּנַרָּא מִשֶּׁה שְׂאָחַר פְּטִירְתּוֹ יַחְטָאוּ, וְחִלְלִיָּה, יְכַלֵּה אוֹתָם ה' וְיֵאבֵד אֶת כָּל הָעוֹלָם, וְהָרִי הוּא לֹא נִמְצָא כְּדִי לְהַתְחַנֵּן בְּעָדָם.

וּמַעֲתָה מוֹכֵן הַמַּדְרַשׁ, שְׁפִאָשׁוּר אָמַר ה' "תְּדַשָּׁא הָאֲרֵץ דְּשָׂא", תַּמָּה מִשֶּׁה, 'אִיזָה צִרְף יֵשׁ בְּעוֹלָם אִם יִשְׂרָאֵל עֲתִידִים לְחַטָּא, וּבְחֻמַּת ה' עֲלֵיהֶם יֵאבֵד אֶת הָעוֹלָם?'. אָמַר לוֹ ה', 'עֲתִיד אָנִי לְהַחְרִיב אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, וּבְכַף אָנִי מְכַלֵּה אֶת חֻמַּתִּי עַל עֲצִים וְאֶבְנִים, וְיִשְׂרָאֵל חַיִּים, וְהָעוֹלָם נִשְׂאָר קָיָם. וּבְזָה נָחָה דַעְתּוֹ שֶׁל מִשֶּׁה, שִׁיְהִיָּה קִיָּם לְיִשְׂרָאֵל, וּמִמִּילָא הָעוֹלָם יִתְקַיֵּם. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם אֶחָד (א, ה)

בֵּן לְאַבְרָהָם

כִּי אַבְרָהָם בֵּיטוּן זַ"ל

יִשְׂרָאֵל נְדוּנִים כְּרִאֵשׁ הַשֵּׁנָה רִאשׁוֹנִים, וְכִיִּם וְלֹא בְלִילָה

מוֹכָא בְּמַדְרַשׁ פְּלִיאָה 'מִכַּאֲן שְׂרָאֵשׁ הַשֵּׁנָה שְׁנֵי יָמִים'. וְצִרְף לְהַבִּין, כִּי צַד לְמַדִּים מִפְּסוּק זֶה, שְׂרָאֵשׁ הַשֵּׁנָה הוּא שְׁנֵי יָמִים. וְגַשׁ לְהַקְדִּים אֶת דְּבָרֵי הַמִּשְׁנָה בְּחֻלִּין (פג), 'שְׁ"יִוִּם" הָאָמַר בְּמַעֲשֵׂה בְּרִאשִׁית, הַיּוֹם הוֹלֵךְ אַחַר הַלִּילָה. וּפְרַשׁ רַש"י, שֶׁזֶּה נִלְמַד מִהַפְּסוּק "וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר", בְּתַחֲלָה "עֶרֶב" וְאַחַר כֵּן "בֹּקֶר".

עוֹד יֵשׁ לְהַקְדִּים, אֶת דְּבָרֵי הַגְּמָרָא בְּרִאֵשׁ הַשֵּׁנָה (מ"ח, ט), 'מְלֵךְ וְצַבוּר, מְלֵךְ נִכְנַס תַּחֲלָה לְדִין. וְרִאָּה לְדַבֵּר מִהַפְּסוּק "לַעֲשׂוֹת מִשְׁפַּט עֲבָדוֹ [תַּחֲלָה, וְרַק אַח"כ] וּמִשְׁפַּט עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל" (מ"א ח, טו), כְּלוֹמַר, שְׁבַקֵּשׁ שְׁלֵמָה מִה' שִׁישְׁפַט אוֹתוֹ, לְפָנָי שִׁישְׁפַט אֶת יִשְׂרָאֵל. וּמִבִּיאָה הַגְּמָרָא שְׁנֵי טַעְמִים, אֶחָד, שְׂאִין זֶה דֶּרֶךְ אֲרֵץ שִׁיְהִי נְדוּנִים כָּל הָעוֹלָם תַּחֲלָה, וְהַמְּלֵךְ יִשְׁתַּתֵּה בַחוּץ. וְטַעַם שְׁנֵי, שֶׁלֹּא יִתְפָּרֵץ חֲרוֹן אַף עַל הַמְּלֵךְ, לְאַחַר שִׁיְרָאָה ה' אֶת חֻטְאֵי כָּל הָעַם.

עוֹד יֵשׁ לְהַקְדִּים אֶת דְּבָרֵי הַיְרוּשְׁלָמִי (ר"ה פ"א ה"ג), 'הַקַּב"ה דֵּן אֶת יִשְׂרָאֵל בְּיוֹם בְּשַׁעָה שְׁהֶם עֲסוּקִים בְּמַצּוֹת, וְאֶת הָאָמּוֹת בְּלִילָה, בְּשַׁעָה שְׁהֶם בְּטָלִים מִן הַמַּצּוֹת.

יוֹצֵא לְפִי זֶה, שֶׁה' דֵּן אֶת יִשְׂרָאֵל רִאשׁוֹנִים שְׁהֶם בְּבַחֲיִנַת מְלָכִים כְּלַפִּי כָּל הַגּוֹיִים, וְעוֹד שְׁדֵּן אֶת יִשְׂרָאֵל בְּיוֹם וְאֶת הַגּוֹיִים בְּלִילָה. לְפִי זֶה יוֹצֵא שְׂאֵם הִנֵּה הַלִּילָה הוֹלֵךְ אַחַר הַיּוֹם, אֲזוֹ אֶפְשָׁר שִׁישְׂרָאֵל יִהְיוּ נְדוּנִים רִאשׁוֹנִים בְּיוֹם וְלֹא אַחֲרֵיהֶם אָמּוֹת הָעוֹלָם בְּלִילָה, אֲף מִכַּאֲן שְׁנֵאָמַר "וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר" וְהִינּוּ שְׁהִיִּים הוֹלֵךְ אַחַר הַלִּילָה, מְכַרַח שְׁר"ה צִרְף

היותה בעולם העליון אינה יכולה לקיים המצות, כי אם בהשתתף עם הגוף כי הוא גשמי, ואף כי הנפש עם הגוף הם כשתי צרות זו לזו, אדרבה זהו רבותיהו, שמשלימין שניהם לעשות צונו ותברך.

וזה אומרו לא טוב, דהינו התורה שנקראת 'טוב', לא תתקיים בהיות האדם דהינו הנשמה לבדה, ולכן אעשה לו לאדם עזר, דהינו הגוף שיהיה לו לעזר ולהועיל, בהיות שהוא כנגדו ומנגדת אותו במעשיו, ועם כל זה עושה צונו ותברך שמו.

ויאמר אלהים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו ויניחנו בארץ ויאכל מכל עשב הארץ (א כ)

חמדת ישראל

רבי ישראל יהודה קארפונקעל זצ"ל

אלם אלהים גורם שיניחו החיות מפניהם

לכאורה צריך באור המשך הדברים נעשה אדם בצלמנו ויניחו גו'. ורש"י כתב על ויניחו, יש בלשון הזה לשון רדוי, פרוש לשון מושל, ויש בלשון הזה לשון ורידה, עין שם. ונראה לעניות דעתי, דהנה ידוע מספרים הקדושים דהקדוש ברוך הוא ברא העולם שיהיה הכל בדרך הטבע, ועל כן כתיב בראשית ברא אלהים בגימטריא 'הטבע'. והינו דקאמר המשנה (אבות פ"ה מ"ו) דפי הבאר ופי האתון וכו', הכל נברא בששת ימי המעשה בערב שבת קדש, שמפני שהם שלא בדרך הטבע על כן ברא אותם בשעת הבריאה, דלאחר מכן צריך להיות הכל בדרך הטבע. ומה שמצינו גבי יוסף הצדיק שהשליכוהו לתוך הבור שיהיה בו נחשים ועקרבים ואפלו הכי נצל מהם, וכמו כן דניאל בגב האריות, הכל מתמת שהאדם נברא בצלם אלהים, וכאשר החיות רואים הצלם אלהים דין גרמא בגזקין שאין להם שליטה עליהם.

לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו (ב כ)

שמע שלמה

רבי נסים שלמה אלגאזי זצ"ל

עזר כנגדו - הוכרת חיה לאדם אסור עין הדעת

כשם מהר"י בירב ז"ל שמעתי עם הדין שאסור לקרות לאור הנר בשבת, ואם אשתו עמו מתר שמזכירו, ולכן אחר ששמו בגן עדן לעבדה ולשמרה, אמר לא טוב היות האדם לבדו דאפשר ישפח אסור עין הדעת, אעשה לו עזר שיזכירנו. ושפתותיו דובכות

עזר כנגדו - על ידי המניעות וההתנגדות וזכים לשכר טוב

ואפשר עוד במלת 'כנגדו' עם מה שפרשו הקדמונים ז"ל בפסוק (תהלים קיט צח) 'מאיבי חתכמני', שהאדם אינו מתחכם אלא על ידי היות לו מנגד ובר פלוגתיה, וכן פרושו (איוב כח יב) 'והחכמה מאין תמצא', כלומר ממה שיש שיאמר לאדם אין הדבר כמו שאמרת' תמצא החכמה.

וזהו לא טוב היות האדם לבדו, אם האדם יהיה לבדו בעולם בלי חבר אין טוב לו, אין ראוי לתת לו טוב ושכר על מעשיו הטובים, אחר שאין לו מנגד, ומטבעו הוא נוטה אל הטוב במה שהוא טוב שהכל יכספוהו, אעשה לו עזר כדי שיקבל שכר, ומה היא העזר, לזה באר כנגדו שאין לו מי שינגדהו ויכשל דבריו ויבהו יהיה לו שכר, והינו העזר.

יוסף אברהם

רבי יוסף סאלתיאל זצ"ל

קיום התורה ומצותיה על ידי שתוף הגוף

ירצה, כי הנשמה נקראת אדם, אבל הגוף נקרא בשר אדם, והנה הנשמה לבד

יבאר בהקדים מה שכתבו המפרשים, אדם בהיותו גשמי אין יכול לבוא למדרגת מלאך עד לאחר מותו אם זכה, וכן מצוינו בזכריה (ג ט) ש'אמר לו הקב"ה ו'נתתי לך מהלכים בין העומדים האלה', לפי זה פן יאמר אדם הראשון טוב לי המות מחיים ויאכל מעץ הדעת, לזה אמר ליה הקב"ה מות תמות ב' מיתות, פ'ומר אף לאחר מיתתך לא תזכה למדרגת מלאך, ו'חנה שהוסיפה ואמרה לא תגעו בו', וכל המוסיף גורע ש'גרעה ואמרה רק 'פן תמתו', לזה אמר הנחש לא מות תמתו כפל, פי אם מיתה אחת, ואז טוב מות מחיים לזכות למדרגת מלאך, וזה ש'אמר והייתם כאלקים.

ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאוה הוא לעינים ונחמד העץ להשכיל ותקח מפריו ותאכל ותתן גם לאישה עמה ויאכל (ג ט)

כתב סופר

רבי אברהם שמואל בנימין סופר זצ"ל על ידי אכילת העץ עצמו נתפתו לאכל גם מפרותיו

נראה לפרש בשאלת הנחש 'אף כי אמר אלקים לא תאכלו מכל עץ הגן', כתב רש"י נכנס עמה ב'דברים, ו'נראה לי על פי ש'אמרו ו'ל, כי היה עץ הדעת טעם עץ ופריו שנה, והנה הנחש ידע שלא בקל יוכל לפתות ולהסיטה, פי אין תאוה לאדם ב'דבר שלא טעמו טעם מעולם, ולכן במקום ש'בעלי תשובה עומדים וכו' כמו ש'כתב הרמב"ם (תשובה פ"ז ה"ח), ולכן תחלה הסית שתאכל מעץ ולא מפרי העץ, וכשתטעם טעם העץ כי טוב הוא, תתאוה תאוה לאכל גם מן פרי העץ.

אלא אם צוה ה' גם על העץ, גם מהעץ גם מהפרי לא תאכל, לכן תחלת שאלת

זוה פונת המשך הקרא, דמחמת ש'נעשה אדם בצלמנו כדמותנו' משום הכי אין לישראל יראה מהם, רק אדרכה ו'ירדו ב'רגת הים', וזהו כ'שעושים רצונו של מקום, אף אם חוטאים חס ושלום וסר צלם מאליהם אז יש ירידה פנ"ל.

ויפל ה' אלהים תרדמה על האדם (ב כא)

בית אבות

רבי שלמה זלמן הרטמן זצ"ל מפלה גדולה לאדם שצריך אכילה ושינה ושמעתי מפי הגאון מהו' חיים ז"ל מוולאזין ש'קה מרגלא בפומיה לומר, ש'לקך כתיב ו'יפל וכו' תרדמה על האדם, לומר ש'היא מפלה גדולה על האדם ש'הוא צריך לאכילה ושינה ודברים של מעשה בהמה, ואף שאי אפשר לאדם להיות זולתם, עם כל זה הוא ב'עיניו כמו ש'כפאו שד ש'היא עליו למשא, וכל ש'פן שלא יעשה אותם לעקר וקבע. (אבות פ"ג מ"ד)

ויאמר הנחש אל האשה לא מות תמתו. כי ידע אלהים כי ביום אכלכם ממנו ונפקחו עיניכם והייתם כאלהים ידעי טוב ורע (ג ד-ה)

מים יחזקאל

רבי יחזקאל מאצנלנבוגן זצ"ל פתוי הנחש שעל ידי אכילת עץ הדעת יזכו להגיע לאחר מיתתו למדרגת מלאך ל'דקדק שנוי הלשון, ד'הקב"ה אמר 'ביום אכלכם ממנו מות תמות', שתי מיתות, ו'חנה לא הזכירה בפני הנחש רק מיתה אחת 'פן תמתו', והנחש אמר 'לא מות תמתו' ב' פעמים. ועוד וכי מפת אכילת עץ הדעת היו כאלקים וכו'.

פרשת בראשית

צוה שלא לאכל כלל מעץ הדעת, אלא רוצה פעם ראשונה תאכלו ותדעו טעמו טוב מאד, ואחר כך תפּרְשׁוּ מִמֶּנּוּ בְּשִׁבְלֵי מִצְוֹת הַשׁׁי"ת, כְּדֵי שִׁבְזָה יְהִי שִׁבְחָה לְמִצְוָה, מִה שְּׂאִין בֶּן אִם לֹא תֵאכְלוּהוּ כְּלָל מִה שִׁבַּח יֵשׁ בְּזָה, אוֹלֵי סֵם הַמּוֹת הוּא, עכ"ד.

ועל זה אמר הכתוב שפתוי זה נכנס בדעתה, ותרא האשה אימתי יהיה לנו טוב מן מצות העץ שנקבל שכר טוב על זה, ונזקא אם יהיה תחלה למאכל, יען וכי היתכן שיש תאוה בגוף האדם למראה עינים ונזקא, והיגו רואהו בלבד ואינו יודע טעמו, ואם בן אם לא נאכל ונדע טעמו ונפרש ממנו אחר כך בשביל מצוה, מה שכר טוב יש לנו בזה השמירה. ועוד היתכן שיהיה נחמד העץ אצלנו להשכיל, כלומר בהשערת השכל שנתשב בשכלנו שהוא דבר מתוק וערב, ודודאי לא יחמד דבר אלא אם בן יטעם ממנו ויערב לו, ולכן ותקח מפריו ותאכל בפעל.

ויאמר ה' אל קין אי הכל אחיד ויאמר לא ידעתי השמר אחי אנכי (ד, ט)

בן אברהם

רבי אליהו עבאדי צ"ל

ממצות התפלין הוכיח ה' לקין שהרג את הכל

מוכא במדרש פליאה קשאמר קין להקב"ה "לא ידעתי, השמר אחי אנכי", אמר לו ה', 'קרקפתא דלא מנח תפלין את'.

וצריך באור מה הקשר בין מה שאמר קין למה שענה לו ה'. ונראה לבאר, על פי המבאר בגמרא ברכות (יא), אכל ביום הראשון אסור בתפלין, וכן נפסק בשלחן ערוך (או"ח סי' לה ס"ה). נמצא, שבאותו היום שהרג קין את הכל, לא הניח קין תפלין. ושאל אותו ה' "אי הבל אחיד", ענה קין "לא ידעתי",

הנחש אף אמר אלקים לא תאכלו מכל עץ היגו מעץ עצמו, השיבה ומפרי עץ אשר בתוך הגן אמר אלקים לא תאכלו ממנו, וכששמע הנחש כי מסכם אצלה שאין האסור רק על הפרי שוב האכילה מן העץ.

והיגו ותרא האשה כי טוב העץ למאכל, מהיכן ראתה עד שלא אכלה [ועיין רמב"ן]. ובמה שכתבתי אתי שפיר דאכלה מן העץ עצמו ותרא פי טוב העץ, ותקח מפריו ותאכל גם הפרי שנאסר לה, כי נתעורר התאוה על ידי שאכלה מן העץ בהתר, והיגו ותתן 'גם' לאישה עמה ויאכל, היגו שנתנה לאשה גם בן באפן שאכלה היא, שנתנה לו תחלה מן העץ, ואחר שנתעורר לו תאוה המאכל ונרא כי טוב הוא, נתנה לו גם בן מן הפרי על דרך שנתפתה היא.

והשתא אתי שפיר בזה שאמר האדם 'האשה אשר נתת עמדי היא נתנה לי מן העץ ואכל', ובמדרש (ט יב) מדיק 'אכלתי' אין פתיב רק 'ואכל', אכלתי ואכל. וכבר פרשנו בכמה דרכים, וכעת אומר שהתנצל עצמו שנתנה לו תחלה מה שמתר לו, היגו מן העץ עצמו, ועל ידי זה נתעורר תאוהו על דרך שלא יכול לכבש תאוהו שלא לאכל מן פרי העץ, והיגו היא נתנה לי מן העץ תחלה ואכלתי, ועל ידי זה ואכל עוד מן הפרי.

בן איש חי - דרשות

רבי יוסף חיים בר' אליהו צ"ל

פתוי הנחש לאכל פעם אחת מעץ הדעת ולדעת את טעמו הערב כדי שיקבלו שכר גדול על פרישתם מכאן ולהבא

ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאוה הוא לעינים. הלשון פפול. ונראה לפרש בס"ד על פי מה שכתבו המפרשים ו"ל שהטעה אותה הנחש, באמרו שהקב"ה לא

פָּרַס אֹז תִּמְצָא מִקּוֹם הַחֲסִיאוֹ בַּיּוֹן שֶׁהַלְמוֹד אֵינוֹ כַּתְּקוֹנוֹ, כִּי הַתּוֹרָה שֶׁמִּבְטָלֶת יִצְרֵה הָרַע הִיא תּוֹרָה לְשִׁמָּה.

ועתה פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעלם (ג כב)

אֲדַרְתִּי אֵלֶיהוּ

רבי יוסף חיים ב"ר אליהו זצ"ל

אכילת האדם מעץ הדעת ללא נטילה בידים

יש לְדַקְדֵּק עַל אוֹמְרוֹ 'פֶּן יִשְׁלַח יָדוֹ' הוּא מְיַתֵּר, דִּהְיֶה לִיָּה לְמִימַר 'וְעַתָּה פֶּן יֵאָכֵל מִעֵץ הַחַיִּים וְחַי לְעַלְמִים'.

וַיּוֹכֵן כּס"ד בְּהַקְדִּים מַה שֶׁכָּתַב בְּסֵפֶר וַיִּלְקַט יוֹסֵף מִשֵּׁם הָרֵב תִּפְאָרַת הַגְּרָשִׁי וְ"ל, שֶׁהִכִּיא מִשֵּׁם הָרֵב עֲשָׂה מֵאֲמֵרוֹת וְ"ל, שֶׁאָדָם הָרֵאשׁוֹן כִּשְׂאָכָל מִעֵץ הַדַּעַת טוֹב וְרַע הַזְּרוּעוֹת שֶׁלוֹ לֹא הָיוּ בְּאוֹתָהּ עֲצָה, דְּלֹא כְּתִיבָה לְקִיחָהּ בְּאָדָם אֲלֵא אֲכִילָה בְּלִבָּד וְלֹא יוֹתֵר, כִּי לֹא רָצוּ הַזְּרוּעוֹת לְהִתְפַּשֵּׁט, וְלֹא הִיָּדִים לְהִפְתַּח וְהֶאֱצָבְעוֹת לִיָּעַצ בְּאוֹתוֹ פְּרִי, וְלָזֶה אָמְרוּ (יבמות ט:): 'אֵין הַקַּב"ה מְבִיא תַּקְלָה עַל יְדֵי צַדִּיקִים', 'יְדֵי דִיקָא, וְזֶהוּ הַשַּׁעַם שֶׁהַכֹּהֲנִים כִּשְׂמֵכְרָכִים אֵת יִשְׂרָאֵל הָיוּ נוֹשְׂאִים כְּפִיָּהֶם, כִּי הִיָּדִים הֵם מְסַגְּלִים וּמְזַמְנִין לְבִרְכָּה, כִּי הֵם לֹא חֲטָאוּ כְּאִמּוֹר שֶׁהִיָּדִים וּכְפִאִים וְיִבּוֹא וּכְפִאִי, עַכ"ר, עֵין שָׁם.

וְהִנֵּה לְפִי זֶה אֶפְשֵׁר לוֹמַר, דְּדוֹקָא בְּאֲכִילַת עֵץ הַדַּעַת לֹא נִתְקַלּוּ הִיָּדִים שֶׁלוֹ, מִשּׁוֹם דְּאֵין הַקַּב"ה מְבִיא תַּקְלָה עַל יְדֵי צַדִּיקִים, יְדֵי דִיקָא, אֲכָל אַחַר שֶׁכָּבַד חֲטָא בְּעֵץ הַדַּעַת וְיִצְא מִכְּלָל צַדִּיק, הַשְׁתַּא לִיתִיָּה לְהֵאִי כְּלָלָא, וְאֵם הִיָּה חוֹטָא פַּעַם שְׁנֵיָה יֵשׁ לְחוּשׁ שֶׁיִּבּוֹא תַּקְלָה עַל הִיָּדִים שֶׁלוֹ גַּם כֵּן.

וְהִנֵּה יְדוּעַ מַה שֶׁכָּתַב הָרֵב מְנַלָּה צְפוּנוֹת וְ"ל, דִּהֲקִישׁוּ הַמְּפָרְשִׁים וְ"ל לְמָה לֹא

אָמַר לוֹ ה', לְדַכְרִיד שְׂאִינְךָ יוֹדַע שְׂאֲחִיד הַקָּל נְהַרְג, אִם פֶּן אֵין סִבָּה לְכָךְ שְׂלֹא הַנַּחֲתָ הַיּוֹם תְּפִלִּין, וְנִמְצָא שְׂאֲתָה 'קַרְקַפְתָּא דְּלֹא מִנַּח תְּפִלִּין'. וְהָרִי בְּדוּאֵי שְׂאֵין אֲתָה בְּגִדְרָה זֶה, וּבְהִכְרַח שְׂמָה שְׂלֹא הַנַּחֲתָ תְּפִלִּין הִיָּה זֶה רַק בְּסִבַּת אֲבִלוּתְךָ עַל מוֹת אֲחִיד הַקָּל.

וּכְזֹה הוֹכִיחַ ה' לְקִין שֶׁהוּא זֶה שֶׁהֲרַג אֵת הַקָּל, וְסַתַּר אֵת דְּכָרְיוֹ שְׂאָמַר "לֹא יְדַעְתִּי הַשְּׂמֵר אֲחִי אֲנֹכִי". (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב (ג טו)

נחל קדומים

רבי חיים יוסף דוד אזולאי זצ"ל - החיד"א

התנברות על יצר הרע על ידי שאין נשמעים לדבריו אפלו כחורו של מחט

הֲרֵאשׁוֹנִים פָּרְשׁוּ דָאֵם הָאָדָם יִתְגַּבֵּר עַל יִצְרוֹ תַּחֲלָה וְרֵאשׁ, וְלֹא יִתֵּן לוֹ שׁוֹם דָּ אֶפְלוֹ עַל דְּכָר קַל מְאֹד, בְּזֶה יִכְנִיעַ הַיִּצְרֵה הָרַע, כִּי לֹא יִמְצָא מִקּוֹם לְשִׁלֵּט בּוֹ. וְזֶהוּ הוּא יִשׁוּפְךָ רֵאשׁ, שֶׁיִּכְשַׁלְךָ כְּתוּתִי מְכַתֵּת 'מֵרֵאשׁ', שְׂלֹא יִשְׁמַע אֶפְלוֹ כְּחֻדָּה שֶׁל מַחַט, וְאַתָּה תִּשׁוּפְנוּ עַקֵּב אִם נִלְכַּד בְּדַכְרָה קַל תִּשׁוּפְנוּ בְּסוּף, כִּי מַרְעָה אֵל רַעָה יִצְא.

הכנעת יצר הרע על ידי למוד תורה לשמה

וְאֵנִי בְּעֵינֵי פְרִשְׁתִּי דִּהֲתוֹרָה נִקְרֵאת 'רֵאשׁ', כְּמוֹ שְׂאָמְרוּ רַז"ל וַיִּקְרָא רַבָּה פְּרִשָּׁה י"ט (איות א) וּבְמִדְבַּר רַבָּה פְּרִשָּׁה ב' (איות ט), וְאִמְרוּ פֶּרֶק קִמָּא דְּקִדּוּשִׁין (ל): אָמַר הַקַּב"ה כְּרֵאתִי יִצְרֵה הָרַע בְּרֵאתִי לוֹ תוֹרָה תְּבַלִּין, אֲלִמָּא אֵין בְּטוּל לִיִּצְרֵה הָרַע אֲלֵא עַל יְדֵי הַתּוֹרָה. וְזֶה שְׂאָמַר הוּא יִשׁוּפְךָ רֵאשׁ עַל יְדֵי הַתּוֹרָה שֶׁנִּקְרֵאת רֵאשׁ, וְאַתָּה תִּשׁוּפְנוּ עַקֵּב לְשׁוֹן שְׁכָר, כְּלוּמַר אִם לֹא יְהִיָּה תּוֹרָה לְשִׁמָּה רַק עַל מְנַת לְקַבֵּל

פרשת בראשית

שׁוֹכֵף אֶל הָאֲדָמָה זֶה רָעָה לְצַדִּיקִים מְאֹד, כִּי עַל יְדֵי זֶה יִמְנְעוּ מֵעֲבוֹדַת הַשֵּׁמִי"ת, וְזֶה לָהֶם לְצַעַר יִגְוֹן וְאֲנָחָה שְׁמֹכְרָחִים לִילֵךְ בְּאֶרֶץ לְאָרְכוֹ וּלְרַחֲבוֹ לְהִבְיֵא טָרֶף לְבֵיתָם, וְעַל יְדֵי כֹף יִתְבַּטְּלוּ בְלִמּוּד תּוֹרַת ה' וְעֲבוֹדַת הַשָּׁמַיִם, וּלְעֻמַּת זֶה הוּא שְׁמִיחָה לְרִשְׁעִים שֵׁיֵשׁ לָהֶם אִיזָה עֶסֶק וַיִּמְשָׁא וַיִּמְתֵּן לְבָלוֹת זְמַנָּם בְּעִנְיָנֵי עוֹלָם הַזֶּה, וַיּוֹכְלוּ לְפָרֵק מַעֲלֵיהֶם הָעַל תּוֹרָה.

וְזֶה שְׁאָמַר וַיְהִי הַבַּל רְעָה צָאן, הִנְנוּ עַל דְּרָף שְׁהִיָּה צַדִּיק הִיָּה לוֹ צַעַר וַיִּגְוֹן וְאֲנָחָה שְׁמֹכְרָח לְהִיּוֹת רוּעָה צָאן, וְהִדְבָּר הַזֶּה מֵעַכְבִּי וּמוֹנֵעַ אוֹתוֹ מֵעֲבוֹדַת הַשֵּׁמִי"ת, כִּי הוּא טְרוּד תְּמִיד לְהִבְיֵא טָרֶף לְבֵיתוֹ, לֹא כֵן קִיָּן לוֹ הִיָּה שְׁמִיחָה בְּזֶה שֶׁנִּפְל גּוֹרְלוֹ לְהִיּוֹת מַעֲוֹבְרֵי אֲדָמָה, כִּי עַל יְדֵי זֶה יוֹכַל לְפָרֵק מַעֲלָיו הָעַל תּוֹרָה, וְעַל כֵּן פְּתִיב אֲצִלוֹ וְקִיָּן הִיָּה עֲבַד אֲדָמָה, שְׁהִיָּה לוֹ שְׁמִיחָה בְּזֶה.

וַיֹּאמֶר קִיָּן אֶל הַבַּל אַחִיו וַיְהִי בַהֲיוֹתָם בַּשָּׂדֶה וַיִּקָּם קִיָּן אֶל הַבַּל אַחִיו וַיַּהַרְגֵהוּ (ד ט)

קול אליהו

רבי אליהו מוויילנא זצ"ל

ברמאותו של קין שקרא תמיד להבל 'אחיו' כדי שלא ישמר ממנו

הַנְּהָה לֹא פָרַשׁ בְּפִתּוּב מָה אָמַר לוֹ, וַיֵּשׁ לְבָאָר דְּאִיתָא בְּדִבְרֵי חַו"ל (כ"ד כ"ו) דְּהִקְבֵּל הִיָּה גִבּוֹר יוֹתֵר מִקִּיָּן, נִמְצָא שְׁאִם הִיָּה קִיָּן רוּעָה לְקוּם עַל הַבַּל בְּדִבְרֵי רִיב לְהוֹרְגוֹ לֹא הִיָּה יְכוֹל לוֹ, כִּי חֲלוּשׁ הוּא מִמֶּנּוּ וְאִימְתוֹ מְטֻלַּת עֲלָיו, לְכֵן מָה עָשָׂה קִיָּן הִלָּךְ עִמּוֹ בְּרַמְאוֹת וְקָרָא אוֹתוֹ תְּמִיד 'אַחִיר' כְּדֵי שְׁלֹא יִשְׁמַר אֶת עֲצָמוֹ מִמֶּנּוּ וְלֹא יִרְגֵּשׁ בְּדִבְרֵי.

וְזֶהוּ וַיֹּאמֶר קִיָּן אֶל הַבַּל 'אַחִיו', רְעָה לוֹמַר אַחִיו בְּרַמְאוֹת, וְעַל יְדֵי זֶה וַיְהִי בַהֲיוֹתָם

צָהוּ שְׁלֹא יֵאָכַל מֵעֵץ הַחַיִּים כְּפֶאֶר צָהוּ שְׁלֹא יֵאָכַל מֵעֵץ הַדַּעַת, וְתִרְצֵן הִרְבַּ וְז"ל דְּבַמְדַּרְשׁ אִיתָא שְׁעֵץ הַחַיִּים הִיָּה מְלַבֵּשׁ בְּתוֹךְ עֵץ הַדַּעַת, וְאִם כֵּן כִּינֵן שְׁהִזְהִירוּ עַל עֵץ הַדַּעַת הִנְהָ עֵץ הַחַיִּים בְּכֻלָּל הַצְּהוּי, אֲלֵא שְׁאָכַל מֵעֵץ הַדַּעַת שְׁהוּא הַלְבוּשׁ מִצַּד חוּץ וְלֹא מֵעֵץ הַחַיִּים שְׁהוּא הַפְּנִימִיּוֹת, וְלָכֵן אַחַר שְׁחֻטָּא אָמַר 'פֶּן יִשְׁלַח יְדוֹ' לְפָנַי וְלָקַח גַּם מֵעֵץ הַחַיִּים וְאָכַל וְחִי לְעַלְמֵי, עכ"ד, ע"ן ש"ס.

וְנִמְצָא לְפִי זֶה דְּגַם בְּאִכִּילַת עֵץ הַחַיִּים יֵשׁ אֲסוּר כְּמוֹ עֵץ הַדַּעַת, דְּשִׁנְיָהֶם הִיָּו בְּכֻלָּל הַצְּהוּי, וּבְזֶה אֲחִי שְׁפִיר הַפְּסוּק בַּס"ד, וְעַתָּה שְׁכָבֵר חֻטָּא וְהִשְׁתָּא לִיבָא לְהֵאִי כְּלָלָא דְּאִין הַקְּב"ה מְבִיא תְּפִלָּה עַל יְדֵי צַדִּיקִים, הִשְׁתָּא יֵשׁ לְחוּשׁ פֶּן יִשְׁלַח 'ידו' דְּיָקָא, דְּבִשְׁלָמָא מְקָרָם שְׁעִדְנֵן לֹא חֻטָּא נְמַלְטָה יְדוֹ מִן הָאֲסוּר שְׁלֹא קְבִלָּה לְהַתְּפַתְחָ, אֲבָל עַתָּה שְׁחֻטָּא הִשְׁתָּא יֵשׁ לְחוּשׁ גַּם עַל יְדוֹ, וְזֶה דְּבָר קָשָׁה מְאֹד, דְּאִזּוּ יְהִי פְּגוּמִים כָּל אִיבְרִיו וְלֹא יִשְׁאָר אֲצִלוֹ אֲבָר טוֹב.

וַיְהִי הַבַּל רְעָה צָאן וְקִיָּן הִיָּה עֲבַד אֲדָמָה (ד ט)

הרי בשמים

רבי יעקב יוסף גינז זצ"ל

צערנו של הבל על בטול עבודת ה' מחמת עבודת הצאן

וַיֵּשׁ לְדַקְדַּק דְּהִנְהָ אָמַרוּ וְז"ל (כ"ד מב ג) אִין וַיְהִי' אֲלֵא צַעַר, וְאִין וַיְהִי' אֲלֵא שְׁמִיחָה, וְאִם כֵּן צָרִיף לְהִבִּין מָה צַעַר הִיָּה לְהִקְבֵּל בְּמָה שְׁהִיָּה רוּעָה צָאן, וַיִּמָּה שְׁמִיחָה הִיָּה לְקִיָּן שְׁהִיָּה עוֹבֵד אֲדָמָה.

וְאִכְשֵׁר לוֹמַר בְּדִרְךָ צַחוֹת, דְּהִנְהָ זֶה שְׁנִקְנִסָה עַל אֲדָם הָרֵאשׁוֹן וְעַל דּוֹרוֹתָיו אַחֲרָיו בְּשִׁבִיל חֻטָּאוֹ בְּזַעַת אִפִּיף תֵּאָכַל לָחֵם עַד

מנושאי הפרשה

הטעם שזכה קין לאות שמירה מפני הטענה 'והיה כל מצאי יהרגני'

אור החיים

רבי חיים אבן עטר זצ"ל

בשכר שהאמין קין בהשגחת הכורא זכה לאות שמירה

הן גרשת אתי היום מעל פני האדמה ומפניך אסתר והייתי נע ונד בארץ והיה כל מצאי יהרגני. ויאמר לו ה' לכן כל הרג קין שבעתים יקם (ד יד-טו). טעם 'לכן', להיות שהפיר וידע שאם ה' לא ישמרנו כל מוצאו יתגהו, בשביל מצוה זו רחם ה' עליו ואמר כל הורג וגו'. ורשם ה' אות בפניו כמשפטו הנהוג בעושה מצוה, שגורשמת במצחו לטובה אות, והוא אומרו וישם ה' לקין אות, והוא על דרך מה שדרשו ו'ל' (שמור יו) בפסוק 'והיה ה' (היה) להם לאת' פרוש לאות מצוה להם לשמירה.

אבן ישפה - אמרי יצחק

רבי יצחק מאיר קאנצלנבוגן זצ"ל

חרטת קין עד שמאס בחייו ורצה שכל המוצאו יהרגנו

ויאמר לו ה' לכן כל הרג קין שבעתים יקם. וצריך באור וכי בשביל שאמר 'כל מצאי יהרגני' בשביל זה אמר הקב"ה 'כל הרג קין' כו', וכי מה מרמז בזה שעשה קין תשובה. וכתב אאמו"ר הגאון מוהר"ר בנ"מין ישראל איסר הלוי זצ"ל בשם אבי אביו הגאון רבי מאיר זצ"ל לבאר על פי דברי המדרש (ב"ר מב א), שאמרו כל היכי דכתב ו'יהי' הוא לשון צער, והיכי דכתב ו'היה' יש בו שמחה, ויש

בשרה מקום רחוק מאביהם ומאמם, ויקם קין על הכל אחיו ויהרגהו כמו שכתוב (תהלים כח א) 'דברי שלום עם רעיהם' וגו'.

הערת מו"ל מספר קול אליהו: לפי פרוש רבנו זצ"ל נהיר לן פרוש הפסוק ויאמר ה' אל קין איה הכל אחיך וגו', ולכאורה יש לדקדק הלא לא היה בעולם הכל אחר ולמה הצריך לומר 'הכל אחיך', אכל מעתה הפרוש כף הוא, איה האחונה שאמרת תמיד כי אחיו אתה].

ויאמר מה עשית קול דמי אחיך צעקים אלי מן האדמה (ד י)

זרע ברך

רבי ברכיה ברך שפירא זצ"ל

המקטרג הנכרא מעברה אינו עולה מיד למעלה שמא ישוב האדם בתשובה ויבטלו

יש לדקדק מה 'מן האדמה' דקאמר, הגם דאפשר רמז למה שכתב בזה פ' שנת ואתחנן (ח"ג רס"ג), דמפל עברה שעובר אדם נכרא ממונו מקטרג, ואינו עולה מיד למעלה שמא ישוב בתשובה ויבטלו, ואם אינו חוזר נאמר עליו (משלי ג לה) 'וכסיל מרים קלון', כלומר מרים ומעלה לאותו קלון, פרוש למלאך המקטרג ההוא למעלה, ועין שם.

ולכך אפשר בין שפא עליו הקב"ה תכף ומיד שחטא, ועדין לא עלה המקטרג לרקיע אמר לו קול דמי אחיך צעקים אלי מן האדמה, ובה נתן לו פתח לשוב בתשובה, וזהו 'ועתה' גו' דגמא מה שאמרו (ב"ר כא ו) באדם הראשון 'ועתה פן' (ג כב), שפתח לו פתח של תשובה, כי בעוד שהמקטרג על האדמה יש תקוה ובקל יכול לשוב, וכמו שבאמת הרהר אז תשובה ונתפטר וכדאיתא במדרש רבה (כב א).

מצאי יהרגני, ואהיה מיסר בגלות ובריגה, ואתה דנתני רק בשוגג ולא כמזיד, לכן כתיב אחר כך 'וישם ה' לקנן אות לבלתי הכות אתו כל מצאו'. (כנפי נשרים)

מקוה מים

רבי אהרן עזריאל זצ"ל

אסור הריגת קון משום בטול הענש של 'נע ונד תהיה בארץ'

ויאמר לו ה' לכן כל הרג קון שבעתים יקם. יש לדקדק ואמרו 'לכן' אין לו שחר. ואפשר לומר דאיתא בבבא בתרא (קלו:.) ופסק הטור שלחן ערוך (ח"מ סי' רמ"א סי"ז), שור זה נתון לך במתנה על מנת שתחזירהו לי, הקדישו אינו קדוש, שאם אתה אומר שהוא קדוש לא קיים תנאו, עין שם. וכל שפן אם המיתו והחזירו דלא קים תנאו [עיי'ן שם בבית יוסף].

והשתא הקב"ה גזר על קון נע ונד יהיה, וחשש קון שפינון שה' סלק ממנו השגחתו פן יתרגוהו, וזה שאמר הן גרשת אתי וגו' ומפניך אסתר והייתי נע ונד והיה כל מצאי יהרגני כאשר יראו שאתה סלקת ממני השגחתך, לזה השיב לו ה' לכן כל הורג קון שבעתים יקם, רצה לומר מטעם זה עצמו שידעו שגזרתי עליך להיות נע ונד, מטעם זה עצמו יענש כל ההורג אותך, כי אם יתרגוהו לא יתקיים גזרת נע ונד, כי שם נוחו וגיעי כח, ונמצא מטעם זה עצמו אין יכולים להורגו.

לדקדק מה לשון שמחה שיך אצל קון שאמר 'והיה כל מצאי יהרגני'.

ויש לומר משום שקנן נצטער כל כך על שהרג להבל אחיו עד שמאס בחייו, ואמר שהשמחה היותר גדולה היה אצלו שכל המוצאו יתרגנו, לכה אמר 'והיה כו', על פן אמר הקב"ה 'לכן כל הרג קון שבעתים כו', כיון שהוא עושה תשובה כל כך ומצטער עד שמאס בחייו.

לקוטי רצב"א

רבי צבי הירש בהנא זצ"ל

נרון קון כהורג נפש בשגגה ולא כמזיד שדינו במיתה

הן גרשת אתי היום מעל פני האדמה ומפניך אסתר והייתי נע ונד בארץ והיה כל מצאי יהרגני. וצריך להבין מהו טענתו. והענין פשטמע קון הפסק דין שלו רק נע ונד תהיה בארץ, שנה רק ענש גלות ולא ענש מיתה, מזה הבין קון שהשם יתברך דנו רק כהורג נפש בשוגג שדינו רק גלות, ולא כמזיד שדינו מיתה, לכן בא קון בטענה, רבונו של עולם, כיון שסלקת מאתי השגחתך, ממילא אהיה נהרג כמזיד, ואתה דנתני רק בשוגג בגלות, ולא הריגה.

וזה שאמר ויאמר קון אל ה' הן גרשת אתי מעל פני האדמה, שפסקת עלי רק גלות בשוגג ולא הריגה כמזיד, אכן ומפניך אסתר, אם תסלק השגחתך גם כן מאתי, אז והיה כל

מעשי צדיקים

של הרה"ק רבי ישראל מרז"ן זיע"א, הוא פגש שם את אחד מגדולי הרבנים, תלמיד חכם מפלג שהביא לרבי את חבורו, ובקש לקבל את הסכמתו.

בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ (א א)

במהלך בקורו של רבי יצחק אייזיק מהומיל זצ"ל בעל חנה אריאל, בהיכלא קדישא

יהי מארת ברקיע השמים להבדיל בין היום ובין הלילה והיו לאתת ולמועדים ולקמים וישנים (א יז)

היה זה במוצאי יום הכפורים תרכ"ח, כשיצאו בני העיר תאפיללת לקדש את הלבנה, ורבם **רבי יעקב אביחצירא** זיע"א בראשם, למרבה צערם, עננים עבים וסמיכים כסו את השמים, והסתירו את הלבנה מאין רואה.

הדבר הפתיע את כל הנוכחים, הם לא הסכימו לתופעה מעין זו מעולם, לאחר המתנה ארכה, קרא רבי יעקב לבנו הקטן **רבי יצחק** שהיה אז כבן שמונה שנים, ובקש ממנו שיורה ללבנה שתתגלה, כדי שיוכלו לברך ברכת הלבנה.

מהר הילד הצדיק למלא את מבקשו של אביו הדגול, הפנה את מבטו כלפי מעלה, וצוה על הלבנה להתגלות. השהל הקדוש רבה בתדהמה, באותו רגע התפארו כל העננים, והלבנה המשוטטת ברקיע, התגלתה במלא הדרה. מני אז שמרו רבים וטובים את צעדי הנוער, בידעם נאמנה פי לגדלות נועד. (אביר יעקב)

ורוח אלקים מרחפת על פני המים (ב א)

בנת בה הסתופף הרה"ק **רבי נפתלי מרופשיץ** זיע"א בצל רבו, הרה"ק **רבי יעקב יצחק מלובלין** זיע"א, בשעה שעמדו בני החבריא קדישא ובראשם הרבי להגיע לבית המדרש להתפלל, פרצה סיפה עזה, שמנעה בעדם לצאת את הבית לרחובת של עיר.

פנה רבי נפתלי אל 'החוזה', ובקשו שישתדל להרגיע את הרוחות, למען יוכלו ללכת

עד הכי והכי, הגיע לחצר הקדש אחד החסידים עם חבורו, ואף הוא בקש את הסכמת הרבי, חבור זה כלל ספורי צדיקים וחסידים שקפץ המחר, ועלה בדעתו להדפיסם.

הרבי נטל לידו את שני החבורים, והחל לדבר במעלת ספורי צדיקים, כשהוא מדגיש את הרשם הגדול שהדבר עושה למעלה, בהיכלות הצדיקים שבגן עדן. לאחר מכן, אף התפלפל בקטע מחדושי התורה המופיעים בספרו של הרב.

משפטים לשוחח אודות החבורים המונחים על שלחנו, הורה הרבי לכתב הסכמה על שני הספרים. רבי יצחק אייזיק שראה את הנהגת הרבי, תמה, מדוע הקדים הצדיק להתניח לספר המעשיות, לפני הספר שבו כתובים חדושי תורה.

יומים לאחר מכן חל ראש חדש ורבי יצחק אייזיק היה ביו המזמנים לסעודת היום, במהלך הסעודה אמר הרבי, הגאון הליטאי, רבי יצחק אייזיק, התפלל עלינו שהתיחסנו תחלה לספורי הצדיקים, ולאחר מכן לחדושי התורה.

אבל באמת, זוהי קושיה עתיקה, כבר עמד עליה רש"י הקדוש בהקדמת פרושו לפסוק הראשון שבתורה, שם הוא שואל, הלא התורה הקדושה לא היתה צריכה להתחיל מ'בראשית' אלא מ'החדש הזה לכם', ומה טעם פתחה ב'בראשית'.

אף אנו כאן, פנה הרבי אל רבי יצחק אייזיק ואמר, הולכים בעקבות סדר זה שהשי"ת קבע בנתינת התורה, תחלה ספר 'בראשית' הכולל ספורי צדיקים, ולאחר מכן ספר 'שמות', הכולל את 'החדש הזה לכם', שהוא חדושי תורה ותורה והלכה. (אמרו צדיק)

עליו משכבר הימים, באשר בעבר הרחוק התגורר בעיר הקדש צפת.

רבי נחמן קבע את מושבו בטבריה. עיניו ונגע מטלטולי הדרך הקשה, זמן מפלג כבו שמונים וארבע שנים היה אז, בהגיעו בפעם השניה לארץ הקדש.

באותה שנה היתה עצירת גשמים בארץ הקדושה, והיו נוהגים אנשי טבריה לעלות ולהשתטח על קברי רבי חזא ובניו, אשר במעלה ההר למול פני העיר, הם באו לרבי נחמן, ובקשו ממנו שיצטרף עמם.

לשמחתם, נענה להם רבי נחמן, וכיון שהיה כבר בא בימים ורפה כח, שכרו עבורו חמור לרכב על גבו בעליה התלולה אל הקבר, הממקם בצלע ההר המשקיף על פני טבריה.

רבי נחמן הורה להם שיצטידו במעילי חרף, שאם ירדו גשמים יתעטפו בהם, אך אנשי טבריה אלו לא היו חדורים באמונת צדיקים כמתבקש, ולכן לא שתו לבם אל דבריו, מה גם שהשמים היו בהירים, אף ענו קטן לא נראה באפק, והם לא האמינו שבפרק זמן כה קצר, יתכן שייתכסו השמים בעבים וירד מטר. על כן לא לקחו עמם את מעילי הגשם.

עם תם התפלה, והנה רוח סערה באה מן המערב, וענני מטר כסו את פני השמים. עוד הם במורד ההר, לא הספיקו להגיע אל המישור אשר לפני העיר. פתאם נתכו עליהם מטרות עז, עד אשר בקשי רב הגיעו לבתיהם.

(אור הגליל)

לתפלה, אך הרבי לא ענהו מאומה, רבי נפתלי חזר על דבריו שוב ושוב, אך החוזה המשיך בשתיקתו.

לבסוף אמר רבי נפתלי, "אם הרבי לא ירגיע את הרוח, אעשה זאת בעצמי, כי המצב מגיע כמעט עד סכנת נפשות".

משראה רבי נפתלי שהרבי אינו נענה לבקשתו, פעל בכוחותיו הוא, ו'יקם סערה לדממה', בסייעתא דשמיא, והפמליא קדישא יצאה בניחותא לבית הכנסת להתפלל.

למחרת הגיעו אנשים רבים מהכפרים הסמוכים אל החוזה בקול צעקה, התברר שבכל האזור התפרצה לפתע מגפה איומה, ואנשים החלו לחלות במחלות קשות.

שלח החוזה לקרא לרבי נפתלי, ואמר לו, פעת תבין מה גרמת בקר שהרגעת את הרוח, דע לך שהקב"ה שולח רוחות שמונשות ומרחיקות את הפגעים הרעים אל המדבריות, למקומות בלתי מושבים.

בשעה שעצרת את הרוחות, גרמת לך שהפגעים הרעים ישארו במקומות ישוב, על כן תקפו מחלות קשות את תושבי הכפרים, פעת מטל עליך לתן את אשר קלקלת. הרבי ותלמידו עשו מה שעשו ותקנו את המענות, והחולים החלימו. (סיפורי חסידים - מועדים)

ואד עלה מן הארץ והשקה את כל פני האדמה (ב ו)

ביום י"ג תשרי שנת תקכ"ה, עמדו רגלי הרה"ק **רבי נחמן מהורודנקה** זיע"א בשערי עיר הקדש טבריה. תושבי העיר קבלוהו בכבוד הראוי לו, הם הכירוהו, ושמעו

ויפל ה' אלקים תרדמה על האדם ויִישָׁן (ב כא)

בשנת תרס"א, רבֵּתה השמחה בבית הרה"ק **רבי שמחה ישׁכר בער מצניעשינוב** זיע"א, באשר נולד לו בְּנו יְחִידוֹ, הרה"ק רבי יחזקאל שרגא זיע"א.

בעודו ילד כִּבּוֹן שְׂתִים עֶשְׂרֵה, אָרְסוּ אָבִיו עִם בת הרה"ק רבי חיים צבי טייטלבוים זיע"א, בעל עצי חיים מסיגעט זיע"א נִכְד הרה"ק הישמח משה זיע"א. זְמַן קֶצֶר לְאַחַר הָאָרוּסִיו, בְּעוֹדוֹ צָעִיר לְזִמִּים, חָלָה הַרְבֵּי מְצִיעֵשִׁינוּב, נָפַל לְמִשְׁכָּב, וְכַעֲבוֹר אַרְבַּע שָׁנִים לְחָלּוֹ, הִשִּׁיב אֶת נַשְׁמָתוֹ לְבוֹרְאָה.

החתנה נְעֲרָכָה אַחַר הַסְּתַלְקוֹת הַמִּוְחָתָן בְּעִיר סִיגֶעַט, בְּיוֹם ד' לְפָרֶשֶׁת בְּשַׁלַּח, י' בְּשַׁבָּט תרע"ז. הֵגַם שָׁהִיָּה הרה"ק רבי ישׁכר דב מבעלזא זיע"א גִּיסוֹ שֶׁל רַבִּי יִשְׁכָּר בְּעַר, לֹא נִסַּע בְּעֶצְמוֹ לְחַתֹּנָה, אֲךָ שָׁלַח אֶת כָּל בְּנָיו הַקְּדוּשִׁים לְהַשְׁתַּתֵּף בָּהּ.

באותה מִסְעוּדוֹת הַשָּׁבַע בְּרִכּוֹת, שׁוֹחַחוּ בִּיגֵיהֶם הַצַּדִּיקִים שֶׁהִשְׁתַּתְּפוּ בְּשִׁמְחָה, מֵה רָאָה הַקַּב"ה לְהַטְבִּיעַ בְּאָדָם אֶת טַבַּע הַשְּׂנָה. אֶחָד מֵהַנוֹכָחִים הַתְּבֵטָא, לֹולֵא הַצָּרָף בְּשָׁנָה, יְכוֹל הָיָה הָאָדָם לַעֲבֹד אֶת בּוֹרְאוֹ בְּמִשְׁרֵף עֲשָׂרִים וְאַרְבַּע שָׁעוֹת בִּימָמָה, בְּרִצִּיפוֹת.

נענה הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זיע"א לעמתו, "עֲנִינוּ גְדוֹל יֵשׁ בְּדָבָר, הָרִי נַשְׁמַת הָאָדָם רוֹחֵנִית הִיא, וְשׁוֹאֶפֶת לַעֲלוֹת מִמְדַּרְגָּה לְמִדְרָגָה, לַעֲמִתָּה גּוֹף הָאָדָם, שֶׁהוּא 'חִמּוֹר עֵכוֹר', מַעֲכָב בְּעֵדָה, וְקַ בְּשַׁעַת הַשְּׂנָה, אִין הַגּוֹף מַעֲכָב כָּל כָּף". (באהלי צדיקים)

אמר הרה"ק רבי יצחק מנענשכז זיע"א בשם הרה"ק הבעל שם טוב זיע"א, טעם

לשׂינָה, אִיתָא בְּשֵׁם הָאָרִיז"ל טַעֲמִים נִשְׁגָּבִים לְבְרִיאָה זו, שֶׁהִיא בְּחִינַת 'מִחוּן דְּקֻטְנוּת', כְּדִי לַעֲלוֹת לְמִחוּן דְּגְדֻלוּת'.

הבעל שֵׁם טוֹב בָּאָר זֹאת דָּרָף מְשַׁל, לְמַלְךָ שָׁהִיָּה לוֹ בּוֹ יְחִיד וְיָקָר, וְשָׁלְחוּ לְמַלְחָמָה, כְּשֶׁהוּא מְבַקֵּשׁ הַיָּמֵנוּ טָרָם יְצִיאָתוֹ, שְׁכַל הַבְּזָה וְהַשְּׁלָל שְׂיִתָּן לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, יִשְׁלַח מַעֲט מַעֲט לְאַרְמוֹנוֹ.

שאול הַבֵּן, הֲלֹא מְקַבֵּד יוֹתֵר, שְׂאָבִיא הַכֹּל בְּפַעַם אַחַת. עֲנָהוּ הָאָב, חוֹשֵׁשְׁנִי פֶן יָבוֹא הָאוֹיֵב, יִתְבָּרַךְ עֲלֶיךָ וְיִשְׁדַּד מִמָּךְ הַכֹּל, לְכֹן כָּל מַעֲט שְׂיָהָא לָךְ, תָּמַהֵר לְהַעֲבִירוֹ לְאַרְמוֹן הַמְּלוּכָה, וְלֹא תַגִּיחֵנוּ בְּיָדְךָ.

הנמשל מוֹכּוֹן, כִּיֹּון שֶׁהַנְּשִׁמָּה מְסַגֶּלֶת כָּל הַיּוֹם תּוֹרָה וּמִצְוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, יֵשׁ לְחוֹשׁ פֶּן יִתְגַּבֵּר הַיָּצֵר וְיִשְׁדַּד הַכֹּל ח"ו, וּדְבָרִים אֱלוֹ כֹּפֵל מִרְן הַרְבֵּי מַנְעִשְׁכִּיז כַּמָּה פְּעָמִים וְקַלֵּס אוֹתָם, שְׂבָאָמַת יֵשׁ לְחוֹשׁ לְכָךְ. לְכֹן נִתְּנָה הַשְּׂנָה, בָּהּ עוֹלָה הַנְּשִׁמָּה, וְגוֹנָזַת בְּאוֹצֵר הַמִּשְׁמֵר אֶת כָּל עֲמֵלָה.

אחר הוֹסִיף רַבִּי יִצְחָק, עַל פֶּן קִדְּם מִתָּן תּוֹרָה הָיָו יִשְׂרָאֵל יְשָׁנִים, עַד שְׂבָא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעֶצְמוֹ וְהַקִּיצֵם כְּדֹאִיתָא בְּמִדְרָשׁ, כִּי הִיָּתָה לָהֶם הַתְּעוֹרְרוֹת גְּדוֹלָה לְמִתָּן תּוֹרָה, וְהָיָו חוֹשְׁשִׁים פֶּן תִּגְטֵל מֵהֶם ח"ו, לְכֹן גְּנֻזָּה בְּפִקּוּדוֹן לְמַעֲלָה, עַל יְדֵי שְׂנַתָּם.

(זכרון טוב)

כי טוב העיץ למאכל וכי תאנה הוא לעינים ונחמד העיץ להטביל (ג ו)

בשנים בָּהֶן הָיָה הרה"ק רבי ישעי'ל'ה מטשחויב זיע"א הי"ד, סְמוּךְ עַל שְׁלַחַן חוֹתָנוּ הרה"ק רבי יְהוֹשֻׁעַ מְבַעֲלָזָא זיע"א, חָלָה

מקיפות, רבים ושלמים נכנסו עם תרמי לב צרותם על שכמם, והיו יוצאים רגועים ומעודדים, בטחונם בישועת ה' הקרובה ללב בצכות הצדיק.

באחד ממסעותיו עבר רבי אליעזר בכפר קטן, ולן באכסניה על אם הדרך, האכסניה שמשנה גם כבית מדרש. בשעת הארוח, קבל בעל הבית בפני רבנו שבשכנותו דר ערל פלוני, גבר אלים, ובגדל רשעותו הוא מרבה להצר לו.

בין יתר הצקותיו, מדי ליל שבת בשעה בה עומד היהודי לקדש על היין, נכנס הגוי אל ביתו, תופס את כוס היין מידו, ושותהו בפניו. "כשאסע מכאן, תתלנה אלי", היתה תשובת הרבי.

כאשר הגיעו לגבול הכפר בו דר היהודי, צוה רבי אליעזר על בעל האכסניה שיצבור עפר מפאתי השדה, והיה כאשר יקדש על היין, יכניס מן העפר לתוך הכוס.

אותו ליל שבת עשה הערל כמנהגו, התפרץ לביתו, חטף את כוס הקדוש מידי היהודי, ושתהו בלגימה אחת, אולם כאשר שב לביתו, נפל פתאם למשכב, מצבו הלך והורע, החל עשה שמות בבשרו.

במצב עגום זה שכב הגוי כמה ימים, ובשרו הולך ומרקיב מיום ליום, בעל האכסניה בראותו כי קרובה ישועתו, נסע אל הרבי, וספר את אשר קרהו. "כשתחזור לביתך", פקד הצדיק, "סור נא לבקר בביתו של שכנך הערל".

נכנס היהודי לערוך בקורו, כשהנכרי קורא לעברו ממשותו, "מה טוב שבאת, יש אתי כמה מאות רבל כסף, וגם בני ביתי

במחלת הטפוס, והיה מרתק למטותו כשמצב בריאותו הולך ומחמיר מיום ליום.

בקרוב בני משפחת חותנו הסדרה תרונות, ומדי לילה היה אהד מהם יושב סמוך למטתו. ערב אחד הודיע חמיו הרבי, כי בלילה הקרוב הוא ישב אצל מטת החולה. הרבנית ששמרה על כבודו סרבה לכו, אך הוא לא שמע לדבריה.

בלילה זה התגברה המחלה מאד, פני רבי ישעיהו היו אדמות כאש מגדל החם, ולפתע שמע רבי יהושע את חתנו החולה אומר מתוך המצב הקשה בו הוא נתון, "אה, אה, אה", ומיד החל המצב להשתפר, עד שבבקר כמעט ועבר ממנו החולי לגמרי.

למחרת התענין רבי יהושע מפי חתנו החולה, "ישעיהו, מה היה זה שאמרת אה, אה". והוא ספר כי אביו שהסתלק לפני מספר שנים, הרה"ק **הדברי חיים מצאנז** זיע"א, הגיע אליו ואמר לו, "הלא אתה חלוש מאד, על כן הבאתי לך פרי מגן ערן".

הדברי חיים חתן את הפרי ונתן לי להריחו, עם כל מצבי הקשה, החיה אותי בריח זה, ועל כן אמרתי אה אה". אז אמר רבי יהושע לרבנית, עתה הגן רואה מדוע רציתי להיות במחצתו בלילה זה. (שיח זקנים ח"א, מערכת הרה"ק ר' ישעי' מטטחוב)

עד שיוברך אל האדמה כי ממנה לקחת כי עפר אתה ואל עפר תשוב (ג יט)

ידוע היה בשער בת רבים, אודות הרה"ק **רבי אליעזר מסטרעטין אויפאלע** זיע"א בנו של הרה"ק רבי יהודה צבי מסטרעטין זיע"א, כי עצתו אמונה, על ידו היו ישועות

שמעתי את אשר אמר לי הרבי, כי היום שבת".

המשיך החסיד ושאל, "אם כן, מדוע אתה בשמחה כה גדולה", השיב לו, "שמע אחי את אשר אספר לך, לפני חמש עשרה שנה הייתי פה אצל הרבי בשבת פרשת בראשית, וזכורני, שהרבי אמר אז תורה בענין קוין והכל.

הרבי פתח והקשה, כתיב, 'ויהי הכל רעה צאן קוין היה עבד אדמה', ואינו מוכן, הלא הכל היה צדיק, מדוע לגביו נכתב בתורה 'ויהי', לשון צער, ואלו אצל קוין הרשע כתיב 'היה', לשון שמחה.

והרבי תרץ כי הפרוש הוא כן, הכל השתוקק שלא להזדקק לדברי גשמייות כמו אכילה ושתיה כלל, ושאר רק לרוחניות, לכך כתיב 'ויהי הכל רעה צאן', היה לו צער מכך שהוא שמש כרעה צאן.

אבל קוין לעמותו, 'היה עבד אדמה', היתה לו שמחה מכך שהיה עובד אדמה, כדי שכלבד הרוחניות, יהיה לו גם גשמייות. אולם לאחר שהרג קוין את הכל, הענישו ה' תברך ואמר לו, 'נע ונד תהיה בארץ', 'נע' תהיה מרוחניות, ו'נד' תהיה מגשמייות.

על זה נאמר, 'ויאמר קוין אל ה' גדול עוני מנשא, ענשת אותי בענש כבד בזה שלקחת ממני את שניהם, את הרוחניות ואת הגשמייות, השיב לו ה' תברך, אם כן נעניתי לך, ואני משיב לך את הגשמייות, לכן כתיב אחריו 'וישב בארץ נוד', שהחזיר לו את הגשמייות.

ויאמר קוין אל ה', עכשו כשחסרה לי הרוחניות, 'והיה כל מצאי יהרגני', כל הסבות הרעות המוצאות אותי יהרגוני, פרוש, בטרידוני מעבודתך חלילה.

אינם יודעים מאומה מזה, על כן אבקש להפקידם אצלי, עד שאחזור לאיתני בריא ושלם". ויהי אף יצוא יצא היהודי מהבית, מת הנכרי, והיהודי התעשר מעזבונו. (צדיק מה פעל)

ויהי הכל רעה צאן קוין היה עבד אדמה (ד ב)

ספר הרב מבאלחוב זצ"ל. אחד החסידים שזכה להסתופף בצל קדשת הרה"ק רבי יצחק מנעשכיו זיע"א, היה שנים רבות חשור בנים, לעת זקנתו מתה עליו אשתו, הוא נשא אשה אחרת, וזכה להבנות בן יחיד.

כשהגיע הבן לשנת הי"ג, השתוקק אביו לעשות עמו שדוך, כדי שייזכה להשיאו בחייו, אך לפתע חלה הבן בחלי קבד, וסכנה נשקפה לחייו. כשראה האב הזקן כי מצבו בכי רע, החיש פעמיו אל רבו, הרה"ק רבי יצחק מנעשכיו.

ביום ערב שבת קדש לעת ערב, דרכו וגליו בשערי נעשכיו, הוא פנה מיד לקבל שלום מהרבי. בחדר הקדש גבר עליו זכר בנו היחיד המטל על ערש דוי, דמעות החלו זולגות מעיניו, והוא פרץ בבכי מר.

הרבי צעק "שבת, שבת", הדליקו מיד את הנרות, ויצא לבית מדרשו, לתפלת מנחה ולקבלת שבת. אחר ערוך את שלחנו הטהור, אמר 'שלום גליכם', קדש על היין, ואכל סעודת ליל שבת קדש.

אחרי ברפת המזון, החלו החסידים לרנן ולרקוד לכבוד שבת מלכתא, לפתע קפץ אותו זקן, והחל גם הוא לרקוד עמו בשמחה גדולה שאין לשער, שאלו אחד החסידים, "מה שלום בנך", והוא השיב, "הלא

ויאמר ה' אל קין למה חרה לך ולמה נפלו פניך (ד ו)
שאל הרה"ק **החדושי הרי"ם** זיע"א, מה השאלה 'למה חרה לך', מדוע שלא יקאב לו כְּאִשֶּׁר השי"ת לא פָּנָה לְמַנְחָתוֹ. אֲלָא, אָמַר לוֹ השי"ת הַתְּבוּנָה וְחֶשֶׁב, מדוע אֲכַפֵּת לְךָ, הֲאִם בְּאֵמַת מִפְּנֵי שְׁלֵא פְּנִיתִי לְקַרְבְּנְךָ, או רק מִחֻמַּת מִדַּת הַקְּנָאָה הַטְּבוּעָה בְּךָ, קִנְאָתְךָ בְּהִבְלֵי, שְׁאֵלִיו פְּנִיתִי וְאֵלֶיךָ לֹא.

הרה"ק הביית ישׂרָאֵל זיע"א הוסיף על כָּךְ, **שְׂרֵבֵי חַיִּים מְבַרִּיסק** זצ"ל הִיָּה אוֹמֵר, כְּאִשֶּׁר אֲנִי נִשְׁאֵל בְּעִנְיַי אֲסוּר וְהַתֵּר, וְלִפְעָמִים מְטָרִיף בְּהִמָּה שְׁשׂוּיָה הוּן רַב, מִקְבֵּל הַשׁוֹאֵל אֶת הַפְּסֵק לֹלָא עֲרֵעוּר, אִין פּוֹצֵה פְּהַ וּמְצַפְצַף.

אולם בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת, כְּאִשֶּׁר אֲנִי פּוֹסֵק לְטוֹבַת צַד אֶחָד, הַשְּׁנַי מְנַסֶּה לְעֲרֵעַר אַחֲרָיו בְּכַל מִינֵי טְצָדְקֵי, לְהוֹכִיחַ שְׁלֵא פִּסֵּק כְּהִלְכָה, גַּם כְּאִשֶּׁר הַדִּיּוֹן הֵנוּ עַל סְכוּם לֹא גְדוֹל בְּמִיחָד.

החלוק בִּינֵיהֶם בְּרוּר, שְׁכֵן כְּאִשֶּׁר אֲנִי מְטָרִיף בְּהִמָּה, אִף אֶחָד לֹא וְהָנָה מִהֶאֱסוּר, לְעִמַּת זֹאת בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת, כְּאִשֶּׁר נִכַח הָאָדָם לְרֵאוֹת אֶת הַשְּׁנַי מְרוּיחַ עַל חֶשְׁבוֹנוֹ, קֶשֶׁה לוֹ לְקַבֵּל זֹאת. (יגדיל תורה)

ויצא קין מלפני ה' (ד טו)

בהגיעו לפרקו, נִשְׂאָ הַרְה"ק **רַבֵּי מְנַחֵם מְנַדֵּל מוֹיִטְבֵּסֵק** זיע"א אֲשֶׁה צְדִקְנִית מִהֶעִיר וְיִטְבֵּסֵק, הַשְּׁתַּפֵּק בְּעֵינָהּ, וְהִיָּה עוֹסֵק בְּתוֹרָה וּבְעִבּוּדַת ה' מִתּוֹךְ לַחֵץ וְדַחֵק. הַפְּרוּטָה לֹא הִיָּתָה מְצוּיָה בְּכִיסוֹ, וְהוּא עֲצָמוּ רָאָה בְּכַף תּוֹעֵלַת בְּעִבּוּדָתוֹ יִתְבַּרֵּךְ.

לעת זְקוּנוֹתוֹ הִיָּה אוֹמֵר, "בְּיַלְדוּתִי פְּרַשְׁתִּי 'וְהֵעֵשֶׂר וְהַקְּבוּד מִלְּפָנֶיךָ' (דברי הימים א

מִדָּ, וַיִּשֶׂם ה' לְקוֹן אוֹתוֹ, זֶהוּ הָאוֹת שֶׁל שֶׁבֶת שֶׁנִּקְרָא 'אוֹת', לְבִלְתֵּי הַכּוֹת אֹתוֹ כֹּל מִצְאוֹ, עַל יְדֵי שֶׁמַּחַת שֶׁבֶת קִדְשׁ, נִשְׁיָג רּוֹחֲנִיּוֹת, וְלֹא יִתְבַטֵּל עַל יְדֵי זֶה מִשׁוּם סִבָּה לֹא טוֹבָה הַמוֹצֵאת אוֹתוֹ, כִּי שֶׁמַּחַת הַשֶּׁבֶת תְּבַטֵּל מִמֶּנּוּ כֹּל דְּאָגָה וְצֵעֵר.

באותו הַרְגַע שֶׁשִּׁמְעֵתִי אֶת הַרְבֵּי צוּעֵק "שֶׁבֶת, שֶׁבֶת", נִזְכַּרְתִּי בְּמֵאֵמֶר שֶׁאֲמַר אֲזוֹ, וְהַרְגַּשְׁתִּי שֶׁבָּאָה עָלַי שֶׁמַּחָה גְדוֹלָה, מִכַּח שֶׁבֶת קִדְשׁ, עַד כְּדֵי שְׁאִינִי חֹשׁ כֹּל צֵעֵר שֶׁיִּבְטְלֵנִי מִעִבּוּדָתוֹ יִתְבַּרֵּךְ מִתּוֹךְ שֶׁמַּחָה.

במשך כֹּל הַשֶּׁבֶת, רַקֵּד הִזְקוּ עִם הַחֲסִידִים בְּהַתְּלַהּבוֹת מִתּוֹךְ שֶׁמַּחָה עֲצוּמָה, בְּמוֹצָאֵי שֶׁבֶת קִדְשׁ בָּא שְׁלִיחַ מִיַּחַד וְהִבִּיא לוֹ בְּשׁוֹרָה טוֹבָה, כִּי ב"ה הוֹקֵל הַחוּלִי מְבָנוּ.

אחר אֲמַר רַבֵּי יִצְחָק לַחֲסִידִים, אֶתְמוּל כְּשֶׁפָּרַץ הִזְקוּ לְפָנַי בְּבִכְיָה גְדוֹלָה, רְאִיתִי שְׁאִין כֹּל אִפְשָׁרוֹת לְעֲזוֹר לוֹ, כִּי כְּבֹר נִגְזַר הַדִּין רַח"ל, לְכוּ צְרוּחֵי "שֶׁבֶת שֶׁבֶת", וְהִזְכַּרְתִּי לוֹ אֶת אוֹתוֹ מֵאֵמֶר.

בחסדי שְׁמַיִם, אֲכֹן הַתְּמַלֵּא הַחֲסִיד בְּשֶׁמַּחָה גְדוֹלָה מִשֶּׁמַּחַת הַשֶּׁבֶת, שֶׁמַּחָה שֶׁל רּוֹחֲנִיּוֹת אֲמַתִּית שְׁלֵא נִתְבַטְּלָה כְּלָל מִעֲצָבוֹן וְדֹאגַת בְּנוֹ, וְכֹךְ בְּעִבּוּדַת הַשִּׁי"ת מִתּוֹךְ שֶׁמַּחָה, רַקֵּד כֹּל הַשֶּׁבֶת עִם הַחֲסִידִים.

אז בָּאָה שֶׁבֶת קִדְשׁ בְּעֲצָמָה לְפָנַי הַשִּׁי"ת וְהִמְלִיצָה בְּעַד בְּנוֹ, שֶׁבְּזִכּוֹת שֶׁשִּׁמַּח בְּשֶׁמַּחְתָּה בְּאֵמַת, יִמְתַּק הַדִּין מֵעַל הַבֵּן הַחוּלָה. הַמְּצַלְתָּה עִשְׂתָּה פְּרִי, וּבְעֲזָרְתוֹ יִתְבַּרֵּךְ וְנִתְרַפָּא בְּרְפוּאָה שְׁלֵמָה בְּמִהְרָה. (ספורי נפלאות מגדולי ישראל, סיפור קנ"א)

אם ישמר את הוראותיו המיוחדות, והו, שלא יגלה את שם הילד כלל, רק כנהו בשם 'אלטר', וכן שהילד לא יולד ויגדל בביתו כי אם בעיר אחרת, עד היום בו יגיע לגיל בר מצוה.

אם היילד עשתה כהוראת הרבי, והרחיקה טרם הולדת בנה לעיר פילוב, שם נולד הבן ויגדל עד יום הבר מצוה, אחר שנים ברו הסתיר את שם בנו והכל כנהו בשם 'אלטר', נשפח מלב ר' זלמן האם הרבי צוהו לקרא לילד 'חיא'ל, או 'חיים', לבסוף נמלך לקוראו מספק בשני השמות גם יחד, 'חיים חיא'ל'.

מאז נולד 'חיים חיא'ל, זכה ר' זלמן לבנים נוספים, הוא זכה וראה בעולם בנים ובני בנים חיים וקיימים, והוא פלא.

הגם הלוים ראיתי עתה, בספר הקדוש 'מדרב קדמות' להרב החיד"א זצ"ל (מערכת ג'), שהביא בשם האר"י ז"ל, אודות 'למך' אבי נח, כי הוא לא קרא שם בנו 'נח', עד שנתגדל.

יען היו הקלפות רבות באותה עת, וכל מה שהוא באתגליא שלטא ביה עינא, לכן כתיב 'ויחי למך' וגו' 'ויולד בו', ורק אחרי כן כתוב 'ויקרא שמו נח', אז הבנתי פונת הרבי, וכל דבריו הקדושים מהיכן נובעים. (רמתיים צופים)

כט (יב), על דרך 'ויצא קין מלפני ה', כי כאשר איני רוצה להיות דבוק בהשי"ת, רצוני בעשר ובכבוד, אולם כאשר רצוני להיות דבוק בהשי"ת, אמצא בעשר.

אותן שנים אכן נתמלא מבקשי, הייתי עני, וכן כל הנלוים אלי היו עניים. אבל עכשו לעת זקונתי אומר אני פרושם של דברים, 'והעשר והכבוד מלפניך', קדם ההתדבקות בך, צריכים עשר וכבוד, כי בלא זה, אי אפשר להגיע לדבקות בהשי"ת. בחסדי השי"ת משפע אני בממון, וגם למקורבים אלי אני משפיע רב טוב. (אור הגליל)

ויחי למך שתים ושמינים שנה ומאת שנה ויולד בן (ה כח)

ספר הרה"ק רבי שמואל משינאווא זצ"ל, מחתני ר' זלמן קאלשיו ז"ל התנסה רבות בצער גדול בנים, שבעה עשר ילדים נולדו לו, אך כלם לא האריכו ימים ונפטרו על פניו בילדותם, בזה אחר זה.

בצר לו נסע ר' זלמן לרבו הרה"ק רבי שמחה בונם מפרשיסחא זיע"א, שח לפניו את צרותיו, ובקש את ברכת קדשו להפקד בזרע של קיימא.

הרבי נענה לו, והבטיחו בזרע של קיימא

ספורים מהבעל שם טוב ורמתיים

מבעלזא זיע"א, הנה אחד מהמשמשים בשם, ר' מרדכי, שהנה מקנה בשם 'גיהנם שמש',

ספר רבי מרדכי רקח זצ"ל אב"ד בילגורייא, כי בבית אביו הרה"ק רבי ישכר דב

מלוה מלכה

אז אפֿשר שְׁמוֹתָ לַעֲשׂוֹת כְּמוֹהוּ". (זמירות דברי יואל מלוה מלכה)

צַעַד הרה"ק רבי **דוד מלעלוב** זיע"א בְּדַרְכוֹ לְלִיז'עֵנסְקָה, לְהִסְתַּוֵּף בְּצַל רַבּוֹ אִישׁ אֱלֹקִים קְדוֹשׁ, הרה"ק רבי אֱלִימֶלֶךְ זיע"א בְּדַרְכוֹ בְּקֶדֶשׁ מְדֵי שְׁנָה בְּשְׁנָה. עַל כְּתַפּוֹ נִשָּׂא מִתְּנָה לְרַבּוֹ, מְרַדֶּה לְאַפִּיִת מִצּוֹת לְחַג הַפֶּסַח.

בְּדַרְכּוֹ הִיָּה עָלָיו לְעַבֵּר יַעַר שְׁהִיָּה מְכַר לוֹ הֵיטֵב, אֲךָ הוּא תַעֲרָה, וְלֹא יָדַע בְּאִיזוֹ דְרָף יֵלֶף. לְאַחַר שְׁנֵסָה כַּה נֹכַח, וְלִשְׂוֹא, פָּרַץ רַבִּי דוֹד בְּכִי.

בְּתוֹךְ כִּף נִגְלָה לְנֶגֶד עֵינָיו אֶדָם הַמְשׁוֹטֵט בֵּיעַר, שְׁנַגֵּשׁ לְעַבְרוֹ וְשָׂאֵל, "מִדּוּעַ תִּבְכֶּה", עֲנֵהוּ, הַנְּנִי הוֹלֵךְ בְּדַרְךָ זוֹ מְדֵי שְׁנָה בְּשְׁנָה, אֲךָ עֲתָה תַעֲיִתִי בְּדַרְךָ וְלֹא אֲדַע כִּי־צַד יוֹצֵאִים מִפֶּה.

אָמַר לוֹ הָאִישׁ "בֵּא עִמָּדִי, וְנִלְכָּה יַחְדָּיו עַד קֶצֶה הַיַּעַר", שְׂמַח רַבִּי דוֹד מֵאֵד וְתוֹךְ כְּדֵי דְבוּר הַגִּיעוּ לְפֶאֱתֵי הַיַּעַר.

כְּאִשְׁרֵי נִפְרַד מִמֶּנּוּ אָמַר לוֹ, "בְּנֵי יַקִּירִי, אִמַּר לְךָ שְׁנֵי דְבָרִים שְׁנַחוּץ לְךָ לְדַעַת כָּל יַמִּיךָ, הָאֶחָד, אִם רוֹצִים לְחַבֵּר שְׁנֵי גְזָרֵי עֲצִים זֶה לְזֶה, מְכַרְחִים לְקַצֵּץ אֶת הַבְּלִיטוֹת תַּחֲלָה, עַל יְדֵי כִף יִתְחַבְּרוּ הָעֲצִים לְאַחַת.

הַשְּׁנִי, טָרַם שְׁנַבִּיט עַל אִישׁ זוֹלַתְנּוֹ לְרֵאוֹת אֶת מַעֲלוֹתָיו וְחִסְרוֹנוֹתָיו, מוֹטֵב נִתְבַּוְּנָן בְּעֲצָמָנוּ". שְׁנִים רַבּוֹת לְאַחַר מִכּוֹן, כְּאִשְׁרֵי הַחַל הרה"ק מַלְעֻלּוֹב לְהַנְהִיג עֲדַת יִשְׂרָאֵל וְהַתְּפָרֵסִם מֵאֵד, סִפֵּר זֹאת בְּשִׁלְחָנוּ הַטְּהוֹר, וְאָמַר, בְּאָמַת, הִיָּה זֶה אֱלִיָּהוּ הַנְּבִיא זְכוֹר לְטוֹב. (סִיחַ סַרְפֵי חוּדֵס)

מַחֲמַת כִּי אֶחָד מִתְּפַקִּידָיו הִיָּה לְהַזְכִּיר מְדֵי מוֹצָאֵי שְׁבֹת בְּפְנֵי הַרְבֵּי אֶת שְׁמוֹת כָּל הַנְּפִטְרִים מִשְׁבּוּעַ הָעֶבֶר, לְעֵתִים, הִיָּה הַרְבֵּי מְשׁוֹחַח עִמּוֹ בְּאוֹתָהּ עַת מִסְדֵּר הַמֵּאֲרָעוֹת שְׁנַעֲשִׂים בְּגִיהֶנּוּם.

אַחַר שְׁנַפְטֵר הָעֵרוּגוֹת הַבֶּשֶׂם יִצ"ל שְׁהִיָּה מַחֲסִידֵי הַרְבֵּי, הַגִּיעָה הַיְדִיעָה לְכַעֲלֹא רַק בְּשְׁבּוּעַ שְׁלֹאֲחֵרְיוֹ, בְּיוֹם מוֹצָאֵי שְׁבֹת פָּרַשַׁת 'וְאֵתְחַנּוּ', כְּאִשְׁרֵי הַמְשַׁמֵּשׁ נִכְנַס לְרַבִּי וְהַזְכִּיר אֶת הָעֵרוּגוֹת הַבֶּשֶׂם בֵּין הַנְּפִטְרִים, עֲנָהוּ רַבִּי יִשְׁכָּר דֵּב שְׂאִין צָרָף בְּהַזְכָּרָה זוֹ, כִּי כִּבֵּר הוּא בְּעוֹלָמוֹ בְּמִקּוֹם מְנוּחָתוֹ.

הַגֵּם שְׁיָדוּעַ כִּי שְׁבַעַת הַיָּמִים הָרֵאשׁוֹנִים קָשִׁים אֶפְלוּ לְצַדִּיקֵי הַדּוֹר, עָלָיו כִּבֵּר עֲבָרוֹ הַיָּמִים הַלְלוֹ, וְהוּא כִּבֵּר זָכָה לְבוֹא לְמִקּוֹם מְכוֹנוֹ הָרֵאשׁוֹי לוֹ. (תּוֹלְדוֹת בַּעַל עֵרוּגוֹת הַבּוֹשֵׁם ח"ב)

בְּסַעֲוֹדַת מְלוֹנָה דְּמַלְכָּה שְׁעָרָה הרה"ק הַדְּבָרִי יוֹאֵל זיע"א בְּיוֹמָא דְּהַלּוּלָא שֶׁל הרה"ק הַקְּדוּשַׁת יוֹם טוֹב זיע"א בְּעִיר מִיָּאמִי שְׁבַפְלוּרִידָה, כְּבַד הַדְּבָרִי יוֹאֵל אֶת אֶחָד הַתְּלַמִּידִים לְזַמֵּר 'אַתְקִינוּ סַעֲוֹדָתָא', וְהוּא פָּתַח וְזַמֵּר בְּגִסַּח זֶה, "דָּא הִיא סַעֲוֹדָתָא רַבִּיעָאָה".

אַחַר שְׁסִים, שְׂאָלוּ הַדְּבָרִי יוֹאֵל מִדּוּעַ הוּא אוֹמֵר נִסַּח זֶה, וְהַשִּׁיב שְׁכַף שְׁמַע מֵאַבּוֹי. אָמַר לוֹ הַרְבֵּי, "שְׁמוֹר יִסוּד זֶה, כְּשִׁשׁוּמְעִים אִיזָה נִסַּח אוֹ מְנַהֵג מֵאַבּוֹי, צְרִיכִים לוֹמַר כִּף אֲפִי שְׁלֹא יָדְעוּ מְקוֹר עַל זֶה, מִשּׁוּם 'וְאֵל תִּטֵּשׁ תּוֹרַת אֲמֹרָה".

אוֹלָם אִם שׁוּמְעִים נִסַּח כְּלָשָׁה, אוֹ רוֹאִים אִיזָה מְנַהֵג אֲצַל רַבּוֹ, וְאִינוּ יוֹדַע מְקוֹרוֹ שֶׁל דְּבָר, מֵהִיכָן מוֹצָאוֹ, אִסּוּר לַעֲשׂוֹת כְּמוֹתוֹ, אֲבָל אִם הוּא יוֹדַע מְקוֹר הַנִּסַּח אוֹ הַמְנַהֵג,

יומא דהילולא

בתחלת שנות העשרים לחייו, נתעטר בכתר הרבנות בעיר וויז'ניצא, על מקום רבי יצחק וצ"ל, שהיה מתלמידי זקנו בעל אהבת שלום מקאסוב, על אף היותו אברך רב בשנים, הלך שמעו לפניו כרב בקי בהוראה ודבריו נתקבלו כדברי האורים בקרב כל הגלילות הסמוכים לעירו.

לאחר הסתלקות אביו הקדוש לגנזי מרומים בכ"ה אדר תרי"ד, הגם שבקאסוב מלא מקומו אחיו הגדול הרה"ק רבי יעקב שמשון זיע"א, וכן הנהיג אחריו אחיו הרה"ק רבי יוסף אלטר מראדוויץ זיע"א, החלו רב החסידים לנהר אל וויז'ניצא, אל צעיר האחים, הוא רבנו.

גם גדולי אותו הדור באו להסתופף ולהתחמם לאורו, כמו הרה"ק הדברי יחזקאל משינאווא, ה"אך פרי תבואה" מליסקא, ה"אמרי יוסף" מספינקא, שכלם מפליאים את גדל קדשתו ועבודתו העלאית, ונתפרסם שמו בישראל כקדוש עליון, עמוד צלותהון דישראל, ופועל ישועות בקרב הארץ. (הקדמת האמרי יוסף)

היה ידוע כגאון מפלג בתורה והרבה לעסק בלמוד, גדולי דורו העריצו את גדלותו בתורה והעבירו אליו שאלות סבוכות בעניני הלכה, לצד זה חלק סכומים נכבדים לצרכי צדקה.

לצד זאת סגף את גופו ביותר, בין הימך, מעולם לא הניח עצמו להתחמם סמוך

של רבנו זרח ביום כ"ד אדר תק"ץ, ככן זקונים לאביו הרה"ק רבי חיים מקאסוב זיע"א בעל התורת חיים, בן הרה"ק רבי מנחם מענדיל מקאסוב זיע"א בעל אהבת שלום, שעל שמו נקרא. ולאמו שהיתה בת הרה"ק רבי יהודה מאיר משפיטיווקא זיע"א בנו של הרה"ק רבי פנחס מקארין זיע"א וחתן הרה"ק רבי יעקב שמשון משפיטיווקא זיע"א.

גם במעליו יתנכר נער (משלי כ יא), כבר בטל ילדותו הצטנו פעלוי נפלא, ובחר בו הרה"ק רבי ישראל מרוזין זיע"א כחתן לבתו בהיותו ילד רב בשנים, כפי שהיה נהוג באותה תקופה.

בשנת תר"ד, התקימו הנשואין בעיר קישינוב שברוסיה, היה זה לאחר שהרה"ק מרוזין נאלץ לברח מרוסיה, עקב העלילה שהעלילו עליו, והתגורר בסקולא שבגאליצא, אי לכך התקימה שם שבת העליה לתורה, מאחר והצדיק מרוזין לא היה יכול להשתתף בחתנה שהתקימה כאמור ברוסיה.

כאשר נפרד החתן מחותנו הקדוש, הרבין הרה"ק מרוזין את ראשו ואמר לו, "בני חתן יקר, זאת נודע שחתן דומה למלך ובפרט אתה שהינך בן מלכים, ובכן תגזר בגזרה שיתבטל מעלי ומעל כל בית ישראל כל גזרות קשות ורעות", ואמר "אמן".

לאחר נשואיו והוא בן ארבע עשרה שנה, עלה ונתעלה בבית חותנו הקדוש שראה בו עתידו להיות עטרת תפארת ישראל.

מאמרותיו

נח איש צדיק תמים היה בדרתיו את האלקים התהלך נח (ו ט) וברש"י, יש דורשין לשבח ויש דורשין לגנאי. היה לנח תמימות ומדת ההשתוות, לא נתפעל כלל לא מהדורשין לשבח ולא מהדורשין לגנאי, כי את האלקים התהלך נח, כל עבודתו היתה בלתי לה' לבדו, ולא חשב מעצמו כלל. (צמח צדיק)

שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו (ישיעיה נז יט) אמר בשמו נכדו הרה"ק הישועות משה זיע"א, 'שלום שלום לרחוק, למי שסובר כי רחוק הוא מעבודת ה'. אף 'ולקרוב', מי שחושב שהוא קרוב ועובד את ה' יתברך כראוי, 'אמר ה' ורפאתיו, נזקק הוא לרפואת הנפש. יען אינו מרגיש כלל במחלתו, אינו יודע שעליו לחפש מזור ורפואה לתחלואי נפשו. (שרפי קודש פר' ויטלה תשמ"ז)

כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו (סוכה נב). מי שיש לו גדלות על חברו, הרי זה סימן מבהק שיצרו גדול הימנו. (צמח צדיק ליקוטים עמ' טמח)

אחר שנסתלק הרה"ק רבי אברהם מסלונים בעל יסוד העבודה זיע"א, רצו החסידים למנות עליהם את נכדו הרה"ק הדברי שמואל זיע"א, אולם הוא מאן בכך, ונסע לרבנו לשאל כדת מה לעשות.

צוה עליו רבנו שיקבל על עצמו האדמורו"ת, אך בתנאי שלשה דברים. א', שישב על כסאו כמו שיושבים על יתדות. ב', שלא יהיה אצלו נפקא מנה אם הוא נמצא בתוך ששים רבוא בגי' ישאל או בינו לבין קונו. ג', שכאב צרת הזלת תהיה שנה אצלו כמו צרת עצמו. (סייה זקנים ח"ב עמ' קנ)

לתנור, אפלו בימי החרף המושלגים, כן לא היה אוכל פרות בימות החל, כי אם בשבת ויום טוב לכבוד היום.

בשהותו במרינבארד, נפלה תחתיו המרפסת שעליה ישב, רבנו נפצע קשה, ובנסים גלויים נשאר בחיים, אך אותות הנפילה נכרו בו והוא סבל ממנה עד יומו האחרון, אז גם נסתלק על פניו בנו רבי יעקב דוד.

בסוף ימיו חלה וקבל יסורים באהבה, בליל שב"ק בראשית כ"ט תשרי תרמ"ה, בהיותו כבן נ"ה שנה בלבד, לאחר התפלה והקדוש, בעודו עטוי בגדי שיראי, נצחו ארזאים את המצוקים, ונתבקש לשיבה של מעלה. נטמן בו'ז'ניצא, מקום מגוריו.

מספר דבר פלא שבאותה שעה בקשו החסידים לרקוד כמנהגם מדי ליל שבת קדש בחצר הקדש ספינקא, ולא נתנם רבם הקדוש בעל האמרי יוסף זיע"א לכך באמר להם, "אין זו עת רקוד, כי רואה אני חשכות גדולה בעולם". (אמרי יוסף, עלים לתרופה)

באצאי

בנו יחידו ממלא מקומו, הרה"ק רבי ברוך זיע"א בעל אמרי ברוך, חתנו רבי שמואל רוקח אב"ד סקאהל בן הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זיע"א. בנו השני רבי יעקב דוד, נפטר על פניו בימי גלומיו.

פרשת בראשית

לאכול עם הידיים

הרה"ח הישיש רבי נח חיים ז"ל מקאברין סיפר ששמע בעצמו מפה קדוש חותנו זקיננו הרה"ק רבי משה מקאברין זיע"א: הרה"ק רבי שלמה מקארלין זיע"א, כאשר שתה תה או קפה, נטל הסוכר בכף ידו ואחזו במשך זמן שתייתו. פעם אחת שאלו בנו הרה"צ ר' משה ז"ל מדוע עושה כן, כי ממה נפשך, אם צריך צוקר לשתייתו יקח לפיו, ואם אין צריך גם בידו לא יאחזו. אחר השתיה נתן הקדוש את הצוקר לבנו הנזכר לטעמו, ולא היה בו טעם מתיקות (שמע שלמה' מדרגות אות כב).

כתב הרה"ק האור המאיר' זיע"א (פרשת כי תבא): בתיקונים (תיקון מ'), 'בראשית', תמן ראי, תמן שמעי, תמן בת, לכאורה דברי קודש צריך הבנה, מה בא להשמיענו שיש בתיבת בראשית שלשה צרופים אלו.

הכוונה שבא ללמוד לאדם דעת, איך יתנהג את עצמו עם חמשי החושים המוחלקים, חוש הראות, וחוש השמע, וחוש המישוש, וכל אחד מחולק בכלי שמושו בפני עצמו, וגם יש חוש המשותף ותמן מעורבין כללות החושים יחד.

וזה לך האות, בצאת ישראל ממצרים וזככו כלי גופם ופרטי חושיהם, זכו אחר כך במעמד הקדוש לראות את הנשמע, ולשמוע את הנראה, כנאמר (שמות כ טו) וכל העם רואים את הקולות, ונתעוררו חז"ל, שראו את הנשמע, ולכאורה היא נגד טבע הבריאה, חוש הראיה משמש לעצמו, וחוש השמע משמש לעצמו, אמנם לפי

האמת שייך שפיר ואינה נגד הטבע, כיון שיש גם כן חוש המשותף, ושם הכל אחד, ורוב בהירותם וזכות גופם עמדה להם שבאו לבחינה זאת, לראות בעין הגשמי את הנשמע.

ולהשכילך בינה, כי לכולם יש להם מקום מוצא במדות עליונים, וכל חוש נמשך ממדה ידוע, וחוש המשותף ממדה יותר עליונה, אשר שם אין שום פירוד והתחלקות כלל, כי אם ויהי בנסעם מקדם, נפרדו כל אחד ואחד לבחינתו, וכאשר בשורש ככה נתפשט למטה, ונעשים חושים מחולקים באדם הגשמי, וכיון שהאדם מעלה את עצמו בתכלית הזכור עד בחינת חוש המשותף, בנקל לראות את הנשמע, כי שם מעורבים כללותם יחד...

וזהו הנרמז בדברי קודש התיקונים, בראשית משמעו לשון חכמה, כתרגום יונתן במלת בראשית בחוכמתא (בראשית א א), כלומר כשחננך ה' ונתן לך חלק בחכמה, שהוא למעלה מעולם הנפרדים, ותמן מעורבים התחלקות החושים, תמן ראי תמן שמעי, כלומר שם מעורבים החושים בחוש המשותף, ויכול לראות את הנשמע ולשמוע את הנראה, וכללות החושים המה במשקל השווה בלתי נפרד.

על הפסוק (בראשית ג ב-ג): 'ותאמר האשה אל הנחש מפרי עץ הגן נאכל. ומפרי העץ אשר בתוך הגן אמר אלהים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו פן תמתו', הקשו המפרשים למה זה ראתה חוה להוסיף איסור הנגיעה שלא נצטוו עליו כלל. והגיד הרה"ק רבי ישראל מטשורטקוב זיע"א, שקודם החטא היו יכולים לבוא לבחינת האכילה גם על ידי מגע היד גרידא, ואלו דבריו בספר 'גנזי ישראל':

שונא לו ומבקש רעתו בדרך אהבה וריעות, וארב שאורב לו להחטיאו, כי יש לך לדעת שעבירה ראשונה שעושה האדם אינו עושה אלא כשגגה ובזה מוצא שער הצר ליכנס לנפש, גם מקדים להאדם כאומרו (בראשית ד ז) 'לפתח חטאת רובץ' קודם בא המנגדו באדם, גם מסביר לו פנים על מעשה הרע ויאמר לרע טוב ואין לך אורב גדול מזה, ובזה מתגבר עליו.

והגיד הרה"ק רבי שלום משאץ זיע"א (דעת שלום מאמר הנחש): הייתי במגדל קיבוץ החיות כאן בלונדון, והתבוננתי על הנחש משם גדול מאוד ונפלאות ידובר בו. והמתבונן בו יראה באמת שהוא הוא היצר הרע האמיתי, הוא שוכב ונח במנוחה שלמה כשה תמים, וצבעיו מעורו הם להפליא להפליא. וכן הוא היצר הרע למעלה ולמטה הוא כאוהב נאמן להאדם הבהמי, כן מתראה לו, וצבעיו רבים ורבים כי לכל אחד מאנשי העולם מתראה בגוון אחר ומתקשט ומתנאה בפני האדם הבער, וכבר אמר הבעש"ט הק' זללה"ה על הגמרא (שבת עה.) שוחט משום מאי מחייב, משום צובע. ופירשו התוספות ז"ל אשוחט דעלמא קאי ואמר הוא ז"ל כוונת התוספות על היצה"ר שהוא שוחט העולם הוא חייב משום צובע שהוא לוקח עברה בידו וצבעה בגוויני נאים ומביאה אל האדם, ומי שאינו מבין ר"ל סובר שהוא מצוה ר"ל, כי בהסיתו אינו אומר עברה היא רק מסביר על כל ענין וענין שהוא מצוה השם ישמרנו ממנו וע"ז יהיה חייב לעתיד כי לא נשלח לזה העולם לצביעות רק להסית לעבירה...

הוא הנחש הנח, המרוקם ביופי נהדר בצבעים שונים, ולכן הוא בצבעים וצוירים וגוויני שונים. ואת זה הנח ויפה תואר הרואים אותו מוסגר קשה שהבינו כי הוא הוא יהיה רשע וארמי כזה,

לבאר זאת על פי מעשה שהיה אצל הרה"ק רבי אורי מסטרעליסק זיע"א, שפעם אחת נתנו לו כוס קפה וסוכר, ואחז חתיכת הסוכר בידו, ושתה את הקפה בלעדיו. וכאשר שאלוהו, מדוע הוא שותה מים מרים, פתח את ידו הק' והראה לעין כל שחתיכת הסוכר נהפכה לעפר ונתבטלה ממנה המתיקות. והיה הדבר לפלא.

והסביר הוא זצ"ל, דהנה אצל אדם הראשון קודם חטא עץ הדעת לא היה שום הבדל בין כוחות הנפש שבאברי הגוף והיה יכול עם כל אבר לפעול ולהרגיש דרכו את הכל, למשל דרך העין יכול היה לשמוע להריח לאכול וכיו"ב, ורק אחרי חטא עץ הדעת נפרדו הכוחות וכל אחד פועל על ידי אבר מיוחד. וזהו פירוש הפסוק (תהלים לח ד) 'אין שלום בעצמי מפני חטאתי', דהא דאין כל אבר יכול לפעול את כל הפעולות בשלימות הוא מפני חטא עץ הדעת. ולמדריגה זו באו בני ישראל בשעת מתן תורה. ולכך נאמר בו (רש"י שמות כ טו) 'וכל העם רואים את הקולות - רואים את הנשמע'. ואולם אחר כך כאשר חטאו בעגל חזר הדבר לקדמותו, וכל אבר פועל רק פעולתו המיוחדת. אבל אצל הצדיק המתקן הכל עד שורשו נשארה מדריגה זו, ולכן אפשר לו להוציא ביד כל המתיקות שבסוכר אף שלא בא לפיו כלל.

וזו י"ל היתה טעותה של חוה שהוסיפה איסור נגיעה, לדעתה כיון שקודם היה שיין אכילה גם בנגיעה כסבורה היתה שגם זה נכלל בצווי השי"ת.

שנאת היצר הרע לאדם

רבינו האור החיים' הקדוש זיע"א כתב בפרשת שופטים (דברים יט יא): כי אין שונא לאדם כיצרו הרע והוא מקור השנאה, לרעהו כי הוא מראה ריעות לכל כי לטובתם מיעצם, והוא

האיכר: הרי אין כאן שחת. אמר לו הפריץ: מה איכפת לך? הנף את ידך והעבר את המגל הלוח ושוב כאילו אתה קוצר שחת. עבד האיכר כחצי שעה. לאחר מכן הציץ הפריץ לתוך האולם וראה שהאיכר יושב בטל.

נכנס הפריץ לאולם ושאל את האיכר: מדוע אינך עובד? אתן לך כוס יי"ש נוספת, אבל מעתה תעבוד בחריצות! ומיד הגיש לו הפריץ כוס יי"ש נוספת. עבד האיכר עוד כמחצית השעה. ושוב הציץ הפריץ לאולם וראה שהוא אינו עובד. שוב נכנס הפריץ ואמר לו: אתן לך עוד כוס יי"ש, אם תסכים להמשיך לעבוד כאן!

ענה לו האיכר: אף אם תכפיל את משכורתי ותיתן לי עוד כמה כוסות יי"ש, לא אסכים לעבוד כאן! תמה הפריץ: מדוע? ענה האיכר: איך אוכל לעבוד כאשר 'ראבאטו נייע ווידאט' [-העבודה אינה ניכרת]. והנמשל מובן, סיים הרה"ק הריי"צ את דבריו ('סיפורים חסידיים' ח"א עמוד 77).

"אדם אחד שאל פעם את הרה"ק הריי"צ מליובאוויטש זיע"א מה נוגע להקב"ה אם מניחים תפילין או שאין מניחים ח"ו, וכדומה בשאר המצוות? השיב לו הריי"צ שהעבודה היא לטובתו של הנברא, שההשפעה מלמעלה לא תהיה בבחינת נהמא דכסופא. והוסיף משל, מעשה בפריץ ששכר איכר שיעבוד אצלו בביתו באותה מלאכה שהורגל לעשותה בשדה עם התבואה, לנענע את המגל הלוח ושוב, והוא ישלם לו את אותו השכר. בתחילה הסכים האיכר להצעת הפריץ, אבל אח"כ חזר בו. כששאלו הפריץ: הרי זו בדיק אותה עבודה ואותו שכר? ענה לו האיכר: 'ראבאטו נייע ווידאט' - העבודה אינה נראית (תורת מנחם' תשי"ד א עמוד 131).

אבל בשדה ששם מקומו ר"ל מבינים האיך הוא השונא האמיתי להאדם להורידו לבאר שחת בעקיצה קטנה מאוד ר"ל, בצביעות והסתה קטנה עשה כן, והוא הולך לו לדרוכו הרע ובכמות צרת המנושך ויסוריו יסורי מיתה ר"ל חזקים מאוד מאוד עד שמת ר"ל ביסורים קשים ומרים.

נהמא דכיסופא

בשנת תרפ"ב, התקיימה ברוסטוב חתונתו של הרה"ח הרב אליעזר קרסיק ז"ל עם בתו של הרה"ח ר' נתן גורארי ז"ל. בחתונה היה נוכח רב העיר. בעת ה'קבלת פנים' התחיל הרב לספר בשבח עצמו. הוא אמר שיש לו בכתובים חיבור על נושאים שונים, ועכשיו הוא באמצע הכתיבה על הנושא של 'בית הרב'. מתוך דבריו היה ניכר שהוא מגזים בדבר.

אמר לו הרה"ק הריי"צ מליובאוויטש זיע"א: ישנו משל ששייך לדברייך: מעשה בפריץ שפגש בדרכו לביתו איכר שמלאכתו לקצור שחת. והכיר בו שהוא פועל מצויין. קרא הפריץ לאיכר ושאל אותו: כמה אתה מקבל עבור עבודת יום אחד? ענה האיכר: רובל אחד! אמר לו הפריץ: אתן לך שני רובלים ליום וגם כוס יי"ש משובח, התסכים לעבוד אצלי? ענה האיכר: בוודאי ובוודאי!

בבואם הביתה הוציא הפריץ מגל מתוצרת העיר וינה, שהוא הטוב והמעולה ביותר ועשוי מברזל מעולה. האיכר התרגש למראה עיניו שכן מימיו לא זכה לעבוד במגל משובח כזה. הוסיף הפריץ ואמר לו: את היי"ש אני נותן לך בתור מקדמה לפני העבודה.

האיכר שש ושמח על שנפל לידו לזכות במשכורת נאה, בכלי מעולה, והעולה על כולנה, כוס יי"ש עוד לפני התחלת העבודה. שאל האיכר את הפריץ: היכן מקום עבודתי? הכניס אותו הפריץ לאולם גדול ואמר לו: פה תעבוד! אמר

כתב הרה"ק ה'בית אברהם' זיע"א (פסח עמוד קיב): עיקר בריאת עולם הזה היה, שאיש יהודי ישיג ביגיעת עצמו ולא יאכל נהמא דכסופא מה שנותנים לו במתנה, **דגם האב שרוצה לתת לבנו כל צרכו ולא יחסוך משלו מאומה, בכל זאת רצונו שהבן בעצמו יתעסק בעסקיו ויהיה גבר בגוברין.**

וביאר בזה הרה"ק ה'ערבי נחל' זיע"א (פרשת קרח): מה שאמר הכתוב (משלי טו כז) 'שונא מתנות יחיה', ומזה משמע דאובה מתנות לא... **וטעם הדבר יש לומר בדרך צחות, עם שנודע שביאת הנשמה לזה העולם הוא כדי שלא תאכל נהמא דכסופא, שניזונית מתחלה שם בדרך מתנה לבד, ולכן אף היות הנשמה בבואה לעולם הזה יש חשש סכנות פן ח"ו תתקלקל מחברתה בגוף נגוף, מכל מקום בוחרת בזה יותר משתאכל מתנות תמיד, לפי זה מי שאובה מתנות למה יחיה, הא אינו חושש לנהמא דכיסופא.**

על הפסוק (בראשית א ו) **'וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי רִקיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם וְיִהְיֶה מַבְדִּיל בֵּין מַיִם לְמַיִם. וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת הַרְקִיעַ וַיַּבְדֵּל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לַרְקִיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל לַרְקִיעַ וַיְהִי כֵן,** פירש הרה"ק האביר יעקב זיע"א, שיש כאן מוסר השכל ללמד את האדם שיידע שעיקר ביאתו לעולם הוא בכדי להרבות בתורה ובמעשים טובים, ועל ידי זה לא יבוא לנהמא דכיסופא לעולם הבא.

ואלו דבריו בספרו 'פתוחי חותם': הנה כתבנו ד'שמים' היא הנשמה, וכתבנו דעיקר ביאת הנשמה לזה העולם, משום דבושה לאכול כל עוד לא סגלה מעשים טובים, דמאן דאכיל דלאו דילה בהיל לאסתכולי באפה. וזהו 'ויאמר אלהים יהי רקיע', שהיא הנשמה, 'בתוך המים', דהיינו, תבוא לזה העולם ותשתדל בתורה הנקראת

'מים', 'ויהי מבדיל בין מים למים', דהיינו, צריכה הנשמה שתדע טעם ביאתה לעולם, שמתחילה היתה במקום מים העליונים, ועכשיו באה למקום מים התחתונים.

וצריכה שתדע שטעם ביאתה הוא שתסגל תורה ומעשים טובים, כדי שלא תהא בושה בחזרתה מלאכול. וזהו 'ויהי מבדיל בין מים למים', דהיינו, בין היותה במקום מים העליונים ובין היותה עכשו במקום מים התחתונים. 'ויעש אלהים את הרקיע' היא ביאת הנשמה לעולם. ואם זכה האדם הרי הוא מקיים השליחות אשר בא עליה. וזהו 'ויבדל בין המים אשר מתחת לרקיע ובין המים אשר מעל לרקיע', דהיינו, עושה חילוק בין קודם ביאתו לעולם לאחר ביאתו, וכשעושה חילוק נמשך מזה תועלת, שלא יעשה כי אם השליחות שבא עליה, דהיינו, סיגול תורה ומעשים טובים. וזהו 'ויהי כן', דהיינו, על כן נהיה הדבר הזה ובאה הנשמה לעולם.

'ויקרא אלהים לרקיע שמים' בא לרמוז כמו שכתבנו, דהנשמה קודם ביאתה לית לה מגרמה כלום. וכשבאה ומסגלת מעשים טובים וחוזרת מלאה מכל טוב, מדילה קא אכלה, והנה 'רקיע' גימטריא 'שמים', לרמוז על הנשמה קודם בואה, דאינה נקראת רק רקיע, שהוא גימטריא 'שמים', להורות שהיא שממה ולית לה מגרמה כלום. ולפיכך בושה מלאכול, ובבואה ומסגלת מעשים טובים אז נקראת 'שמים', ד'שמים' נדרש 'שם מים' (רש"י בראשית א ח), דהיינו, שם תורה ומעשים טובים. וזהו 'ויקרא אלהים לרקיע שמים' דהיינו, הנשמה שבאה ריקנית ושוממה, עכשיו נעשית מלאה מים, שהם תורה ומעשים טובים.

ועל הפסוק (בראשית ג ד-ה): **'וַיֹּאמֶר הַנְּחָשׁ אֶל הָאִשָּׁה לֹא מוֹת תָּמוּתוּן. כִּי יִדַע אֱלֹהִים כִּי בְיֹום אֲכַלְכֶּם מִמֶּנּוּ וְנִפְקַחוּ עֵינֵיכֶם וְהִיִּיתֶם כְּאֱלֹהִים יֹדְעֵי**

וכשניסה זעליג'ל לתרץ את עצמו בתירוצים שונים אשר לא עלו יפה, אמר לו השפת אמת: מוטב שתדע כי לא נהגת כהלכה, לא תעשה פעם נוספת כדבר הזה. ואילו אם תמציא תירוצים תישאר לתמיד בעל מום 'א קאליקר' אפילו תחשוב שהנך צודק, וכי יפה עשית?

הרה"ק הבית ישראל זיע"א היה מסבר את אוזני המקושרים אליו עם סיפור נפלא זה את תביעתו התמידית, שגם מי שנפל ונכשל אל יתרץ את עצמו בהתנצלויות אשר לא יועילו מאומה, ואדרבה יקשו את ערפו כביכול עדיין הוא צודק, ומה יתנו לו תירוציו ומה יוסיפו לו אם בסופו של דבר הוא ישרא' א קאליקר', אלא חובה על החוטא להכיר בחטאו וליתן תודה על מעשיו ובכך לא ישוב לכסלה עוד ('אור ישראל' מאנסי, גליון מט עמוד קצג).

הרה"ק האמרי יוסף' מספינקא זיע"א סיפר שהיה להרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב זיע"א תלמיד אחד, שהיה רב גדול וקדוש יאמר לו, והיה מסתופף באמונה תחת צל קדשו, ופעם אחת הלשינו עליו לפני רבם הקדוש מזידיטשוב זיע"א, באומרם שהרב הוא מתנהג ברבנות ומקבל לפעמים איזהו 'קוויטל', עד שהכניסו איזהו תרעומות על אותו רב בלב רבם הקדוש מזידיטשוב.

הרב ההוא שלא ידע כלל שהלשינו עליו, לא הרגיש בנפשו שום רהורו חטא. וכאשר בא לפני רבו הקדוש לזידיטשוב, פתח רבו הקדוש ואמר: חידוש בעיני אשר באתם אלי! ויהי כשמוע הרב החסיד הנ"ל אלו הדברים יוצאים מפי רבו, נשבר לבבו בקרבו עד מאוד, והשיב בצדקתו ובחכמתו: הלא עתה באתי לפני קדושתו, והנני משתחוה מול כסא קדשו למחול לי על חטאי

טוב ורע', פירש הרה"ק החידושי הר"ם זיע"א, שהנחש הטעה אותם בסברא זו, שדווקא על ידי שיאכלו מעץ הדעת לא יהא להם נהמא דכיסופא, ואלו דבריו (ליקוטי הר"ם): וקשה, **היתכן אדם הראשון שהיה יציר כפיו של הקב"ה יבוא הנחש ויסיתנו לחטוא ולעבור על ציווי השי"ת, ער וואלט עהם א פאטש גיגעבין, ואלט ער דאך צישמעטערט גיוואהרין' [-הלוא הוא היה נותן לו סטירה אחת והרי היה מתרסק].** אלא שבא אצלו בטענה גדולה, ואמר לו: הלא כל סדר הבריאה היתה כדי שיהיה בחירה ביד האדם לבחור בטוב או ח"ו ברע, וכיון שיבחר בטוב אז יקבל שכרו ולא יהיה נהמא דכיסופא ואז יושלם סדר הבריאה ויתוקן העולם, אבל כיון שלא יטעום מעץ הדעת ולא ידע בין טוב לרע ממילא לא יהיה בחירה ולא יושלם סדר כוונת הבריאה, וממילא לא יתוקן העולם. ובזה הטעה אותו בטעות גדול, כי אם לא שמע לו אז והיה אז הבחירה שיבחר בטוב, וממילא היה נשלם בזה סדר הבריאה ונעשה תיקון העולם.

מזדה ועוזב

בחצירו של הרה"ק השפת אמת זיע"א זכה אברך בשם זעליג'ל להיות משמש בקודש לפני ולפנים. מדי יום ביומו באשמורת הבוקר היה עליו להכניס אל הרבי כוס תה חמה. פעם אחת באישון לילה הגיע לעיירת גור חסיד חשוב עשיר ויחסן בכדי להזכיר אצל הרבי חולה מסוכן ששכב על ערש דווי. מפני השעה המאוחרת כבר לא יכול היה החסיד להיכנס עם בואו אל הקודש פנימה כדי להזכיר את החולה. שלשל הגביר מטבע יפה לידיו של זעליג'ל כדי שיניח לו להכניס בהשכמה את כוס התה אל הרבי, ובהזדמנות זו הזכיר את החולה לרפואה שלימה.

כנראה לא היה הדבר לרוחו של השפת אמת מפני טעמים כמוסים שבכבשונו של עולם,

ידעתי כי הגאון בעל משנת חכמים מזאמושטוט היה בן הגאון יעקב יצחק ז"ל חתנו של הגאון ר' יעקב חיים אבד"ק לובלין. וכבר גלוי וידוע למר, מעשה רב של הגאון קדוש ישראל אדמו"ר מהר"י זצוקל"ה מבעלזא שבמקום שהחתן תלמיד חכם אל יחושו לזה.

ובשו"ת 'דברי יואל' (ח"ב סימן קטז): הנה במקום שיש לשניהן שני שמות, הרבה מקילים בדבר ובפרט בהמחותנים, וטוב שהמחותנים לא יחתמו שמם על התנאים רק החתן והכלה.

הרה"ק רבי יוסף מאיר מספינקא זיע"א, בעל 'אמרי יוסף', סיפר: כשהייתי פעם אחת בשבת בראשית אצל הרה"ק השר שלום מבעלזא זיע"א, היו שם על שבת קודש ארבעים ושמונה רבנים, וביניהם היה הרה"ק רבי שלום מקאמינקא זיע"א, אשר היה בבדיחות הדעת, ואמר, שמספר הרבנים הנמצאים הוא כמנין 'חס'. בין הרבנים שהיו שם היו גם כן שני רבנים שהתחתנו ביניהם ושמות שני המחותרנים היו שוים. ושאל הרב מקאמינקא את כל הרבנים: התדעו היכן מוזכר בתורה שני מחותרנים בשמות שווים? כאשר אף אחד מהם לא ידע להשיב, הקיל להם קצת הוא בעצמו, ואמר, שבפרשה זו הם נמצאים. ובכל זאת לא יכלו למצוא, עד שבא הוא ופירשה בעצמו, ואמר, בפרשה זו מבואר דלמך שהיה מזרע קין הוליד את נעמה, ולמך שהיה מזרע שת הוליד את נח. וברש"י על הפסוק 'ואחות תובל קין נעמה', מביא בשם המדרש, דנעמה היתה אשתו של נח, כלומר, דלמך ממשפחת קין היה מחותרנו של למך ממשפחת שת, הרי לכם שני מחותרנים ששמותיהן שוה. זה למך וזה למך ('אוהב שלום' עמוד קכז).

ופשעי אשר חטאתי ואשר עויתי. וגם רבו הקדוש השיב לו 'סלחתי'.

אולם באמת לא ידע הרב ההוא כוונת רבו הקדוש על מה התרעם עליו, כי לא הרגיש בנפשו שום הרהור חטא, לכן אחר עבור איזהו ימים וראה כי רבו הקדוש הוא אתו עמו באהבה כמקדם, הרהיב בנפשו לבוא לפני רבו הקדוש לבקש ממנו שיאמר לו מפני מה התרעם עליו, כי לא ידע משום הרהור חטא.

וכאשר שמע רבו הקדוש שהוא אינו יודע משום שמץ חטא התפלא על גודל חכמתו, בזה שקיבל תוכחת רבו ופייס אותו אף שהיה יכול להשיב תשובה ניצחת חף אנכי מפשע, עם כל זאת לא רצה להצדיק נפשו, רק השיב תיכף בפיוס ובהכנעה גדולה כאלו חטא פשע רב.

ופתח הרה"ק ואמר: אם היה אדם הראשון מתנהג בדרך החכמה הלזו, וכאשר נשאל מאת השי"ת, כמו שנאמר (בראשית ג ט) 'אִיֶּקָרָא ה' אֱלֹהִים אֶל הָאָדָם וַיֹּאמֶר לוֹ אֵיכָה' לא היה משיב שום תירוץ, רק היה מתחנן ומבקש ומפייס ומרבה בבקשה למחול לו על חטאו גם כן היה טוב, עד כאן תורף דברי קדשו ודפח"ח (פתחא זוטא' חגיגה ד:).

מחותנים ששמותיהם שווים

בצוואת רבי יהודה החסיד' (אות כד) כתוב: שני בני אדם ששמותיהם שווים לא יזדווגו יחד בילדיהם. וזה ספק או לזרעו או לכל אדם, [כמדומה לכל העולם ויש להזהר].

כתב בשו"ת 'בית דוד' (סימן נה): ולענין שני מחותרנים בשמות שוין נראה לי להעיר מירושלמי מעשרות (פ"ג ג ה"ג) דחותנו דרבי אלעזר בר שמעון היה רבי שמעון בר יוסי בן לקוניא כו'. וגם

ליליות שישי ושבת זו

אור החיים המבואר

10 כרכים של מתיקות נצחית:

הביאור המקיף על כל ספר ה"אור החיים" הק'
 'מאורי אור' - מאיר עיני הלומד
 'מאורי החיים' - מקורות מחז"ל
 ביאור רש"י
 עימוד מרהיב עין

חיים ש

שנות חיים של תורה

מרכז הזמנות: 66

אור החיים המבואר

אור החיים המשולב

תמצית עשירה ממדורי הביאור 'מאורי אור'
'וילקוט מאורי החיים'
ביאור משולב שזור באומנות בינות המילים
'אור תורה' | 'תורת חיים'
הערות, ציונים ומקורות
עימוד מרהיב עין

ל תורה

ארה"ב: 437-0054 (718) | אירופה 0176-8806-20-44
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

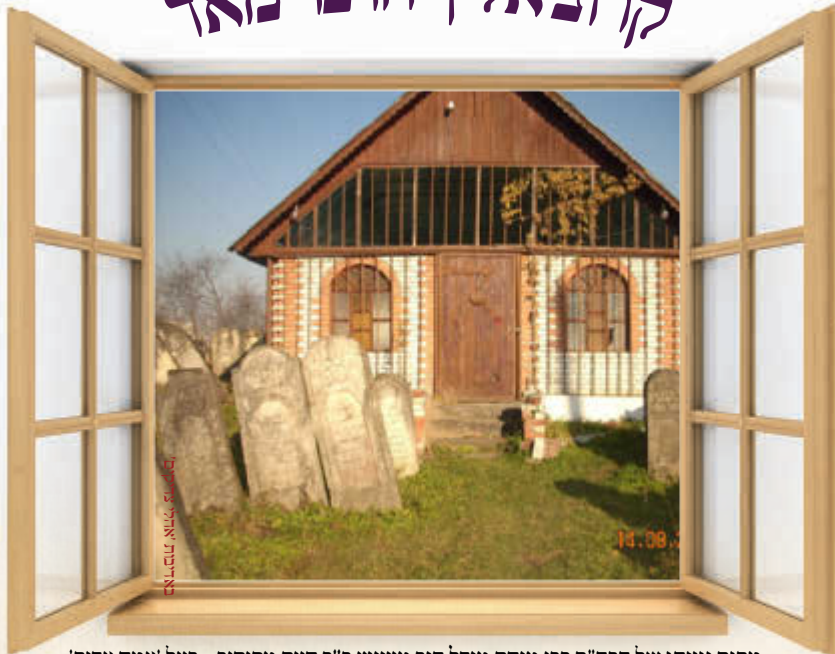
☎ 1800-22-55-

לזכות

עופר פנחס בן צילה שיחי' קרן בת רונית שתחי' טל
ארמון שיחי' בן איהו < רונית בת ינינה יעל > בנימין בן אסתר וכל יוצאי חלציהם שיחי'
להצלחה רבה ומזלנה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת

לעילוי נשמת
צילה בת מאיר ודורה ע"ה

קרוב אליך הדבר מאד

מקום גנותו של הרה"ק רבי מנחם מנדל הגר מוויזניץ ב"ר חיים מקוסוב - בעל 'צמח צדיק'.

אוצר פניני החסידות

עולמות רוחניים מלאי אור וקדושה

גליון שבועי המלקט באומנות את עיקרי ויסודות אמרי תורתם של הצדיקים
והיראים זיע"א אשר מתורתם אנו דולים וזכותם אנו חיים וקיימים
- מסודרים על פרשת השבוע נכתבם וכלשונם -

להצטרפות חייג עכשיו: 04-8628888 והגליון בדרך אליך